

ALL IN

Ενημερωτικό φυλλάδιο

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Αποποίηση ευθυνών	4
Παρουσιάζοντας το Εγχειρίδιο ALL IN Transfer Model	5
Η πρόκληση και η αναγκαιότητα της ένταξης στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ευρώπη	8
Εφαρμογή της ένταξης στην πράξη: δομή, προκλήσεις και εμπόδια	9
Νομικό πλαίσιο και δομές δημόσιας χρηματοδότησης	10
Προσόντα προσωπικού/ επαγγελματοποίηση/ ανάπτυξη ικανοτήτων χωρίς αποκλεισμούς	10
Μικρή ομάδα-στόχος και ζήτηση	10
Καθιερωμένες λειτουργικές δομές που εμποδίζουν την προσβασιμότητα	11
Ένταξη και συνεκπαίδευση ενηλίκων	11
Πεδία Μάθησης	13
1. Άτομα με Αναπηρία – Ποικιλία αναγκών, επιθυμιών και ικανοτήτων	14
Έρευνα και Επιστήμη	15
Προσεγγίσεις & Έργα	15
Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες	16
Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων	17
2. Μάθηση με Αναπηρία	18
Έρευνα και Επιστήμη	19
Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες	22
Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων	23
3. Αλλαγή προοπτικής: Μαθησιακοί στόχοι ή μαθησιακές ανάγκες;	24
Έρευνα και Επιστήμη	25
Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες	26
Βέλτιστη Πρακτική στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	27
4. Ικανότητες για εκπαιδευτές ενηλίκων	28
Έρευνα και Επιστήμη	29
Βέλτιστη Πρακτική στην Εκπαίδευση Ενηλίκων	31
5. Ένταξη και ποικιλομορφία	32
Έρευνα και Επιστήμη	32
Νέες προσεγγίσεις και έργα	34
Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες	34
Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων	35

6. Δυνατότητες και όρια ψηφιοποίησης _____	36
Νέες προσεγγίσεις και έργα _____	38
Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες _____	38
Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων _____	39
Εμπειρίες έργου _____	40
ALL IN Inclusive Education στη Γερμανία από την Akademie Klausenhof _____	41
Μάθημα ALL IN Inclusive Education στη Σλοβενία από το Εκπαιδευτικό Κέντρο GEOSS _____	48
ALL IN Μάθημα συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα από την Συνεργασία Ενεργών Πολιτών _____	60
Μάθημα ALL IN Inclusive Education στην Ισπανία από την Agora _____	65
Μάθημα ALL IN Inclusive Education στην Ουγγαρία από την KatHaz _____	70
Σύνοψη των εμπειριών των συνεργατών _____	74
Μονοπάτι προς μια νέα κατανόηση της συμπεριληπτικής μάθησης _____	76
Περίληψη και Προοπτικές _____	77
βιβλιογραφικές αναφορές _____	80

Αποποίηση ευθυνών

Συγγραφείς: Saša Ceglar Vidmar (IC GEOSS), Stefan Armoneit (BIV Integrativ), Michael Sommer (Akademie Klausenhof), Carla Jarque (Agora), Athanasia Defingou and Maria Sapountzi (Συνεργασία Ενεργών Πολιτών) and Zsuzsanna Farkas (KatHaz)

Συντακτική υποστήριξη από την Jennifer Nolan και την Eleanor Smith, Future In Perspective Limited
Σχεδιασμένο από τον Gary Bolger, Future In Perspective Limited

Αυτό το έγγραφο έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του έργου ALL IN Project No: 2020-1-DE02-KA204-007525.

Σε περίπτωση που πιστεύετε ότι αυτό το έγγραφο βλάπτει με οποιονδήποτε τρόπο τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που κατέχετε ως πρόσωπο ή ως εκπρόσωπος μιας οντότητας, ενημερώστε μας αμέσως. Οι συντάκτες αυτού του εγγράφου έχουν λάβει κάθε διαθέσιμο μέτρο προκειμένου το περιεχόμενό του να είναι ακριβές, συνεπές και νόμιμο. Ωστόσο, ούτε η κοινοπραξία του έργου στο σύνολό της ούτε οι μεμονωμένοι εταίροι που συμμετείχαν έμμεσα ή ρητά στη δημιουργία και τη δημοσίευση αυτού του εγγράφου δεν φέρουν καμία ευθύνη που μπορεί να προκύψει λόγω της χρήσης του περιεχομένου του.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ALL IN TRANSFER MODEL

Οκτώβριος October **Adi Aouf**
26 Τετάρτη Wednesday 30/3/2022

Γραμμάτιο μεταφοράς του Μπαρβάνου

1) Όταν τελειώσω το σχολείο θα δουλέψω.
" (Όταν τελειώσω το σχολείο θα δουλέψω)
" When I finish school I will work.

2) Γεννήθηκα στο Πακισταν
" (Yenithika sto Pakistan)
" I was born in Pakistan.

3) Το αγαπημένο μου φαγητό είναι η μπανανα
" (To agapiмено mu pagito ine i banina)
" My favorite food is banana.

κινητό = phone (kinito)
φαγητό = food (fayito)
τσάι = tea (chai)

Notes

ΕΠΙΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

Το έργο «All-Inclusive - εκπαίδευση ενηλίκων και ένταξη: νέες συνεργατικές προσεγγίσεις», από εδώ και στο εξής γνωστό ως ALL IN, είχε ως στόχο την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και εκπαιδευτικών πόρων που υποστηρίζουν τους εκπαιδευτές ενηλίκων στην εφαρμογή πρακτικής και προσαρμοσμένης συμπεριληπτικής εκπαίδευσης ενηλίκων.

Η καινοτομία, στην καρδιά του έργου ALL IN, είναι ότι οι εταίροι του έργου ξεκινούν να δοκιμάσουν τη δυνατότητα παροχής συμπεριληπτικής εκπαίδευσης με σκοπό την ένταξη στα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων, εστιάζοντας στο πώς και με ποια προσφορά κατάρτισης θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν άτομα με αναπηρίες στα μαθήματά τους. Μόλις καθιερώθηκε η προσφορά μέσω διαβούλευσης και ανάλυσης, πέντε από τους εννέα εταίρους του έργου υλοποίησαν το μάθημα συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και κατέγραψαν τις εμπειρίες τους σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι οργανώσεις τους προσαρμόστηκαν στο έργο προκειμένου να το κάνουν πραγματικότητα στην πράξη.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, κάποιοι συνεργάτες της κοινοπραξίας του έργου ALL IN εφάρμοσαν ενεργά ένα μοντέλο ένταξης διασφαλίζοντας ότι τα αποτελέσματα του έργου βασίζονταν σε πραγματικές εμπειρίες, διαμορφωμένες από τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ατόμων με αναπηρίες, και έλαβαν υπόψη την τεχνογνωσία όσων εμπλέκονται στην παροχή συμπεριληπτικής εκπαίδευσης από την σκοπιά της αναπηρίας και της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Δυστυχώς, το έργο επηρεάστηκε σφοδρά από την πανδημία του κορονοϊού. Ως αποτέλεσμα, η προσδοκώμενη στενή συνεργασία με ιδρύματα για άτομα με αναπηρία μπόρεσε να πραγματοποιηθεί μόνο σε πολύ περιορισμένο βαθμό. Ο σχηματισμός μεικτών επιτροπών, ο σχεδιασμός προσφορών χωρίς αποκλεισμούς παρεμποδίστηκαν σοβαρά - ακόμη περισσότερο, ήταν σχεδόν αδύνατο να προσληφθούν πιθανοί συμμετέχοντες. Ειδικά σε περιόδους καραντίνας, όπου οι εγκαταστάσεις ήταν κλειστές και οι δραστηριότητες με συμμετέχοντες απαγορεύονταν να γίνουν δια ζώσης. Επιπλέον, προτάθηκε στους εταίρους να προσφέρουν καινοτόμες μορφές μετά το τέλος των περιορισμών, καθώς πολλά ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων αρχικά ασχολούνταν με τη δική τους οικονομική επιβίωση και την αποκατάσταση των κανονικών εκπαιδευτικών λειτουργιών σε πρώτο βαθμό. Για αυτό το λόγο, οι εταίροι συμφώνησαν ότι παραδείγματα καλής πρακτικής που είχαν προηγουμένως εφαρμοστεί κατά την κανονική λειτουργία του δικού τους ιδρύματος ή άλλων θα μπορούσαν επίσης να αναλυθούν και να συμπεριληφθούν σε αυτό το εγχειρίδιο.

Αυτό το εγχειρίδιο βασίζεται σε εκτεταμένη έρευνα, διεθνείς συμφωνίες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και πρακτικές εμπειρίες για να παρέχει στους εκπαιδευτικούς έναν χάρτη για την εφαρμογή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Ξεκινά με τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών, των προκλήσεων και των εμποδίων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες, προσφέροντας μια βαθύτερη κατανόηση των μοναδικών μαθησιακών τους αναγκών. Υπογραμμίζει τα νομικά πλαίσια και τα δικαιώματα που θεσπίζονται από διεθνείς συμβάσεις, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD) και η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία, που τονίζουν τη σημασία της προσβασιμότητας, της μη διάκρισης και των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση.

Καθοδηγώντας τους εκπαιδευτές ενηλίκων μέσω μιας σειράς πρακτικών και στρατηγικών χωρίς αποκλεισμούς, το Εγχειρίδιο διερευνά πώς να προσαρμόζουν τις μεθόδους διδασκαλίας, να επικοινωνούν αποτελεσματικά και να παρέχουν τις απαραίτητες διευκολύνσεις για τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος στην τάξη χωρίς αποκλεισμούς. Επιπλέον, καθορίζει τον ρόλο των υποστηρικτικών τεχνολογιών, των εξατομικευμένων μαθησιακών σχεδίων και των ευέλικτων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων για την υποστήριξη των ενηλίκων εκπαιδευομένων με αναπηρίες.

Η συνεργασία και η δέσμευση της κοινότητας επισημαίνονται ως βασικά στοιχεία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Αυτό καταδεικνύεται εύστοχα μέσω των πέντε μελετών περιπτώσεων από τις πέντε υποδειγματικές τοποθεσίες εντός του έργου. Γνωρίζουμε ότι οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην προάσπιση της συνεκπαίδευσης και εφαρμόζοντας τις βασικές οδηγίες που παρέχονται σε αυτό το εγχειρίδιο, όπως η κατανόηση των αναπηριών, η ενημέρωση σχετικά με την έρευνα και η υιοθέτηση προσεγγίσεων προσανατολισμένων στους συμμετέχοντες, οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα συμβάλουν περαιτέρω στη δημιουργία περιβάλλοντος μάθησης χωρίς αποκλεισμούς που προάγουν την εκπαιδευτική επιτυχία, την ανεξαρτησία και την αυτοενδυνάμωση για όλα τα άτομα.

Αυτό το Εγχειρίδιο αποτελεί μέρος ενός ολοκληρωμένου πακέτου μαθησιακών εργαλείων και βοηθημάτων για την πραγματοποίηση της συμπερίληψης::

Έξοδος 1

Το εργαλείο ανάλυσης, το οποίο είναι ένας εκτεταμένος κατάλογος ερωτήσεων που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων για να ελέγξουν τις δυνατότητες που έχουν για να εφαρμόσουν τη συμπερίληψη. Επιπλέον, διερευνάται η κατάσταση στο περιφερειακό περιβάλλον προκειμένου να διευκολυνθεί η συνεργασία

Έξοδος 3

Μια συγκεκριμένη κατευθυντήρια γραμμή προορίζεται πρωτίστως να βοηθήσει τη διοίκηση να εφαρμόσει την ένταξη στα δικά της ιδρύματα. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι το πολιτικό πλαίσιο, το οποίο παρουσιάζεται σε ένα περιεκτικό έγγραφο πολιτικής - που συνδέεται με συγκεκριμένες απαιτήσεις για το πώς και πού, για παράδειγμα, πρέπει να αλλάξουν οι δομές χρηματοδότησης ή οι νομικές απαιτήσεις

Έξοδος 4

Καθώς η εφαρμογή της ένταξης στην πράξη και συνεπώς και η ανάπτυξη αυτού του εγχειριδίου επηρεάστηκε έντονα από την πανδημία, το έργο έχει επεκτείνει το περιεχόμενο της διαδικτυακής πλατφόρμας μάθησης

Η διαδικτυακή πλατφόρμα μάθησης, εδώ θα βρείτε στοιχεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αυτοδιδασκαλία αλλά και για χρήση σε περαιτέρω κατάρτιση για εκπαιδευτές ενηλίκων. Τα θέματα περιλαμβάνουν την ευαισθητοποίηση και τον αυτοστοχασμό, σημαντικά στοιχεία για την ένταξη, τη διδακτική εφαρμογή της συνεκπαίδευσης ενηλίκων και την προσβασιμότητα. Επιπλέον, όλα τα αποτελέσματα του All In παρουσιάζονται σε αυτήν την πλατφόρμα. Αρχική σελίδα

: <https://www.inclusion-adult-education.net/>

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η προσβασιμότητα στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία μιας δίκαιης κοινωνίας. Τα άτομα με αναπηρία αντιμετώπισαν ιστορικά αποκλεισμό λόγω διαφόρων φραγμών. Η διασφάλιση της συνεκπαίδευσης ενηλίκων δεν αποτελεί μόνο ηθική υποχρέωση αλλά και νομική απαίτηση. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, που επικυρώθηκε από πολλά ευρωπαϊκά κράτη, εγγυάται την ισότιμη συμμετοχή στην εκπαίδευση σύμφωνα με το άρθρο 24. Το άρθρο 24 παράγραφος 1 της Σύμβασης καθορίζει τους στόχους ενός εκπαιδευτικού συστήματος χωρίς αποκλεισμούς:

- πλήρη ανάπτυξη των δυνατοτήτων κάθε ανθρώπου με αίσθηση αξιοπρέπειας και αυτοεκτίμησης, ενίσχυση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των θεμελιωδών ελευθεριών και της διαφορετικότητας
- ανάπτυξη της προσωπικότητας, των ταλέντων και της δημιουργικότητας των ατόμων με αναπηρίες, καθώς και των πνευματικών και σωματικών τους ικανοτήτων, στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους
- η ενεργοποίηση ατόμων με αναπηρία να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην κοινωνία

Οι κυβερνήσεις πρέπει ενεργητικά να άρουν τα εμπόδια και να παρέχουν εύλογες διευκολύνσεις για να εξασφαλίσουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Η Σύμβαση αφορά ρητά τη δια βίου μάθηση και την εκπαίδευση ενηλίκων, τονίζοντας την ανάγκη ανταπόκρισης στις ανάγκες των ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες. Πρέπει να αναπτυχθούν δομές συμπεριληπτικής εκπαίδευσης για να προσαρμόζεται η ποικιλομορφία των καταστάσεων της ανθρώπινης ζωής, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες. Η προσπάθεια για προσβασιμότητα και η παροχή εύλογης στέγασης είναι ουσιαστικής σημασίας για την κοινωνική ένταξη και την πλήρη συμμετοχή των ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες.

Τα κύρια στοιχεία της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών αντικατοπτρίζονται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020. Τον Μάρτιο του 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030 (εφεξής: Στρατηγική). Η Στρατηγική βασίζεται στα αποτελέσματα της προηγούμενης Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αναπηρία 2010-2020, η οποία άνοιξε το δρόμο για μια Ευρώπη χωρίς φραγμούς και για να ενδυναμώσει τα άτομα με αναπηρία ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν τα δικαιώματά τους και να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία και την οικονομία. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια και να έχουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Υπάρχει ακόμη σημαντική ανάγκη για δράση, όπως καταδεικνύεται από την απόσταση στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα μεταξύ των μαθητών με και χωρίς αναπηρία. Περισσότεροι νέοι με αναπηρίες εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και λιγότεροι μαθητές με αναπηρία ολοκληρώνουν πανεπιστημιακό πτυχίο. Πολλά παιδιά και νέοι με αναπηρίες εγγράφονται σε ειδικά σχολεία τα οποία δεν προσφέρουν πάντα αποτελεσματικές γέφυρες με το κυρίαρχο εκπαιδευτικό σύστημα, με τη συνεχή κατάρτιση ή με την αγορά εργασίας. Δεν έχει διεξαχθεί επαρκής συστηματική έρευνα μέχρι στιγμής σχετικά με τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να επιτύχουν οι μαθητές

με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων των μαθητών με αόρατες αναπηρίες, όπως ο αυτισμός, η δυσλεξία ή η υπερκινητικότητα. Τα περιοριστικά μέτρα κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 δημιούργησαν ακόμη πιο επείγουσα ανάγκη για την ανάπτυξη μέτρων που καθιστούν την περιεκτική και προσβάσιμη εξ αποστάσεως μάθηση μια επιλογή για όλους.

Ωστόσο, παρά τη νομική υποχρέωση, λίγες χώρες ή περιφέρειες στην Ευρώπη εφαρμόζουν πλήρως συμπεριληπτική εκπαίδευση ενηλίκων. Ενώ η συμπεριληπτική εκπαίδευση αποτελεί προτεραιότητα σε επίπεδο ΕΕ, υπάρχει έλλειψη κινήτρου και συστηματικής υποστήριξης για την πρακτική εφαρμογή της.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ: ΔΟΜΗ, ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΔΙΑ

Σύμφωνα με τις εμπειρίες του έργου ALL IN παράλληλα με παραδείγματα καλών πρακτικών, η συμπερίληψη μπορεί να γίνει κατανοητή και να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους:

- *Σε μακροεπίπεδο*, οι μεμονωμένοι πάροχοι εκπαίδευσης σε μια περιφέρεια ή σε μια θεματική περιοχή, μπορούν να ειδικεύονται στην εφαρμογή της ένταξης και, ως εκ τούτου, να επιτρέπουν σε ομάδες και άτομα που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού να συμμετέχουν. Αυτό είναι επίσης σύμφωνο με την προσέγγιση της ποικιλομορφίας των πάροχων σε αυτόν τον τομέα.
- *Σε επίπεδο παρόχου*, χρησιμοποιώντας αυτό το παράδειγμα, μεμονωμένες υπηρεσίες μπορούν να απευθύνονται ειδικά σε άτομα με αναπηρία. Αυτό μπορεί να γίνει σε συνεργασία με ένα ίδρυμα για άτομα με αναπηρία. Μπορεί να γίνει κατανοητό ότι ένα ίδρυμα εκπαίδευσης ενηλίκων σχεδιάζει, οργανώνει και διεξάγει ειδικά μαθήματα για αυτό το ίδρυμα βοήθειας αναπηρίας. Υπάρχει ξεχωριστό πρόγραμμα για άτομα με αναπηρία, όπως και ειδικά μαθήματα για άλλες ομάδες-στόχους.
- *Σε θεσμικό επίπεδο*, η ένταξη μπορεί επίσης να σημαίνει ότι ολόκληρο το ίδρυμα προσαρμόζει τις παροχές του στις προαπαιτούμενες ανάγκες των ατόμων με αναπηρία. Τα μαθήματα οργανώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε άτομα με και χωρίς αναπηρία να μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα. Λαμβάνεται μέριμνα σε όλα τα επίπεδα για να διασφαλιστεί ότι αυτή η ομάδα-στόχος επιτυγχάνει, το περιεχόμενο είναι συμπεριληπτικό, οι χώροι και οι μέθοδοι είναι χωρίς εμπόδια και το προσωπικό είναι ευαισθητοποιημένο και εκπαιδευμένο. Αντίστοιχα, τα σεμινάρια ή τα εργαστήρια παρακολουθούνται και από τις δύο ομάδες.

Η καθοδήγηση σχετικά με την ένταξη της ενσωμάτωσης που πρέπει να εφαρμοστεί σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα που παρέχονται από την (CRPD) Convention On The Rights Of Persons With Disabilities και τη στρατηγική της ΕΕ για την αναπηρία παραμένει αρκετά ασαφής. Η διακύμανση στις κατευθυντήριες γραμμές δείχνει ότι μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές εντάσεις ένταξης: από περιφερειακές συμφωνίες έως επιλεκτικές δραστηριότητες έως εκπαιδευτικά προγράμματα ολοκληρωτικά χωρίς αποκλεισμούς. Η ένταξη της συμπερίληψης εξαρτάται από διάφορους παράγοντες όπως:

- Προϋποθέσεις χρηματοδότησης και νομικά πλαίσια
- Συνθήκες δόμησης και κατασκευής των διαθέσιμων εγκαταστάσεων

- Οικονομικοί παράγοντες
- Διαθεσιμότητα προσωπικού
- Κίνητρο και ενδιαφέρον για το θέμα
- Μέγεθος και δομή της ομάδας στόχου
- Δραστηριότητες φορέων από τον τομέα της βοήθειας της αναπηρίας, μεταξύ πολλών άλλων.

Όσοι θέλουν να συμμετάσχουν στη συνεκπαίδευση ενηλίκων θα πρέπει να γνωρίζουν ότι αυτός ο δρόμος είναι στρωμένος με διάφορα εμπόδια. Για παράδειγμα, οι οργανώσεις εκπαίδευσης ενηλίκων πρέπει βασικά να αντιμετωπίσουν τη δική τους τοπική κατάσταση και επομένως με τα δικά τους διαρθρωτικά, οικονομικά και νομικά εμπόδια. Θα πρέπει να είναι σαφές ότι η εφαρμογή ή η επιπλοκή της ένταξης θέτει σε κίνηση μια ολοκληρωμένη διαδικασία οργανωτικής ανάπτυξης που αντιμετωπίζει το εκάστοτε ίδρυμα με διάφορες προκλήσεις όπως αναφέρονται παρακάτω.

Νομικό πλαίσιο και δομές δημόσιας χρηματοδότησης

Από όσο μπορεί να εξακριβωθεί, οι νόμοι για την εκπαίδευση ενηλίκων/επιμόρφωση έχουν περιορισμένες διατάξεις για τα άτομα με αναπηρία που απαιτούν εξατομικευμένη βοήθεια, όπως διερμηνείς νοηματικής γλώσσας, υπηρεσίες μεταφοράς και ιδιαίτερα τα πρόσθετα έξοδα προσωπικού, τα οποία συχνά δεν καλύπτονται από τον νομικά καθορισμένο κατάλογο χρηματοδότησης της εκπαίδευσης ενηλίκων. Αυτό είναι ιδιαίτερα προβληματικό, καθώς οι πάροχοι εκπαίδευσης μπορεί να θεωρούν ότι δεν είναι ελκυστικό να συμπεριλάβουν άτομα με αναπηρία λόγω μικρότερων ομάδων μάθησης με την απαιτούμενη εντατική παιδαγωγική υποστήριξη. Ενώ πολλές χώρες διαθέτουν χρηματοδοτικά μέσα για τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην αρχική κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση (EEK), η γενική εκπαίδευση ενηλίκων συχνά δεν καλύπτεται από αυτές τις ενισχύσεις.

Προσόντα προσωπικού/ επαγγελματοποίηση/ ανάπτυξη ικανοτήτων χωρίς αποκλεισμούς

Η έλλειψη διαθεσιμότητας ικανού, καταρτισμένου και έμπειρου προσωπικού είναι ένα κοινό επιχείρημα που αναδεικνύεται στις συζητήσεις γύρω από τη συμπερίληψη στην τάξη. Προκειμένου να καταστεί η γενική εκπαίδευση ενηλίκων προσβάσιμη, το προσωπικό των ιδρυμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων πρέπει να ευαισθητοποιηθεί για τα άτομα με αναπηρία και την εξατομικευμένη βοήθεια που μπορεί να απαιτείται για αυτήν την ομάδα. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή κατάρτισης σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες, καθώς και την απόκτηση διδακτικής-μεθοδολογικής γνώσης σχετικά με τη θεωρία και την πρακτική της συνεκπαίδευσης. Η μεθοδολογική προσέγγιση για τις ομάδες χωρίς αποκλεισμούς είναι αρκετά διαφορετική από εκείνη για τις σε μεγάλο βαθμό ομοιογενείς ομάδες.

Μικρή ομάδα-στόχος και ζήτηση

Τα ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων χωρίς αποκλεισμούς αντιμετωπίζουν οικονομικές προκλήσεις, δίνοντας συχνά προτεραιότητα σε οικονομικά εφικτά προγράμματα, τα οποία μπορεί να εμποδίσουν τη στήριξη σύνθετων ομάδων-στόχων. Οι περιορισμένοι πόροι και η χαμηλή ζήτηση μπορεί συχνά να οδηγήσουν στην παραμέληση των αναγκών της ομάδας-στόχου. Για να

αντιμετωπιστεί αυτό, τα ιδρύματα θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά όταν υπάρχει πραγματικό ενδιαφέρον από άτομα με αναπηρία. Οι παθητικές συμπεριφορές, όπως η δήλωση πολιτικής του 2011 «Εκπαίδευση για Όλους» από τα Γερμανικά Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, υπολείπονται της ενεργητικής ένταξης. Η επιτυχής συνεκπαίδευση απαιτεί συνεργασία με ιδρύματα υποστήριξης αναπηρίας και κατανόηση των ειδικών αναγκών της ομάδας-στόχου. Η δικτύωση και η αποσαφήνιση αυτών των αναγκών είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της συνεκπαίδευσης ενηλίκων.

Καθιερωμένες λειτουργικές δομές που εμποδίζουν την προσβασιμότητα

Τα περισσότερα εκπαιδευτικά ιδρύματα και πάροχοι ενηλίκων ξεκίνησαν τη δεκαετία του 1970, εστιάζοντας σε διάφορες πτυχές της προσωπικής, κοινωνικοπολιτικής, κοινωνικής και επαγγελματικής ανάπτυξης (βλ. Malcolm Knowles theory of andragogy για περισσότερες πληροφορίες). Η ένταξη των ατόμων με αναπηρία είναι μια σχετικά νέα έννοια στην εκπαίδευση ενηλίκων, που απαιτεί σημαντική αναδιάρθρωση και επαναπροσανατολισμό των ιδρυμάτων. Η προσαρμογή των καθιερωμένων διαδικασιών, ώστε να είναι χωρίς αποκλεισμούς δημιουργεί προκλήσεις, καθώς απαιτεί ολοκληρωμένη οργανωτική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένου του σχεδιασμού προγράμματος, της εκπαίδευσης του προσωπικού, του μάρκετινγκ, της αξιολόγησης και της πιστοποίησης. Παρά τις βελτιώσεις στη φυσική προσβασιμότητα, η ενσωμάτωση προσεγγίσεων χωρίς αποκλεισμούς στα προγράμματα και τις μεθοδολογίες εκπαίδευσης ενηλίκων παραμένει ένα έργο σε εξέλιξη.

ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Η ένταξη στην εκπαίδευση αφορά τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους τους μαθητές να έχουν πρόσβαση και να συμμετέχουν στη μάθηση. Δημιουργεί ένα θετικό και αποδεκτό περιβάλλον, όπου κάθε μαθητής, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με συγκεκριμένες εκπαιδευτικές ανάγκες, αισθάνεται την αίσθηση του ανήκειν και της κοινότητας.

Η έννοια της ένταξης υπερβαίνει τις διαρθρωτικές αλλαγές στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. ενσωματώνει μια φιλοσοφία ισότητας, διαφορετικότητας και αναγνώρισης των ατομικών διαφορών. Η ένταξη δίνει έμφαση σε αξίες όπως τα δικαιώματα, η συμμετοχή, η μάθηση, η διαφορετικότητα και η εμπιστοσύνη και αμφισβητεί τους κοινωνικούς κανόνες και αντιλήψεις. Στόχος του είναι να προωθήσει μια νέα κατανόηση της κανονικότητας και της διαφορετικότητας, δημιουργώντας συμμαχίες μεταξύ περιθωριοποιημένων κοινοτήτων. Ο προβληματισμός σχετικά με τις αξίες στις οποίες βασίζεται το σύστημα είναι απαραίτητος για την επιτυχή εφαρμογή πρακτικών χωρίς αποκλεισμούς.

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ενηλίκων προσφέρει μια σειρά μαθημάτων όπου τα άτομα με και χωρίς αναπηρία μαθαίνουν μαζί. Στοχεύει στην εξάλειψη των διακρίσεων και των φραγμών, δημιουργώντας εκπαιδευτικές δομές που καλύπτουν τις διαφορετικές καταστάσεις ζωής των ατόμων, ιδιαίτερα εκείνων με αναπηρίες. Αυτό απαιτεί εστίαση στην προσβασιμότητα και λήψη κατάλληλων μέτρων για τη διασφάλιση της ένταξης των ατόμων με μαθησιακές δυσκολίες. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ενηλίκων συνδυάζει διδακτικές έννοιες και πρόσβαση χωρίς εμπόδια, χρησιμοποιώντας μεθόδους, όπως η εύκολη γλώσσα, η ανθρωποκεντρική μάθηση και διάφορες

τεχνικές μαθησιακής ενδυνάμωσης. Μετατοπίζει την εστίαση από τη σκέψη προσανατολισμένη στο έλλειμμα σε ένα μοντέλο που δίνει προτεραιότητα στην προσβασιμότητα χωρίς φραγμούς.

Η επίτευξη της ένταξης στην εκπαίδευση απαιτεί από την κοινωνία να αναλάβει την ευθύνη για την προσβασιμότητα και τη διαφορετικότητα. Οι εκπαιδευτές ενηλίκων πρέπει να αναζητούν ενεργά πιθανούς συμμετέχοντες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες, χαμηλών δεξιοτήτων αλφαριθμητισμού, μεταναστών και άλλων μειονεκτούντων ομάδων. Η συμπερίληψη περιλαμβάνει την αντιμετώπιση διαφορετικών αναγκών, ικανοτήτων και στυλ μάθησης, απαιτώντας μεθοδολογικές προσεγγίσεις, οργανωτικές πρακτικές, ανάπτυξη προγραμμάτων, μάρκετινγκ και επαγγελματισμού που αγκαλιάζουν τη διαφορετικότητα.

Η ένταξη υψηλής ποιότητας συμβαίνει όταν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ελαχιστοποιούν τις διαδικασίες αποκλεισμού και διασφαλίζουν ότι όλα τα άτομα μπορούν να συμμετέχουν και να μαθαίνουν μαζί. Είναι μια συνεχής, δυναμική διαδικασία αλλαγής, παρά μια στατική κατάσταση. Ενώ το ιδανικό μιας κοινωνίας χωρίς αποκλεισμούς μπορεί να μην επιτευχθεί ποτέ πλήρως, η συνεκπαίδευση ενηλίκων στοχεύει να περιλαμβάνει συνεχώς όλα τα άτομα και να εξαλείφει τον αποκλεισμό. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να δούμε την ένταξη ως μια διαρκώς εξελισσόμενη έννοια που απαιτεί συνεχή ανάπτυξη και βελτίωση.

Συμπερασματικά, η ένταξη στην εκπαίδευση αφορά την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους τους μαθητές. Είναι μια διαδικασία μετασχηματισμού που απαιτεί αλλαγή αξιών, στάσεων και πρακτικών. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση ενηλίκων πρέπει να επιδιώκει την προσβασιμότητα, την ποικιλομορφία και την αναγνώριση των ατομικών διαφορών, ώστε να διασφαλίζεται ότι κάθε άτομο έχει την ευκαιρία να συμμετέχει και να μαθαίνει.

Αυτό το Εγχειρίδιο στοχεύει να αντιμετωπίσει αυτά τα ζητήματα και να προωθήσει τη συνεκπαίδευση ενηλίκων, διασφαλίζοντας ότι θα καταστεί κοινή πρακτική στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Παρέχοντας θετικές εμπειρικές αξίες και συστηματική καθοδήγηση, το Εγχειρίδιο επιδιώκει να ενθαρρύνει τους παρόχους υπηρεσιών να ενστερνιστούν τη συμπερίληψη ως βασική πτυχή της εκπαίδευσης ενηλίκων. Φιλοδοξεί να προωθήσει μια στροφή, όπου η ένταξη δεν είναι πλέον σπανιότητα, αλλά μια τυπική πρακτική στη γενική εκπαίδευση ενηλίκων σε όλη την Ευρώπη.

ΠΕΔΙΑ ΜΑΘΗΣΗΣ

Προκειμένου να εξεταστεί ο καλύτερος τρόπος ενσωμάτωσης της συμπεριληπτικής μάθησης και εκπαίδευσης στην τάξη, είναι σημαντικό όλοι οι εκπαιδευτές ενηλίκων να κατανοήσουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους τα άτομα με αναπηρία έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, καθώς και τις προσαρμοσμένες ανάγκες που θα χρειαστούν για να τους βοηθήσουν να επιτύχουν το υψηλότερο δυνατό επίπεδο. αποτέλεσμα στο εκπαιδευτικό τους ταξίδι.

1. ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ – ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΑΝΑΓΚΩΝ, ΕΠΙΘΥΜΙΩΝ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

Η αναπηρία είναι ένας ευρύς όρος που αναφέρεται σε οποιαδήποτε κατάσταση σωματικής, αισθητηριακής, διανοητικής ή ψυχικής υγείας που μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα ενός ατόμου να συμμετέχει πλήρως στην κοινωνία. Οι αναπηρίες είναι ποικίλες και μπορούν να επηρεάσουν τους ανθρώπους με διάφορους τρόπους. Οι άνθρωποι μπορεί να έχουν αναπηρία για διάφορους λόγους, συμπεριλαμβανομένων γενετικών παραγόντων, ασθένειας ή τραυματισμού. Οι αναπηρίες μπορεί να είναι ορατές ή αόρατες, προσωρινές ή μόνιμες και μπορεί να ποικίλλουν σε βαρύτητα. Ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητα μιας αναπηρίας, μπορεί να επηρεάσει την κινητικότητα, την επικοινωνία, τις αισθητηριακές ικανότητες, τη γνωστική λειτουργία και άλλες πτυχές της καθημερινής ζωής ενός ατόμου.

Η αναπηρία μπορεί να αποτελείται από μια ποικιλία διαφορετικών παραγόντων που έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην ικανότητα ενός ατόμου να συμμετέχει στην κοινωνία, ειδικά σε τομείς που είναι παραδοσιακά απρόσιτοι, όπως οι χώροι εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, ένα άτομο με σωματική αναπηρία μπορεί να έχει δυσκολία πρόσβασης σε κτίρια ή αίθουσες διδασκαλίας που δεν έχουν σχεδιαστεί με γνώμονα την προσβασιμότητα. Ένα άτομο με προβλήματα ακοής μπορεί να δυσκολεύεται να παρακολουθήσει διαλέξεις ή να συμμετάσχει σε συζητήσεις χωρίς προσαρμογές όπως η διερμηνεία της νοηματικής γλώσσας ή οι λεζάντες. Ένα άτομο με διανοητική αναπηρία μπορεί να χρειαστεί πρόσθετη υποστήριξη και προσαρμογές για να μάθει και να κατανοήσει αποτελεσματικά το υλικό που παρουσιάζεται.

Είναι σημαντικό για τους εκπαιδευτικούς παρόχους και τα ιδρύματα να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν αυτά τα υπάρχοντα εμπόδια και να παρέχουν υπηρεσίες συνεκπαίδευσης και υποστήριξης που επιτρέπουν στα άτομα με αναπηρίες να συμμετέχουν πλήρως και δίκαια στις εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Υπάρχουν διάφορες ανάγκες που δυνητικά θα πρέπει να καλυφθούν για τα άτομα με αναπηρία σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο ενηλίκων. Αυτές οι ανάγκες μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον τύπο και τη σοβαρότητα της αναπηρίας, για παράδειγμα:

- 1. Φυσική προσβασιμότητα:** Τα άτομα με σωματικές αναπηρίες μπορεί να χρειάζονται φυσικές προσαρμογές, όπως ράμπες αναπηρικών αμαξιδίων, ανελκυστήρες, προσβάσιμες τουαλέτες και καθορισμένους χώρους στάθμευσης.
- 2. Αισθητηριακές προσαρμογές:** Τα άτομα με προβλήματα ακοής ή όρασης μπορεί να χρειάζονται αισθητηριακές προσαρμογές όπως υποστηρικτική τεχνολογία, λεζάντες, διερμηνείς νοηματικής γλώσσας ή υλικό Μπράιγ.
- 3. Εκπαιδευτικές προσαρμογές :** Τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες μπορεί να χρειάζονται εκπαιδευτικές προσαρμογές, όπως επιπλέον χρόνο για τεστ, έναν ήσυχο χώρο για μελέτη ή λήψη τεστ ή εναλλακτικές μορφές για γραπτό υλικό.

- 4. Επικοινωνιακές προσαρμογές:** Τα άτομα με αναπηρίες επικοινωνίας μπορεί να χρειάζονται προσαρμογές επικοινωνίας, όπως λογισμικό ομιλίας σε κείμενο, συσκευές επαυξημένης και εναλλακτικής επικοινωνίας (AAC) ή συνεργάτες επικοινωνίας.
- 5. Κοινωνικές προσαρμογές:** Τα άτομα με αναπηρίες μπορεί να χρειάζονται κοινωνικές διευκολύνσεις, όπως ευκαιρίες κοινωνικοποίησης και δικτύωσης, ομάδες υποστήριξης και κοινωνικές εκδηλώσεις χωρίς αποκλεισμούς.
- 6. Συναισθηματικές προσαρμογές:** Τα άτομα με αναπηρίες μπορεί να χρειάζονται συναισθηματικές προσαρμογές, όπως συμβουλευτικές υπηρεσίες, προσαρμογές ανάλογες με καταστάσεις ψυχικής υγείας και υποστήριξη για την αντιμετώπιση των συναισθηματικών επιπτώσεων μιας αναπηρίας.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι προσαρμογές δεν πρέπει να θεωρούνται ως ειδικές παροχές, αλλά μάλλον ως απαραίτητα εργαλεία για τη διασφάλιση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση και ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία.

Έρευνα και Επιστήμη

Έχουν διεξαχθεί πολλές έρευνες για τη μελέτη του αντίκτυπου που μπορεί να έχει η αναπηρία σε άτομα. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (2022), η αναπηρία είναι μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης. Η αναπηρία μπορεί να επηρεάσει οποιονδήποτε σε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής του, είτε προσωρινά είτε μόνιμα. Πάνω από ένα δισεκατομμύριο άτομα - περίπου το 15% του παγκόσμιου πληθυσμού - αντιμετωπίζουν επί του παρόντος αναπηρία και ο αριθμός αυτός αυξάνεται εν μέρει λόγω της γήρανσης του πληθυσμού και της κλιμάκωσης του πλήθους των μη μεταδοτικών νόσων (MMN).

Όταν επιδιώκουμε να ικανοποιήσουμε τις εκπαιδευτικές ανάγκες και επιθυμίες της ομάδας-στόχου των ατόμων με αναπηρίες, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους η αναπηρία μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα του ατόμου να μάθει. Όπως γνωρίζουμε, η αναπηρία είναι ένας όρος που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών παραγόντων που μπορούν να εμποδίσουν ένα άτομο να έχει πρόσβαση σε μέρη της κοινωνίας και αυτά τα πιθανά εμπόδια μπορεί να είναι σωματικά, διανοητικά ή αισθητηριακά. Σε ένα μαθησιακό περιβάλλον, είναι σημαντικό να αξιολογηθούν οι ατομικές ανάγκες των μαθητών που επιδιώκουν την εκπαίδευση και πώς αυτές οι ανάγκες μπορούν να ικανοποιηθούν.

Προσεγγίσεις & Έργα

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση είναι μια παιδαγωγική στρατηγική που προωθεί ξεχωριστούς και διαφορετικούς μαθητές να μαθαίνουν μαζί στο ίδιο περιβάλλον. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση αποδέχεται τη διαφορετικότητα και δεν κάνει διακρίσεις κατά της αναπηρίας. Σε ένα τίμιο περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, κάθε άτομο αισθάνεται ασφάλεια και έχει αίσθημα αποδοχής. Οι μαθητές και οι οικογένειές τους συμμετέχουν στην κατάκτηση μαθησιακών στόχων και παίρνουν ρόλο στις αποφάσεις που τους επηρεάζουν. Επιπλέον, το εκπαιδευτικό προσωπικό έχει την κατάρτιση, τη βοήθεια, την ευελιξία και τους πόρους για να ενθαρρύνει, να παρακινήσει και να δράσει με βάση τις ανάγκες όλων των μαθητών (Open Society Foundations, 2019).

Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς προάγει την κουλτούρα του σεβασμού και του ανήκειν, ενώ δίνει επίσης την ευκαιρία για κατανόηση και αποδοχή ατομικών ιδιαιτεροτήτων, κάτι που με τη

σειρά του προσφέρει μια πιο ελπιδοφόρα ευκαιρία για εκπαίδευση στα άτομα με αναπηρίες. Η συμπερίληψη στην τάξη προσφέρει βελτιωμένη ποιοτική εκπαίδευση για κάθε άτομο και έχει επιρροή στον μετασχηματισμό των αντιλήψεων που εισάγουν διακρίσεις. Τα σχολεία εισάγουν στα παιδιά τις συνθήκες για την πρώτη τους σύνδεση με τον κόσμο πέρα από τις οικογένειές τους, επιτρέποντας τη διεύρυνση των κοινωνικών σχέσεων και ανταλλαγών. Όταν οι μαθητές με μικτές ικανότητες και εμπειρίες παίζουν, κοινωνικοποιούνται και μαθαίνουν συλλογικά, αναπτύσσεται ο σεβασμός και η συμπόνια. Όταν η εκπαίδευση είναι πιο περιεκτική, το ίδιο ισχύει και για ιδέες όπως η κοινοτική συμμετοχή, η απασχόληση και η κοινοτική ζωή (Open Society Foundations, 2019).

Σύμφωνα με το Open Society Foundations (2019), η απομόνωση παιδιών που χρειάζονται εξατομικευμένη εκπαίδευση δεν διασφαλίζει απαραίτητα την επιτυχία για αυτά τα παιδιά που ουσιαστικά χρειάζονται προσαρμοσμένη προσοχή – τα σχολεία χωρίς αποκλεισμούς που παρέχουν υποστηρικτικές, κατάλληλες για το πλαίσιο απαιτήσεις για την εκπαίδευση παρουσιάζουν πολύ πιο υποσχόμενα αποτελέσματα.

Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες

Τα πολιτικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία αναγνωρίζονται στις διεθνείς συμφωνίες και νόμους για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στα πλέον ισχύοντα πλαίσια αειφόρου ανάπτυξης. Από τον Ιανουάριο του 2011, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) στο σύνολό της είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD). Αυτό σημαίνει ότι όλες οι πολιτικές και οι νόμοι που δημιουργούνται από την ΕΕ πρέπει να είναι συμπληρωματικές προς τη Σύμβαση. Επιπλέον, κάθε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει επίσης εγκρίνει την Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD) από τον Μάρτιο του 2018. Αυτό διασφαλίζει μια νομικά δεσμευτική ευθύνη για τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη της ΕΕ να επιβάλλουν τις πολιτικές και τα προγράμματά τους σύμφωνα με την Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD) (Axelsson, 2019).

Η άσκηση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία από την Ευρωπαϊκή Ένωση επιβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030, η οποία βασίζεται στο έργο που έχει ήδη επιτελεσθεί από τη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020. Η στρατηγική φιλοδοξεί να δώσει τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρίες να μπορούν να εκτιμήσουν τα πλήρη δικαιώματά τους και να επωφεληθούν πλήρως από τη συμμετοχή στην κοινωνία και την ευρωπαϊκή οικονομία. Η νέα στρατηγική επικεντρώνεται σε τρία βασικά θέματα: δικαιώματα της ΕΕ, ανεξάρτητη διαβίωση και αυτονομία, και μη διάκριση και ίσες ευκαιρίες, με γενικό στόχο τη βελτίωση της προσβασιμότητας στην κοινωνία για όλα τα άτομα με αναπηρία. Η στρατηγική επιδιώκει να προχωρήσει σε όλους τους τομείς της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε επίπεδο κρατών μελών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021).

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), ο στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία στην Ευρώπη, ανεξάρτητα από το φύλο, την εθνική ή φυλετική τους κληρονομιά, τη θρησκεία ή την πίστη, την ηλικία ή τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό:

- βιώνουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους,
- έχουν ίσες ευκαιρίες,
- έχουν ίση πρόσβαση για συμμετοχή στην κοινωνία και την οικονομία,
- μπορούν να επιλέξουν πού, πώς και με ποιον θα διαμένουν,

- μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην ΕΕ, παρά τις υποστηρικτικές τους ανάγκες,
- δεν βιώνουν πλέον προκαταλήψεις.

Καλές πρακτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τις Ειδικές Ανάγκες και τη Συνεκπαίδευση

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τις Ειδικές Ανάγκες και τη Συνεκπαίδευση (2022) βοηθά χώρες να επανεξετάσουν και να καθορίσουν τις πολιτικές τους για τη συνεκπαίδευση. Αυτός ο οργανισμός βοηθά στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ πολιτικής και πρακτικής και επικεντρώνεται στο να είναι ενεργός παράγοντας για την αλλαγή πολιτικής. Ο οργανισμός έχει σχεδιάσει δεκατέσσερις βασικές αρχές τα τελευταία δέκα χρόνια που θα βοηθήσουν στην πραγματοποίηση αυτής της μετάβασης. Αυτές οι αρχές υποστηρίζουν τον καθορισμό των βασικών στοιχείων για ένα ολοκληρωμένο σύστημα εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς που βοηθά τις χώρες να καλωσορίσουν όλους τους μαθητές στην τοπική κοινότητα. Η αρχή που περικλείει τονώνει ένα διαυγές όραμα για τη συνεκπαίδευση που περιλαμβάνει βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Αυτή είναι η εξέλιξη ενός ενιαίου νομοθετικού και πολιτικού πλαισίου που προάγει την αμερόληπτη, υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και τη δια βίου εκπαίδευση για όλους.

Οκτώ περαιτέρω αρχές εξετάζουν τις δομές και τις διαδικασίες που απαιτούνται στα συστήματα συνεκπαίδευσης. Αφορούν:

- συνεργασία και επικοινωνία,
- συμμετοχή στη συμπεριληπτική προσχολική εκπαίδευση,
- μεταξύ των φάσεων εκπαίδευσης,
- συνεργασία μεταξύ των παρόχων εκπαίδευσης, των οικογενειών και της κοινότητας,
- συλλογή δεδομένων,
- ανάπτυξη εξειδικευμένων παροχών στα κύρια συστήματα,
- σχολική ηγεσία,
- περιβάλλοντα μάθησης και διδασκαλίας.

Όταν εφαρμοστούν, αυτές οι αρχές θα επιτρέψουν σε όλους τους μαθητές να έχουν σημαντικές προοπτικές υψηλής ποιότητας στην τοπική τους κοινότητα μαζί με τους φίλους και τους συνομηλίκους τους. Θα προωθήσουν ένα αμοιβαία υποστηρικτικό περιβάλλον που εκτιμά τη βελτίωση και τα επιτεύγματα κάθε μαθητή.

CAST

Στο στάδιο του σχεδιασμού δεν δημιουργείται επαρκής ευελιξία σε όλους τους μαθητές για να παρέχονται ίσες προοπτικές μάθησης με τρόπους που ανταποκρίνονται στις δυνάμεις τους. Το Universal Design Learning (UDL) είναι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που εφαρμόζει πιλοτικά την καινοτομία των εκπαιδευτικών στόχων, υλικών, προσεγγίσεων και αξιολογήσεων καθώς και τις πολιτικές που καλύπτουν αυτά τα στοιχεία του προγράμματος σπουδών έχοντας κατά νου μια ποικιλία μαθητών.

Το πλαίσιο αναπτύχθηκε από έναν αμερικανικό οργανισμό CAST και προήλθε από ανάλυση στον τομέα της νευροεπιστήμης. Το πλαίσιο ενθαρρύνει τρεις βασικές αρχές για να ενσωματώσουν οι

εκπαιδευτικοί στη διδακτική τους προσέγγιση, καλώντας τους να προσφέρουν στους μαθητές πολυάριθμα μέσα δέσμευσης, έκφρασης και δράσης και άρθρωσης. Το UDL (Universal Design Learning) περιέχει ένα σύνολο πολιτικών για το πώς μπορείτε να μεταφέρετε αυτές τις αρχές στην πράξη, για παράδειγμα:

- Εφαρμογή συνεργασίας με την εισαγωγή της ομαδικής εργασίας με σαφείς στόχους, ρόλους και ευθύνες.
- Χρησιμοποιώντας διάφορους τύπους μέσων για την υποστήριξη της μάθησης και διασφάλιση ότι όλο το υλικό είναι διαθέσιμο.
- Δίνοντας προτίμηση στα εργαλεία αξιολόγησης, διατηρώντας παράλληλα ισχυρά μαθησιακά αποτελέσματα.

2. ΜΑΘΗΣΗ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Η απόκτηση νέων δεξιοτήτων και γνώσεων ως ενήλικας μπορεί να είναι ιδιαίτερα προκλητικό για τα άτομα με αναπηρία. Οι αναπηρίες μπορούν να εκδηλωθούν με διάφορες μορφές και κάθε μορφή παρουσιάζει τα δικά της εμπόδια στη μάθηση. Ωστόσο, η ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων ή η βελτίωση των υφιστάμενων δεξιοτήτων ενδυναμώνει τα άτομα με αναπηρίες και ενισχύει την αίσθηση της ανεξαρτησίας τους. Επιπλέον, η εκπαίδευση και η μάθηση μπορούν να ενισχύσουν την κοινωνική αλληλεπίδραση παρέχοντας πολύτιμη θετική ενίσχυση και ανταμοιβή που μπορεί να είναι διεγερτική και παρακινητική. Κατά την εφαρμογή της ενταξιακής μάθησης στην τάξη της εκπαίδευσης ενηλίκων, είναι σημαντικό να μην περιορίζεται η συνεκπαίδευση μόνο σε θεμελιώδεις δεξιότητες ή δεξιότητες που βελτιώνουν τη ζωή. Τα άτομα με αναπηρία υπάρχουν σε ένα ευρύ φάσμα ικανοτήτων και επομένως είναι σημαντικό να μην περιορίζεται η συνεκπαίδευση σε βασικές θεμελιώδεις δεξιότητες.

Όταν εργάζεστε με ενήλικες με αναπηρίες, υπάρχουν αρκετοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως τονίζεται από το Ινστιτούτο May. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν την ηλικία, τις γνωστικές ικανότητες, τις φυσικές ικανότητες, τις προσωπικές προτιμήσεις και την καταλληλόλητα συγκεκριμένων δεξιοτήτων δεδομένων των ατομικών τους περιστάσεων (Harris, nd). Λαμβάνοντας υπόψη αυτούς τους παράγοντες, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να σχεδιάσουν προγράμματα κατάρτισης που όχι μόνο ωφελούν τα άτομα στην απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων αλλά και διασφαλίζουν ότι οι συμμετέχοντες είναι έτοιμοι, πρόθυμοι και ικανοί να ξεκινήσουν το μαθησιακό τους ταξίδι.

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη, όταν εργάζεστε με άτομα με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένης της ηλικίας, της νοητικής ικανότητας, των σωματικών ικανοτήτων, των προτιμήσεων και των ειδών δεξιοτήτων που είναι πιο κατάλληλες για τις συγκεκριμένες περιστάσεις τους. Λαμβάνοντας υπόψη αυτούς τους παράγοντες, ο εκπαιδευτικός μπορεί να σχεδιάσει ένα πρόγραμμα κατάρτισης δεξιοτήτων που όχι μόνο θα ωφελήσει το άτομο, αλλά ότι είναι έτοιμο, πρόθυμο και ικανό να ξεκινήσει.

Η διδασκαλία νέων δεξιοτήτων σε άτομα με αναπηρία απαιτεί χρόνο, υπομονή και επιμονή. Ξεκινά με την ανάπτυξη μιας δομημένης στρατηγικής διδασκαλίας. Παρόμοια με ένα σχολικό πρόγραμμα σπουδών, μια στρατηγική διδασκαλίας περιγράφει τον γενικό στόχο της διδασκαλίας και επίσης προσδιορίζει μικρότερους, πιο εύκολα εφικτούς στόχους που μπορούν να επιτύχουν οι

εκπαιδευόμενοι στο δρόμο για την κατάκτηση του γενικού στόχου. Παρέχει επίσης ένα περίγραμμα που πρέπει να ακολουθήσουν τα μέλη του προσωπικού που θα τους επιτρέψει να εφαρμόσουν σωστά τη διαδικασία διδασκαλίας.

Μόλις αναπτυχθεί και εφαρμοστεί η στρατηγική διδασκαλίας, οι πάροχοι υπηρεσιών θα πρέπει να την επανεξετάζουν τακτικά για να διασφαλίζουν ότι το άτομο λαμβάνει την πιο αποτελεσματική υποστήριξη. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αξιολογούν τακτικά την πρόοδο και να τροποποιούν το σχέδιο όποτε είναι απαραίτητο για τη βελτιστοποίηση της μάθησης.

Λάβετε υπόψη ότι καθώς οι συνθήκες αλλάζουν, ένας ενήλικος εκπαιδευόμενος μπορεί να είναι σε θέση να ολοκληρώσει μια συγκεκριμένη εργασία, αλλά όχι ακριβώς όπως περιγράφεται στη στρατηγική του/της. Σε αυτήν την περίπτωση, η στρατηγική μπορεί να χρειαστεί να τροποποιηθεί. Μερικές φορές, έχει μεγαλύτερη σημασία η ολοκλήρωση της εργασίας παρά ο τρόπος με τον οποίο ολοκληρώθηκε.

Έρευνα και Επιστήμη

Οι στρατηγικές διδασκαλίας θα πρέπει πάντα να επικεντρώνονται στα υπάρχοντα ενδιαφέροντα και τις ικανότητες ενός ατόμου και θα πρέπει να σχεδιάζονται γύρω από τις προσωπικές του επιλογές. Είναι σημαντικό να θυμάστε ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να επιλέξει και να αρνηθεί και ότι οι προσωπικές του προτιμήσεις μπορεί να αλλάξουν με την πάροδο του χρόνου. Η διδασκαλία των ατόμων με αναπηρία μπορεί να είναι εξαιρετικά ικανοποιητική. Η ενίσχυση του επιπέδου δεξιοτήτων ενός ενήλικα του/της παρέχει αξιοπρέπεια και προσωπική ολοκλήρωση που θα οδηγήσει σε μια πιο ευτυχισμένη και πιο ανεξάρτητη ζωή (Harris, nd).

Μία από τις κοινές ανησυχίες που έχουν οι εκπαιδευτές σχετικά με τις συμπεριληπτικές προσαρμογές είναι εάν θα αλλάξουν τη φύση του μαθήματος που διδάσκουν. Ωστόσο, οι προσαρμογές έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν σε όλους τους μαθητές ίση πρόσβαση στη μάθηση στην τάξη. Όταν σχεδιάζετε την πορεία σας, λάβετε υπόψη τις ακόλουθες ερωτήσεις (Scott, 1998):

- Ποιος είναι ο σκοπός του μαθήματος;
- Ποιες μέθοδοι διδασκαλίας είναι απολύτως απαραίτητες; Γιατί;
- Ποια αποτελέσματα απαιτούνται οπωσδήποτε από όλους τους μαθητές; Γιατί;
- Ποιες μέθοδοι αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των μαθητών είναι απολύτως απαραίτητες; Γιατί;
- Ποια είναι τα αποδεκτά επίπεδα απόδοσης σε αυτά τα μέτρα αποτελέσματος των μαθητών;

Η απάντηση σε αυτές τις ερωτήσεις μπορεί να σας βοηθήσει να καθορίσετε βασικές απαιτήσεις για εσάς και τους μαθητές σας. Για παράδειγμα, η συμμετοχή σε εργαστηριακά περιβάλλοντα είναι κρίσιμη για πολλά μαθήματα βιολογίας. Ωστόσο, είναι η παραδοσιακή διάλεξη στην τάξη το μόνο μέσο παροχής διδασκαλίας σε μάθημα ανθρωπιστικών ή κοινωνικών επιστημών; Επιπλέον, είναι μια γραπτή εξέταση στην τάξη το μόνο μέσο για την αξιολόγηση μιας μαθήτριας που έχει περιορισμένη χρήση των χεριών της; Θα μπορούσε μια αυτοπροσώπως ή μαγνητοφωνημένη προφορική εξέταση να επιτύχει τον ίδιο στόχο; (Scott, 1998· Bourke et al., 2000).

Όταν διδάσκετε άτομα με αναπηρίες, είναι σημαντικό να θυμάστε ότι πολλές από τις αρχές για το σχεδιασμό χωρίς αποκλεισμούς θα μπορούσαν να θεωρηθούν ωφέλιμες για κάθε μαθητή. Η ιδέα του «Universal Design» είναι μια μέθοδος σχεδιασμού υλικού, περιεχομένου και διδασκαλίας μαθημάτων προς όφελος όλων των μαθητών. Αντί να προσαρμόζει ή να προσαρμόζει εκ των υστέρων ένα μάθημα σε ένα συγκεκριμένο κοινό, το Universal Design δίνει έμφαση σε περιβάλλοντα που είναι προσβάσιμα σε όλους ανεξαρτήτως ικανότητας. Εστιάζοντας σε αυτές τις αρχές σχεδιασμού κατά τη δημιουργία ενός αναλυτικού προγράμματος, οι εκπαιδευτικοί μπορεί να διαπιστώσουν ότι τα περισσότερα μαθήματα θα μπορούσαν εύκολα να φιλοξενήσουν όλους τους μαθητές. (Hodge et al., 1997)

Πολλές από τις μεθόδους της Universal Design δίνουν έμφαση σε έναν σκόπιμο τύπο διδασκαλίας που καθορίζει ξεκάθαρα τους στόχους του μαθήματος για το εξάμηνο και τη συγκεκριμένη περίοδο τάξης. Για παράδειγμα, ένα αναλυτικό πρόγραμμα με σαφείς στόχους μαθημάτων, λεπτομέρειες εργασίας και προθεσμίες βοηθά τους εκπαιδευόμενους να σχεδιάσουν ανάλογα τα χρονοδιάγραμμά τους. Επιπλέον, η παροχή μιας περίληψης του θέματος της ημέρας στην αρχή μιας τάξης και η σύνοψη βασικών σημείων στο τέλος μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τη λογική της προσέγγισής σας και να τους δώσουν περισσότερο χρόνο για να καταγράψουν τις πληροφορίες.

Ομοίως, κάποιο εκπαιδευτικό υλικό μπορεί να είναι δύσκολο για μαθητές με ορισμένες αναπηρίες. Για παράδειγμα, όταν προβάλλετε ένα βίντεο στην τάξη, πρέπει να λάβετε υπόψη το κοινό σας. Οι μαθητές με προβλήματα όρασης μπορεί να δυσκολεύονται να δουν μη λεκτικές ενέργειες, ενώ όσοι πάσχουν από διαταραχές όπως η φωτοευαίσθητη επιληψία μπορεί να εμφανίσουν επιληπτικές κρίσεις με φώτα ή εικόνες που αναβοσβήνουν και οι μαθητές με προβλήματα ακοής ενδέχεται να μην μπορούν να ακούσουν τον ήχο που το συνοδεύει. Η χρήση υπότιτλων, η παροχή ηλεκτρονικών μεταγραφών, η περιγραφή της δράσης στην οθόνη, η δυνατότητα στους μαθητές να ελέγχουν το βίντεο μόνοι τους και η περιγραφή του ρόλου που παίζει το βίντεο στο μάθημα της ημέρας συμβάλλει στη μείωση του φραγμού πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρίες και τους επιτρέπει ικανότητα να είναι ενεργά μέλη της τάξης. Επιπροσθέτως, επιτρέπει σε άλλους μαθητές την ευκαιρία να ασχοληθούν με το υλικό με πολλούς τρόπους, όπως απαιτείται. (Burgstahler et al., 2010; Scott et al., 2003; Silver et al., 1998).

Η συμπεριληπτική μάθηση προωθεί προσβάσιμο εκπαιδευτικό υλικό και τεχνολογίες, διασφαλίζοντας ότι οι πληροφορίες είναι διαθέσιμες σε εναλλακτικές μορφές κατάλληλες για άτομα με αναπηρίες. Περιλαμβάνει σαφή κανάλια επικοινωνίας και υποστηρικτικές τεχνολογίες, επιτρέποντας την αποτελεσματική αλληλεπίδραση και συμμετοχή. Η συμπεριληπτική μάθηση δίνει επίσης έμφαση στα εξατομικευμένα σχέδια μάθησης και στις ευέλικτες διδακτικές προσεγγίσεις, καλύπτοντας διαφορετικά στυλ μάθησης. Επιπλέον, καλλιεργεί ένα υποστηρικτικό και αποδεκτό περιβάλλον που γιορτάζει τα ατομικά επιτεύγματα και ενθαρρύνει την αυτοσυνηγορία.

Μια προσωποκεντρική προσέγγιση εστιάζει στην αντιμετώπιση των απαιτήσεων, των επιθυμιών και των αναγκών του ατόμου στη μάθηση και τη διδασκαλία. Περιλαμβάνει το σχεδιασμό μεθόδων, περιεχομένου και υλικών που λαμβάνουν υπόψη τις προσωπικές ανάγκες, ανησυχίες και στυλ μάθησης κάθε συμμετέχοντα, διασφαλίζοντας την προσβασιμότητα και την κατανόηση. Αυτή η προσέγγιση είναι ιδιαίτερα σημαντική όταν εργάζεστε με ευάλωτες ομάδες και είναι ζωτικής

σημασίας για τη συνεκπαίδευση με άτομα με αναπηρία.

Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν βασικό ρόλο αλλάζοντας τις στάσεις τους και κατανοώντας ότι το περιεχόμενο πρέπει να προσαρμόζεται στις ατομικές μαθησιακές ανάγκες. Για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της προσέγγισης, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αξιολογούν τις ατομικές ανάγκες, απαιτήσεις και επιθυμίες των συμμετεχόντων, εστιάζοντας στις δεξιότητες, τις ικανότητες και τις δυνάμεις τους.

Γνωστή και ως προσέγγιση καθοδηγούμενη από άτομο, δίνει έμφαση στην υποστήριξη των ατόμων ώστε να αναλάβουν τη δική τους φροντίδα και να τα αντιμετωπίζουν πρώτα ως άτομα (Κυβέρνηση της Νέας Νότιας Ουαλίας, 2022). Απαιτεί τη συμμετοχή του ατόμου στη λήψη αποφάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις εμπειρίες της ζωής, τα δημογραφικά στοιχεία και το πολιτιστικό υπόβαθρο του, την παροχή ευέλικτων υπηρεσιών ευθυγραμμισμένων με τις προτιμήσεις του, την υιοθέτηση μιας προοπτικής βασισμένης στα δυνατά σημεία και τη συμμετοχή των δικτύων υποστήριξής του ως συνεργατών.

Η βασική ιδέα της προσωποκεντρικής προσέγγισης είναι ότι τα άτομα διαθέτουν εσωτερικούς πόρους για αυτοκατανόηση και αυτοκατευθυνόμενη αλλαγή (Zucconi, 2015). Επικεντρώνεται στην υγεία και τις λύσεις, ενδυναμώνοντας τα άτομα μέσω σχέσεων με σεβασμό, αξιοπιστία, ενσυναίσθηση και αυθεντικές σχέσεις. Η προσωποκεντρική εκπαίδευση καλλιεργεί τις έμφυτες δημιουργικές ικανότητες μάθησης των ατόμων, προωθεί την προσωπική ανάπτυξη και ενσωμάτωση και στοχεύει στην ανάπτυξη ικανών μελών της κοινωνίας που μπορούν να συνεισφέρουν αποτελεσματικά.

Η προσωποκεντρική προσέγγιση φέρνει οφέλη σε διαφορετικά επίπεδα (The Disabilities Trust, nd). Για τα άτομα, περιλαμβάνει το να ακούγονται και να εκτιμώνται, να έχουν υποστήριξη για να εξερευνούν νέα πράγματα, να αποκτούν έλεγχο στη ζωή τους, να αναγνωρίζουν και να υποστηρίζουν δικαιώματα, να έχουν πρόσβαση σε ένα δίκτυο υποστήριξης και να αναπτύσσουν αυτοπεποίθηση, δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις. Σε κοινοτικό επίπεδο, προωθεί την ύπαρξη μιας δομής που να αγκαλιάζει τη διαφορετικότητα, να ακούει τις επιθυμίες των ανθρώπων, να υποστηρίζει και να καλωσορίζει τα άτομα και να ευαισθητοποιεί τις ανάγκες υποστήριξης.

Οι εκπαιδευτικοί και το προσωπικό επωφελούνται από το να είναι μέρος ενός δικτύου υποστήριξης επίσης μαθαίνοντας από άλλους στο δίκτυό τους, χρησιμοποιώντας τις δεξιότητες αποτελεσματικά, συνεργαζόμενοι και αποκτώντας καλύτερη κατανόηση των αναγκών και των φιλοδοξιών. Η οικογένεια και οι φίλοι είναι ένα δίκτυο που επωφελείται από το να τους εκτιμούν και να τους ακούν, να συνεργάζονται με επαγγελματίες και να γνωρίζουν ότι τα αγαπημένα τους πρόσωπα εκτιμώνται και ανήκουν σε ένα δίκτυο υποστήριξης.

Δεδομένου ότι δεν υπάρχει μια ενιαία προσέγγιση για το σχεδιασμό μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς και τα εμπόδια στη μάθηση μπορεί να διαφέρουν, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διερευνούν συνεχώς διαφορετικές στρατηγικές για να μειώσουν αυτά τα εμπόδια. Το εγχειρίδιο «Φιλική μελέτη για μαθητές με αναπηρίες - Συστάσεις για την προσαρμογή της διαδικασίας μελέτης - Friendly Study For Students With Disabilities – Recommendations For Adapting the Study Process» επισημαίνει τρεις κατηγορίες προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία (Bera et al., 2010).

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει εμπόδια που προκύπτουν από ακούσιες ενέργειες των εκπαιδευτικών, όπως η απομάκρυνση κατά τη διάρκεια των διαλέξεων που εμποδίζουν την ανάγνωση των χειριών για τους μαθητές που βασίζονται σε αυτό. Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει μια σειρά από πιθανά εμπόδια που προκύπτουν από μεθόδους διδασκαλίας, όπως η χρήση οπτικοακουστικού υλικού χωρίς υπότιτλους ή διερμηνεία νοηματικής γλώσσας, τα οποία επηρεάζουν αρνητικά τους μαθητές που είναι τυφλοί ή έχουν προβλήματα ακοής. Η παροχή αποτελεσματικής κατάρτισης στους εκπαιδευτικούς μπορεί να βοηθήσει να ξεπεραστούν αυτά τα εμπόδια.

Η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει προκλήσεις που είναι εγγενείς στο ίδιο το θέμα. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποφεύγουν γενικές αξιολογήσεις που κάνουν διακρίσεις σε βάρος συγκεκριμένων αναπηριών και αντί να εντοπίζουν πιθανές προκλήσεις στο πρόγραμμα σπουδών. Θα πρέπει να καθορίσουν βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν όλοι οι φοιτητές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες, για να παρακολουθήσουν διαλέξεις και να ολοκληρώσουν επιτυχώς το μάθημα. Ο εντοπισμός αυτών των συνθηκών εκ των προτέρων διευκολύνει την εύρεση κατάλληλων τρόπων για την αντιμετώπιση των διαφορετικών μαθησιακών αναγκών

Βιωματική μάθηση και μάθηση προσανατολισμένη στην πράξη μπορεί να ωφελήσει τους μαθητές με ορισμένες αναπηρίες προωθώντας την ενεργό μάθηση και συνδέοντας τη γνώση της τάξης με τις πραγματικές εμπειρίες (Institute for Experiential Learning, nd). Ο κύκλος της βιωματικής μάθησης περιλαμβάνει την εμπειρία, τον προβληματισμό, τη σκέψη και την πράξη. Είναι μια διαδικασία μετασχηματισμού που συμβαίνει φυσικά, συχνά χωρίς τα άτομα να συνειδητοποιούν ότι μαθαίνουν.

Η βιωματική μάθηση, όπως περιγράφεται από το Kent State University, επιτρέπει στους μαθητές να συνδέσουν τις θεωρίες και τη γνώση της τάξης με πραγματικές καταστάσεις (Kent State University, nd). Η συμμετοχή σε ευκαιρίες βιωματικής εκπαίδευσης προσφέρει πολλά οφέλη, όπως βαθύτερη κατανόηση του υλικού του μαθήματος, ευρύτερη κοσμοθεωρία, γνώση προσωπικών δεξιοτήτων και ενδιαφερόντων, συνεργασία με διαφορετικά άτομα και οργανισμούς, ανάπτυξη θετικών επαγγελματικών πρακτικών και δεξιοτήτων, εκπλήρωση από τη συμβολή στις ανάγκες της κοινότητας. και αυξημένη αυτοπεποίθηση και ηγετικές ικανότητες..

Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες

Στο Εγχειρίδιο προηγουμένως περιγράψαμε τις δεσμεύσεις και τις ενέργειες που ορίζονται τόσο στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία όσο και στη Στρατηγική της ΕΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021-2030. Σε αυτή την ενότητα θα θέλαμε να εισαγάγουμε τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης σε σχέση με τη συνεκπαίδευση. Η ατζέντα 2030 για την αειφόρο ανάπτυξη, με επίκεντρο το να μην αφήνει κανέναν πίσω, παρέχει μια μοναδική ευκαιρία να οικοδομήσουμε κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς και δικαιοσύνη. Αυτό θα πρέπει να ξεκινήσει με τα συστήματα εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Ο στόχος 4 για την αειφόρο ανάπτυξη (SDG4) για την εκπαίδευση απαιτεί τη συνεκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και τις ευκαιρίες δια βίου μάθησης για όλους έως το 2030. Δίνει έμφαση στη συμπερίληψη και την ισότητα ως τα θεμέλια για ποιοτική εκπαίδευση και μάθηση. Ο Στόχος Βιώσιμης Ανάπτυξης 4 απαιτεί επίσης τη δημιουργία και αναβάθμιση εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων που είναι ευαίσθητες στα παιδιά, την αναπηρία και το φύλο και για την παροχή ασφαλών, μη βίαιων, χωρίς

αποκλεισμούς και αποτελεσματικών περιβαλλόντων μάθησης για όλους. Για να επιτευχθεί αυτός ο φιλόδοξος στόχος, οι χώρες θα πρέπει να εξασφαλίσουν την ένταξη και την ισότητα στα εκπαιδευτικά συστήματα και προγράμματα και μέσω αυτών. Αυτό περιλαμβάνει τη λήψη μέτρων για την πρόληψη και αντιμετώπιση όλων των μορφών αποκλεισμού και περιθωριοποίησης, ανισότητας, ευαλωτότητας και ανισότητας στην εκπαιδευτική πρόσβαση, συμμετοχή και ολοκλήρωση καθώς και σε διαδικασίες και αποτελέσματα μάθησης. Απαιτεί επίσης την κατανόηση της διαφορετικότητας των μαθητών ως ευκαιριών για την ενίσχυση και τον εκδημοκρατισμό της μάθησης για όλους τους μαθητές.

Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων

MeTURA – Επιστροφή στις ρίζες

Το έργο Erasmus+ MeTURA - Back to the Roots που υλοποιήθηκε από τον Οκτώβριο του 2018 έως τον Αύγουστο του 2021 αφορούσε τη θεραπευτική οικογενειακή κηπουρική και τη θεραπευτική οικογενειακή μαγειρική για μια πιο ανεξάρτητη ζωή των ενηλίκων μελών της οικογένειας με νοητικές αναπηρίες. Το Εκπαιδευτικό Κέντρο Geoss ήταν ο συντονιστής του έργου με άλλους εταίρους από το Ηνωμένο Βασίλειο, την Κροατία, τη Σλοβενία και την Ιταλία.

Τα κύρια αποτελέσματα του έργου περιλάμβαναν μια μελέτη των ευκαιριών δια βίου μάθησης για οικογένειες και τα ενήλικα μέλη της οικογένειάς τους με νοητικές αναπηρίες με σκοπό να φέρουν την προσφορά δια βίου μάθησης πιο κοντά στο σπίτι τους. Ακολούθησε μια μελέτη που απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς που εργάζονται με άτομα με νοητικές αναπηρίες. Το έργο ενδιαφέρθηκε για το ποιες ικανότητες χρειάζονται οι εκπαιδευτικοί για να εργαστούν με την ομάδα-στόχο και ποιες μέθοδοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη συμπερίληψη των ατόμων με νοητικές αναπηρίες σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης. Το έργο εκπόνησε μελέτες για την εφαρμογή θεραπευτικών δραστηριοτήτων κηπουρικής και θεραπευτικής μαγειρικής για τις οικογένειες των ατόμων με νοητικές αναπηρίες. Δημιουργήθηκε επίσης η μεθοδολογία MeTURA Family Education - Back to the Roots για Οικογένειες με Ενήλικες με Ψυχικές Αναπηρίες και εκπαιδευτικό υλικό για την υλοποίηση της Οικογενειακής Εκπαίδευσης «MeTURA-Back to the Roots». Περιείχε πρακτικές συμβουλές και φύλλα εργασίας για την εφαρμογή της θεραπευτικής κηπουρικής και της θεραπευτικής μαγειρικής στο οικιακό περιβάλλον. Οι πόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο υποστήριξης για εκπαιδευτικά ιδρύματα για ενήλικες με διανοητική αναπηρία και καθοδηγούμενη αυτοεκπαίδευση ενηλίκων μελών της οικογένειας με νοητική αναπηρία στο σπίτι με την υποστήριξη γονέων ή μελών της οικογένειας. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στο: ΕΡΓΟ ERASMUS METURA (erasmus-metura.eu) και YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=oZTeHVKJ0qc&t=126s>

StuDis – Ανάπτυξη της Ανώτατης Εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς

Ο σκοπός του χρηματοδοτούμενου από τον ΕΟΧ και τη Νορβηγία έργου StuDis - Ανάπτυξη της Ανώτατης Εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς - ήταν να βελτιώσει τις συνθήκες σπουδών για μαθητές με αναπηρίες και να συμβάλει στην καλύτερη γνώση των καθηγητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την αναγνώριση των αναγκών των μαθητών με αναπηρίες και την προσαρμογή της διαδικασίας της μελέτης για αυτές τις ανάγκες.

Το εγχειρίδιο που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο αυτού του έργου - *Φιλική μελέτη για μαθητές με αναπηρίες – Συστάσεις για την προσαρμογή της διαδικασίας μελέτης* - αναπτύχθηκε από τον Σύλλογο μαθητών με αναπηρία της Σλοβενίας. Στο εγχειρίδιο, θα βρείτε περιγραφές των πιο κοινών τύπων αναπηρίας που θα σας βοηθήσουν τουλάχιστον εν μέρει να κατανοήσετε τι καλύπτει κάθε είδος αναπηρίας. Το εγχειρίδιο περιέχει επίσης οδηγίες για τον τρόπο προετοιμασίας προσβάσιμων προγραμμάτων σπουδών και πληροφοριών για μαθητές με αναπηρίες. Τα επόμενα κεφάλαια περιέχουν γενικές οδηγίες σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής διαλέξεων για μαθητές με αναπηρίες, πρακτικές ασκήσεις, ασκήσεις πεδίου, πρακτική άσκηση, κ.λπ. ακολουθούμενες από προσαρμογές της αξιολόγησης και αξιολόγησης της γνώσης και τέλος, μπορείτε επίσης να διαβάσετε πώς να προετοιμάσετε προσβάσιμα ηλεκτρονικά υλικά για μαθητές με αναπηρίες που χρησιμοποιείτε στην εργασία σας. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες σε έγγραφο pdf: <https://www.dsis-drustvo.si/studis/dsis.pdf>

3. ΑΛΛΑΓΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗΣ: ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ Η ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ;

Η δημιουργία ενός περιβάλλοντος μάθησης χωρίς αποκλεισμούς απαιτεί αλλαγές για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της συμμετοχής σε χώρους εκπαίδευσης ενηλίκων. Αντί να εστιάσουμε αποκλειστικά στους μαθησιακούς στόχους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι συγκεκριμένες μαθησιακές ανάγκες κάθε ομάδας στόχου. Κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων, μπορούν να εντοπιστούν τρεις βασικές πτυχές που σχετίζονται με την ένταξη: κανονιστικές προδιαγραφές, προσανατολισμός ομάδας στόχου και οικονομικός προσανατολισμός (Käpplinger et al., 2017).

Οι κανονιστικές προδιαγραφές περιλαμβάνουν κοινωνικές κατευθυντήριες γραμμές και νομικές διατάξεις που διαμορφώνουν το περιεχόμενο και τη χρηματοδότηση του προγράμματος. Ενώ η ένταξη επισημαίνεται ως στόχος, χωρίς επαρκή προώθηση και δέσμευση, αυτοί οι στόχοι ενδέχεται να μην υλοποιηθούν αποτελεσματικά. Ο προσανατολισμός της ομάδας-στόχου δίνει έμφαση στην αντιμετώπιση των ειδικών αναγκών, ικανοτήτων και ενδιαφερόντων ατόμων και ομάδων, αλλά μπορεί ακούσια να αποκλείει όσους έχουν περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων. Ο οικονομικός προσανατολισμός, που καθοδηγείται από οικονομικούς περιορισμούς και απαιτήσεις της αγοράς, μπορεί να οδηγήσει σε εστίαση στην τιμή και στην εμπορευματοποίηση των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, αποκλείοντας ενδεχομένως τις οικονομικά μειονεκτούσες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες.

Για να επιτευχθεί μια ισορροπημένη προσέγγιση, ο σχεδιασμός του προγράμματος απαιτεί προσαρμοστικότητα, παιδαγωγική εξειδίκευση και κατανόηση των προαπαιτούμενων των μαθητών. Οι επαγγελματίες που εργάζονται με άτομα με αναπηρία θα πρέπει να υιοθετήσουν

μια ισχυρή προσέγγιση προσανατολισμένη στους συμμετέχοντες, εστιάζοντας στις ατομικές ανάγκες και ικανότητες. Η συνεργασία με το κοινωνικό πλαίσιο του ατόμου είναι ζωτικής σημασίας, ενισχύοντας τη συμμετοχή, την ευελιξία και μια ανταποκρινόμενη δομή προγράμματος. Αντί να βασίζεστε σε προσχεδιασμένα προγράμματα, συνιστάται η έναρξη επαφής με άτομα, η κατανόηση των αναγκών και των δυνατοτήτων τους και η ανάπτυξη ενός ευέλικτου εκπαιδευτικού προγράμματος αναλόγως. Με την υιοθέτηση αυτής της εναλλακτικής προσέγγισης, μπορεί να δημιουργηθεί ένα πιο περιεκτικό και αποτελεσματικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Έρευνα και Επιστήμη

Κανονιστικός προσανατολισμός

Η εκπαίδευση ενηλίκων διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην ατομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο. Σε δημοκρατικές κοινωνίες σε όλη την Ευρώπη, τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων διαμορφώνονται από πολιτικές και κοινωνικές κατευθυντήριες γραμμές, που περιλαμβάνουν διάφορους τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων και τα επαγγελματικά προσόντα. Οι νόμοι που διέπουν τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση διασφαλίζουν ότι όλοι, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, έχουν δικαίωμα σε περαιτέρω εκπαίδευση. Ωστόσο, οι ειδικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρία μπορεί να μην αντιμετωπίζονται πάντα ρητά στα ιδρύματα, εγείροντας ανησυχίες σχετικά με τη συμπερίληψη.

Η οικονομική υποστήριξη είναι μια σημαντική πτυχή του νομικού πλαισίου, παρέχοντας χρηματοδότηση για το προσωπικό, τους συμμετέχοντες, συγκεκριμένες προσφορές ή ιδρύματα στο σύνολό τους. Το περιεχόμενο που προωθείται μπορεί να κυμαίνεται από την αγωγή του πολίτη έως την επίσημη εκπαίδευση. Οι συνθήκες χρηματοδότησης επηρεάζουν την απόφαση των ιδρυμάτων περαιτέρω εκπαίδευσης να προσφέρουν μαθήματα για άτομα με αναπηρία, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνατότητα και την αξία.

Οι κανονιστικές προδιαγραφές είναι εμφανείς σε προσκλήσεις για έργα όπως το πρόγραμμα Erasmus+ και η Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Εκπαίδευση Ενηλίκων. Η ένταξη αναφέρεται ως στόχος, ευθυγραμμισμένη με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Ωστόσο, το επίπεδο ιεράρχησης και ενσωμάτωσης αυτών των κανόνων εξαρτάται από τον θεσμικό προσανατολισμό και τη δέσμευση του προσωπικού, και χωρίς επαρκή προώθηση, η συμπεριληπτικότητα μπορεί να αγνοηθεί.

Μια άλλη προσέγγιση είναι ο προσανατολισμός της ομάδας-στόχου, ο οποίος λαμβάνει υπόψη τις συγκεκριμένες ανάγκες, τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών, ευθυγραμμιζόμενος με τις κονστροκτιβιστικές παιδαγωγικές αρχές. Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση μπορεί ακούσια να αποκλείσει άτομα με περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων και να ενισχύσει τις υπάρχουσες στάσεις και ικανότητες, αντί να τις αμφισβητήσει. Το πρωταρχικό ερώτημα σε αυτή την προσέγγιση είναι τι είναι ωφέλιμο και σημαντικό για το άτομο.

Ο σχεδιασμός προγραμμάτων στην εκπαίδευση ενηλίκων συχνά ενσωματώνει στοιχεία και από τις τρεις προοπτικές: κανονιστικές προδιαγραφές, προσανατολισμό της ομάδας-στόχου και οικονομικό προσανατολισμό. Η εξισορρόπηση αυτών των στοιχείων είναι ζωτικής σημασίας για τη συνεκπαίδευση και την αποτελεσματική εκπαίδευση. Συνιστάται στους επαγγελματίες που εργάζονται με άτομα με αναπηρία να υιοθετήσουν μια προσέγγιση προσανατολισμένη στους

συμμετέχοντες, λαμβάνοντας υπόψη τις ατομικές ανάγκες και ικανότητες. Η συνεργασία με το κοινωνικό πλαίσιο, η ευελιξία και οι δομές προγραμμάτων που ανταποκρίνονται είναι απαραίτητες. Η έναρξη επαφής με άτομα και η ανάπτυξη ευέλικτων εκπαιδευτικών προγραμμάτων με βάση τις ανάγκες τους συνιστάται για ένα πιο περιεκτικό και αποτελεσματικό σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων.

Οικονομικός Προσανατολισμός

Η εξοικονόμηση πόρων στην εκπαίδευση, λόγω των οικονομικών περιορισμών και των αλλαγών στις προτεραιότητες χρηματοδότησης, ήταν ένα μακροχρόνιο θέμα στη συζήτηση για την εκπαίδευση ενηλίκων. Τα ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων είναι πλέον υποχρεωμένα να προσανατολιστούν στην αγορά, αντιμετωπίζοντας τα προγράμματά τους ως εμπορεύματα. Η εστίαση έχει μετατοπιστεί από την αξία της εκπαίδευσης ενηλίκων για την κοινωνική ανάπτυξη στην τιμή των προσφερόμενων υπηρεσιών (Faulstich, 2015). Αυτή η προσέγγιση προσανατολισμένη στην αγορά εγείρει ανησυχίες, ιδιαίτερα όταν αποκλείονται οικονομικά μειονεκτούσες ομάδες όπως τα άτομα με αναπηρία (Curd, 2021).

Στον προγραμματισμό του προγράμματος, εμπλέκονται και τα τρία στοιχεία - κοινωνική συνάφεια, ενδιαφέρον ομάδας στόχου και οικονομικές έννοιες. Η παραδοσιακή εκπαίδευση ενηλίκων ακολουθεί μια εξαμηνιαία μορφή προγράμματος που περιλαμβάνει θέματα που καλύπτουν και τις τρεις συνιστώσες. Ωστόσο, οι επαγγελματίες που εργάζονται με άτομα με αναπηρία θα πρέπει να προσαρμόσουν τις υπηρεσίες και τις μεθόδους τους ώστε να ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες και ικανότητες. Αυτή η ομάδα είναι ετερογενής και οι συστάσεις τείνουν να παρέχουν ένα ευρύ θεματικό πλαίσιο (π.χ. «δημιουργική εργασία») και να επιτρέπουν στα άτομα να μαθαίνουν μέσα σε αυτό το πλαίσιο.

Αυτή η προσέγγιση προσανατολισμένη στους συμμετέχοντες απαιτεί ειδικευμένο και ευέλικτο παιδαγωγικό προσωπικό που έχει βαθιά κατανόηση των προαπαιτούμενων των μαθητών. Αντί να εστιάζει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα, η προσέγγιση δίνει έμφαση στην υποστήριξη των ατόμων στην ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους. Στο στάδιο του σχεδιασμού, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να είναι καλά συνδεδεμένα με το κοινωνικό περιβάλλον, επιτρέποντας τη συμμετοχή, τη συναπόφαση και μια ευέλικτη δομή προγράμματος. Τα προκατασκευασμένα σχήματα προγραμμάτων που βασίζονται σε εγγραφές συμμετεχόντων έρχονται σε αντίθεση με αυτήν την έννοια. Αντίθετα, η συνιστώμενη προσέγγιση είναι η έναρξη επαφής με άτομα, η ανταπόκριση στις ανάγκες, οι ικανότητες και οι δυνατότητές τους και η ανάπτυξη ενός ευέλικτου εκπαιδευτικού προγράμματος με βάση αυτές τις πληροφορίες.

Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες

Οι νόμοι για τη συνεχιζόμενη εκπαίδευση καθορίζουν τις βασικές αρχές και διατάξεις εντός των οποίων πρέπει να λειτουργεί η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και πώς χρηματοδοτείται από το δημόσιο. Οι ακόλουθες πτυχές μπορούν να βρεθούν στους κανονισμούς.

Ποιος πρέπει να μπορεί να συμμετάσχει στην περαιτέρω εκπαίδευση; Τις περισσότερες φορές λέγεται ότι η περαιτέρω εκπαίδευση απευθύνεται σε «όλους». Υπό αυτή την έννοια, κάθε άτομο είναι φορέας αυτού του δικαιώματος - συμπεριλαμβανομένων όλων των ατόμων με κάθε είδους περιορισμούς (δικαίωμα περαιτέρω εκπαίδευσης). Αυτό οδηγεί επίσης σε μια βασική παροχή

προσφορών συνεχούς εκπαίδευσης.

Η βασική αυτή διάταξη υλοποιείται από αντίστοιχους φορείς. Οι νόμοι ορίζουν πώς μπορούν και πρέπει να οργανωθούν αυτά τα ιδρύματα - και με ποιον τρόπο αυτά ή οι προσφορές τους λαμβάνουν την κρατική αναγνώριση. Εδώ τίθεται το ερώτημα εάν οι ειδικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρία πρέπει να αντιμετωπιστούν ρητά.

Ένα άλλο σημαντικό σημείο στο νομικό πλαίσιο είναι το είδος και το ύψος της οικονομικής στήριξης. Αυτό μπορεί να είναι χρηματοδότηση προσωπικού, χρηματοδότηση για συμμετέχοντες ή ορισμένες προσφορές ή για ιδρύματα συνολικά. Είναι επίσης σημαντικό εδώ ποιο εκπαιδευτικό περιεχόμενο προωθείται ειδικά, για παράδειγμα στους τομείς της αγωγής του πολίτη, της υγείας, των γλωσσών, του περιεχομένου που σχετίζεται με την εργασία ή της επίσημης εκπαίδευσης (προσόντα αποφοίτησης κ.λπ.). Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τους όρους χρηματοδότησης, τίθεται το ερώτημα εάν αξίζει και είναι εφικτό το ίδρυμα μετεκπαίδευσης να προσφέρει μαθήματα για άτομα με αναπηρία.

Βέλτιστη Πρακτική στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Πώς λειτουργεί η Δημοκρατία

Μέχρι το 2019, περίπου 85.000 άτομα υπό πλήρη φροντίδα στη Γερμανία στερούνταν το δικαίωμα ψήφου, παρά τις απαιτήσεις που περιγράφονται στη «Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία» που επικύρωσε η Γερμανία το 2009. Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε ότι αυτός ο αποκλεισμός παραβίαζε τον Βασικό νόμο, που οδήγησε τη Bundestag να αφαιρέσει όλους τους αποκλεισμούς από τον Ομοσπονδιακό Εκλογικό Νόμο τον Μάιο του 2019. Αυτή η απόφαση ώθησε την Akademie Klausenhof να ξεκινήσει το έργο «How Democracy Works», με στόχο την ευαισθητοποίηση των νέων και των νέων με διανοητική αναπηρία σχετικά με τα δικαιώματα ως πολίτες.

Μέσω εργαστηρίων και σεμιναρίων, το έργο δίνει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να ασκήσουν τα βασικά τους δικαιώματα και να υπερασπιστούν τα συμφέροντά τους. Οι εκπαιδευτικές μορφές που αναπτύχθηκαν από την Akademie Klausenhof δίνουν προτεραιότητα στην ολοκληρωμένη συμμετοχή και την άσκηση των δημοκρατικών δικαιωμάτων για τα άτομα με αναπηρία. Στόχος είναι η παροχή των απαραίτητων γνώσεων και πρακτικών δεξιοτήτων στους συμμετέχοντες, ώστε να συμμετέχουν σε κοινωνικοπολιτικές δραστηριότητες ανεξάρτητα ή ως μέρος μιας ομάδας.

Η εκπαίδευση του πολίτη για τα άτομα με αναπηρία υπερβαίνει τη μεταφορά γνώσης. Εστιάζει επίσης στην ανάπτυξη της ικανότητας να καθορίζει τη ζωή του ατόμου και στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης. Το έργο δίνει έμφαση στην ανάπτυξη μιας βασικής εκπαιδευτικής ιδέας, μιας δεξαμενής υλικών και μεθόδων και μεγάλη έμφαση στην ψηφιακή εκπαίδευση. Στόχος είναι η δημιουργία προσαρμοσμένων ιδεών, η εκπαίδευση σε multipliers για ανεξάρτητη εφαρμογή και η παροχή περαιτέρω εκπαίδευσης για το προσωπικό του ιδρύματος με αναπηρία ή που εργάζεται με άτομα με αναπηρία. Τα αποτελέσματα του έργου θα γενικευθούν, θα τεκμηριωθούν και θα εφαρμοστούν σε διάφορα ιδρύματα.

Σε δοκιμαστική φάση, η Akademie Klausenhof πραγματοποίησε ένα διήμερο σεμινάριο σε συνεργασία με το Εργαστήριο για Άτομα με Αναπηρία στην περιοχή. Τριάντα συμμετέχοντες από τον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης παρακολούθησαν τρία διαδοχικά τμήματα κατάρτισης σχετικά με τις «Βασικές αρχές της πολιτικής στη Γερμανία», με ιδιαίτερη έμφαση στις ομοσπονδιακές εκλογές. Τα σεμινάρια ενσωμάτωσαν ελκυστικές μεθόδους, όπως η δημιουργία κολλάζ και μια δραστηριότητα παζλ χρησιμοποιώντας βασικά σημεία από προεκλογικά προγράμματα του κόμματος. Η αξιολόγηση αποκάλυψε ότι οι συμμετέχοντες διέθεταν ήδη σημαντική γνώση της πολιτικής, επιτρέποντας στα σεμινάρια να

βασιστούν στην υπάρχουσα κατανόησή τους. Η επιτυχία των σεμιναρίων βασίστηκε στην ενεργοποίηση μεθόδων που ενθάρρυναν την ανεξάρτητη εργασία και συζήτηση.

Μετά τη θετική ανταπόκριση, η έννοια της βασικής εκπαίδευσης για τη δημοκρατία εισήχθη σε ένα παρόμοιο ίδρυμα, με μαθήματα να ξεκινούν την άνοιξη του 2023. Επιπλέον, ξεκίνησε μια προηγμένη σειρά εκπαίδευσης που αποτελείται από τέσσερα μέρη, που καλύπτει θέματα όπως «Ψεύτικες ειδήσεις και θεωρίες συνωμοσίας». Το έργο περιλαμβάνει επίσης ένα εργαστήριο σε συνεργασία με έναν παιδαγωγό θεάτρου για την ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της απόδοσης των συμμετεχόντων. Όλα τα προχωρημένα σεμινάρια διεξάγονται στο πλαίσιο της ένταξης στην Akademie Klausenhof. Οι συμμετέχοντες στα προχωρημένα σεμινάρια εξέφρασαν ενδιαφέρον να γίνουν multipliers στην εκπαίδευση του πολίτη, επιδεικνύοντας την ενεργό συμμετοχή τους στο έργο.

Με βάση την εμπειρία που αποκτήθηκε από τα μαθήματα του 2022, τα μαθήματα του 2023 σχεδιάστηκαν για να είναι ανοιχτού τύπου, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να συζητήσουν τη ζωή και τις εμπειρίες τους. Αυτές οι συνομιλίες οδήγησαν στην εστίαση του Βασικού Νόμου και στη Σύμβαση για τα Δικαιώματα της Αναπηρίας, δίνοντας έμφαση στα δικαιώματα των συμμετεχόντων να καθορίζουν τη ζωή τους. Επί του παρόντος αναπτύσσεται ένα πρόγραμμα διαμεσολάβησης για τα δικαιώματα για την περαιτέρω διερεύνηση αυτών των θεμάτων.

Η βασική αρχή του έργου είναι ότι η αμφισβήτηση της εξουσίας είναι αναπόσπαστο μέρος της δημοκρατίας. Στοχεύει στην ενίσχυση της πολιτικής συνείδησης, της συνείδησης και της αυτονομίας μεταξύ των συμμετεχόντων. Η ανάπτυξη της αυτονομίας και η αμφισβητούμενη εξουσία είναι κρίσιμες πτυχές της πολιτικής δέσμευσης. Ωστόσο, ο Kronauer υπογραμμίζει το γεγονός ότι η πολιτική επιρροή χάνει το νόημά της, όταν τα άτομα βιώνουν αδυναμία στην καθημερινή τους ζωή, ιδιαίτερα σε τομείς όπως το σχολείο και η εργασία. Αυτή η ασυμφωνία μεταξύ των δικαιωμάτων και της κοινωνικής πρακτικής εμποδίζει την πραγματική ένταξη (Kronauer, 2019).

Η ένταξη πρέπει να προχωρήσει πέρα από το να γίνεται αντιληπτή αποκλειστικά ως κοινωνικό ζήτημα και η κοινωνία πρέπει να παραιτηθεί από την πεποίθηση ότι γνωρίζει τι είναι καλύτερο για τα άτομα με αναπηρίες (Wahl, 2013, σ. 31). Το έργο τονίζει τη σημασία της κοινωνικής και θεσμικής συμμετοχής για την επίτευξη πραγματικής ένταξης, καθώς η απλή κατοχή νομικών δικαιωμάτων δεν εγγυάται πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς. Αυτή η διορατικότητα, που αποκτήθηκε από χρόνια εργασίας σε έργα, υπογραμμίζει την ευθύνη της κοινωνίας και των θεσμών να συμβάλλουν στην ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

4. ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΕΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Οι εκπαιδευτές ενηλίκων διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες δημιουργώντας περιβάλλοντα μάθησης χωρίς αποκλεισμούς που σέβονται τις μοναδικές ανάγκες τους. Για να εμπλακούν αποτελεσματικά και να ενδυναμώσουν αυτούς τους μαθητές, οι εκπαιδευτικοί απαιτούν συγκεκριμένες ικανότητες. Αυτές οι ικανότητες τους επιτρέπουν να προσαρμόζουν τις μεθόδους διδασκαλίας, να αντιμετωπίζουν διαφορετικά στυλ μάθησης και να παρέχουν τις απαραίτητες διευκολύνσεις. Η διερεύνηση των βασικών ικανοτήτων που είναι απαραίτητες για τους εκπαιδευτές ενηλίκων για να εργαστούν με ενήλικες με αναπηρίες είναι απαραίτητη.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να έχουν πλήρη κατανόηση των διαφόρων αναπηριών και των επιπτώσεών τους στη μάθηση. Αυτό περιλαμβάνει γνώση σωματικών και γνωστικών αναπηριών, όπως κινητικά προβλήματα, προβλήματα όρασης ή ακοής, νοητικές αναπηρίες, μαθησιακές δυσκολίες και καταστάσεις ψυχικής υγείας. Η εξοικείωση με τα χαρακτηριστικά, τις προκλήσεις

και τα πιθανά μαθησιακά εμπόδια που σχετίζονται με διαφορετικές αναπηρίες είναι ζωτικής σημασίας.

Έρευνα και Επιστήμη

Η ενημέρωση σχετικά με την πιο πρόσφατη έρευνα, τις υποστηρικτικές τεχνολογίες και τις εκπαιδευτικές στρατηγικές που υποστηρίζουν τα άτομα με αναπηρία είναι απαραίτητη. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει επίσης να αποκτήσουν γνώση σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τους νόμους και τις πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς. Η ολοκληρωμένη κατανόηση των αναπηριών δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις, να προσαρμόζουν τις διδακτικές προσεγγίσεις και να παρέχουν κατάλληλες διευκολύνσεις για την κάλυψη των ατομικών αναγκών.

- Η προσαρμοστικότητα είναι βασική ικανότητα για τους εκπαιδευτικούς. Κάθε άτομο έχει μοναδικές μαθησιακές απαιτήσεις και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να τροποποιούν τις μεθόδους διδασκαλίας ανάλογα. Μπορεί να είναι απαραίτητη η προσαρμογή του ρυθμού διδασκαλίας, η χρήση διαφορετικών υλικών, η παροχή εναλλακτικών μεθόδων αξιολόγησης ή η ενσωμάτωση βοηθητικών τεχνολογιών.
- Η ευελιξία είναι ζωτικής σημασίας για την προσαρμογή διαφορετικών στυλ μάθησης και προτιμήσεων. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προσαρμόσουν τις προσεγγίσεις τους για να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον μάθησης χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμο. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει τη χρήση οπτικών βοηθημάτων, πρακτικών δραστηριοτήτων ή ακουστικών οδηγιών.
- Η σαφής και αποτελεσματική επικοινωνία δημιουργεί σχέσεις με τους μαθητές. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να μεταφέρουν πληροφορίες με τρόπους που είναι εύκολα κατανοητοί και προσβάσιμοι σε όλους τους μαθητές. Η απλοποίηση πολύπλοκων εννοιών, η χρήση οπτικών βοηθημάτων, η παροχή γραπτών οδηγιών και η ενθάρρυνση της ανοιχτής επικοινωνίας συμβάλλουν σε μια υποστηρικτική ατμόσφαιρα στην τάξη.
- Η υπομονή και η ενσυναίσθηση είναι κρίσιμες ικανότητες. Μερικοί μαθητές χρειάζονται επιπλέον χρόνο για να επεξεργαστούν πληροφορίες ή να εκφραστούν. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να επιδεικνύουν υπομονή, παρέχοντας την απαραίτητη υποστήριξη και ενθάρρυνση. Η ενσυναίσθηση βοηθά τους εκπαιδευτικούς να κατανοήσουν τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες, ενισχύοντας ένα υποστηρικτικό περιβάλλον μάθησης.

Η συνεργασία και η επινοητικότητα είναι βασικές ικανότητες για τη δημιουργία αιθουσών διδασκαλίας χωρίς αποκλεισμούς. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να συνεργάζονται με άλλους επαγγελματίες για να αναπτύξουν εξατομικευμένα σχέδια μαθημάτων και να εφαρμόσουν κατάλληλες στρατηγικές. Η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών με συναδέλφους ενισχύει την κατανόηση και βελτιώνει τις πρακτικές. Η επινοητικότητα δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να βρουν και να χρησιμοποιήσουν κατάλληλους πόρους και προσαρμογές, όπως υποστηρικτικές τεχνολογίες ή προσαρμοσμένα υλικά. Για να βελτιωθούν οι ικανότητες των εκπαιδευτών ενηλίκων όταν ασχολούνται με τις προσαρμοσμένες ανάγκες των ατόμων με αναπηρία, είναι σημαντικό να παρέχονται στους εκπαιδευτές ενηλίκων οι απαραίτητες δεξιότητες. Οι ικανότητες που απαιτούνται από τους εκπαιδευτές ενηλίκων όταν διδάσκουν άτομα με αναπηρία έχουν αυξηθεί σημαντικά από τη δεκαετία του 1960. Στη σύγχρονη εποχή, οι εκπαιδευτές ενηλίκων θα πρέπει να έχουν την ικανότητα να κατανοούν και να δείχνουν συμπόνια στους πολλούς διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μια αναπηρία μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα ενός ατόμου να έχει πρόσβαση ή να συμμετέχει στην εκπαίδευση. Η αναπηρία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών παραγόντων που μπορούν να επηρεάσουν την ικανότητα ενός

ατόμου να έχει πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Συμπερασματικά, οι εκπαιδευτές ενηλίκων πρέπει να διαθέτουν ικανότητες που τους επιτρέπουν να υποστηρίζουν αποτελεσματικά τα άτομα με αναπηρία. Κατανοώντας τις αναπηρίες, προσαρμόζοντας μεθόδους διδασκαλίας, επικοινωνώντας με σαφήνεια και επιδεικνύοντας ενσυναίσθηση, οι εκπαιδευτικοί προωθούν περιβάλλοντα μάθησης χωρίς αποκλεισμούς όπου τα άτομα μπορούν να ξεπεράσουν τα εμπόδια και να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Η συνεργασία και η επινοητικότητα ενισχύουν περαιτέρω την ικανότητά τους να δημιουργούν αίθουσες διδασκαλίας χωρίς αποκλεισμούς.

Γνώση της “αναπηρίας” και του τρόπου με τον οποίο μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα του ατόμου να συμμετέχει στην εκπαίδευση

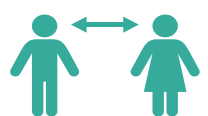
Ικανότητα χρήσης μιας σειράς διδακτικών στρατηγικών και υλικών

Γνώση της υποστηρικτικής τεχνολογίας

Ικανότητα συνεργασίας με άλλους επαγγελματίες

Ικανότητα παροχής εξατομικευμένης υποστήριξης

Πολιτιστική επάρκεια

Γνώση της νομοθεσίας και των πολιτικών που σχετίζονται με την αναπηρία

Εικόνα3- Ορισμένες από τις ικανότητες που βοηθούν τους εκπαιδευτές ενηλίκων στη διδασκαλία ατόμων με αναπηρία.

Βέλτιστη Πρακτική στην Εκπαίδευση Ενηλίκων

Οι 12 Πυλώνες της Ανεξάρτητης Διαβίωσης

Κατάλληλες και προσιτές πληροφορίες	Επαρκές εισόδημα	Κατάλληλη και προσβάσιμη παροχή υγείας και κοινωνικής φροντίδας	Ένα πλήρως προσβάσιμο σύστημα μεταφορών
Πλήρης πρόσβαση στο περιβάλλον	Επαρκής παροχή τεχνικών βοηθημάτων και εξοπλισμού	Διαθεσιμότητα προσβάσιμων και προσαρμοσμένων κατοικιών	Επαρκής παροχή προσωπικής βοήθειας
Διαθεσιμότητα εκπαίδευσης και κατάρτισης χωρίς αποκλεισμούς	Ίσες ευκαιρίες απασχόλησης	Διαθεσιμότητα ανεξάρτητης συνηγορίας και αυτοσυνηγορίας	Διαθεσιμότητα συμβουλευτικής από ομότιμους

Εικόνα2- The Twelve Pillars of Independent Living, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://enil.eu/independent-living/>

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας μαζί με τα Ηνωμένα Έθνη έχουν παράσχει ένα πλαίσιο για την προώθηση των δικαιωμάτων και την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία που ονομάζεται οι 12 πυλώνες της ανεξάρτητης διαβίωσης. Αυτοί οι πυλώνες χρησιμεύουν ως ένα σύνολο κατευθυντήριων αρχών για όλα τα άτομα που εργάζονται με άτομα με αναπηρία για να διασφαλίσουν ότι τα δικαιώματά τους γίνονται σεβαστά. Αυτοί οι πυλώνες είναι ιδιαίτερα εφαρμόσιμοι στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ένα σύνολο στόχων που πρέπει να επιτευχθούν κατά τη δημιουργία ή την προσαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ώστε να συμπεριληφθούν τα άτομα με αναπηρίες. Μερικοί από τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να επιτευχθούν αυτοί οι πυλώνες είναι οι εξής:

1. Παροχή βοήθειας και υποστηρικτικών τεχνολογιών για προσβάσιμη εκπαίδευση.
2. Προώθηση ενός φιλόξενου και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλοντος μάθησης που εκτιμά τη διαφορετικότητα και αντιτίθεται στις διακρίσεις.
3. Προσφορά εξατομικευμένων εκπαιδευτικών επιλογών για την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών και προτιμήσεων των μαθητών με αναπηρία.
4. Προώθηση της αυτοδιάθεσης και της αυτονομίας με τη συμμετοχή των μαθητών με αναπηρία στις αποφάσεις εκπαίδευσης και σταδιοδρομίας.
5. Ενδυνάμωση των μαθητών με αναπηρίες εξοπλίζοντάς τους με δεξιότητες συνηγορίας και γνώσεις για ενεργή συμμετοχή στην κοινωνία.
6. Καλλιέργεια μιας υποστηρικτικής κοινότητας μαθητών και εκπαιδευτικών που ενθαρρύνει το σεβασμό και την ενσωμάτωση.
7. Διασφάλιση φυσικής προσβασιμότητας και άρση των φραγμών σε όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα για ίση συμμετοχή.

8. Παροχή κατάλληλων υπηρεσιών υποστήριξης όπως συμβουλευτική, καθοδήγηση και επαγγελματικός προσανατολισμός με σκοπό την βοήθεια των μαθητών με αναπηρίες να επιτύχουν τους στόχους τους.
9. Ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών χωρίς αποκλεισμούς που διευκολύνουν τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία.
10. Δημιουργία υποστηρικτικών περιβαλλόντων που αναγνωρίζουν και εκτιμούν τη συνεισφορά των ατόμων με αναπηρία, ενισχύοντας την ένταξή τους σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής.

Με την τήρηση αυτών των αρχών, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα εκπαίδευσης ενηλίκων χωρίς αποκλεισμούς που δίνουν προτεραιότητα στα δικαιώματα και την ένταξη των ατόμων με αναπηρία.

5. ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ

«Απαιτούμε μια [συμπεριληπτική] προσέγγιση στην εκπαίδευση που επιτρέπει σε όλους τους μαθητές να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι υποστηρίζονται οι ανάγκες και οι απαιτήσεις πρόσβασής τους. Επιπλέον, αναμένουμε από όλους τους μαθητές να εκπαιδεύονται μαζί, ανεξάρτητα από το υπόβαθρό τους ή τις περιστάσεις τους, στις τοπικές τους κοινότητες».

– Jolly (2015)

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση έχει αναγνωριστεί ως σημαντική από διάφορους διεθνείς και εθνικούς οργανισμούς. Η Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (CRPD) αναγνωρίζει την προσβασιμότητα ως δικαίωμα και την έλλειψή της ως ευπάθεια του δικαιώματος στην ισότητα ευκαιριών. Επιπλέον, ένας από τους Δώδεκα Πυλώνες της Ανεξάρτητης Διαβίωσης είναι η «εκπαίδευση και κατάρτιση χωρίς αποκλεισμούς» (Jolly, 2015). Επιστημονικά ευρήματα δείχνουν ότι η συνεκπαίδευση, εκτός από θεμελιώδες δικαίωμα, βελτιώνει την εκπαιδευτική επιτυχία τόσο για άτομα με αναπηρία όσο και χωρίς αναπηρία, εφόσον εφαρμόζονται Επιτυχείς Εκπαιδευτικές Δράσεις (Flecha García, 2015). Αυτές οι ενέργειες έχουν αποδειχθεί ότι επιτυγχάνουν τα καλύτερα αποτελέσματα στη βελτίωση τόσο της ουσιαστικής μάθησης όσο και της κοινωνικής συνοχής, σε όλα τα πλαίσια.

Έρευνα και Επιστήμη

Το έργο INCLUD-ED (Flecha García, 2015) προσδιόρισε τρεις μορφές οργάνωσης της τάξης:

- a. Η ροή περιλαμβάνει τον διαχωρισμό των μαθητών με βάση την ικανότητα, την ομαδοποίηση ή την τοποθέτησή τους σε ειδικές ομάδες έξω από την τάξη με επιπλέον δασκάλους, με αποτέλεσμα περιορισμένη αλληλεπίδραση μεταξύ διαφορετικών δυνατοτήτων και παρεμπόδιση της μάθησης για όλους τους μαθητές. Επιπλέον, μειώνει τις μαθησιακές προσδοκίες καθώς και την αυτοεκτίμηση των ομάδων χαμηλότερης ικανότητας.
- b. Το μείγμα αναφέρεται στην ομαδοποίηση όλων των μαθητών, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο, τα επίπεδα μάθησης ή τις αναπηρίες, με έναν μόνο δάσκαλο στην τάξη, και επικεντρώνεται σε ένα μοντέλο ατομικής προσοχής. Ωστόσο, αυτό το μοντέλο δεν είναι σε

θέση να ανταποκριθεί στις ανάγκες των μαθητών, οδηγώντας σε αισθήματα αποτυχίας.

- c. Η συμπερίληψη, όπως ανακαλύφθηκε από το έργο INCLUD-ED, ευδοκμεί σε ετερογενείς ομάδες. Η έρευνα δείχνει ότι η συμπερίληψη μαθητών με διαφορετικές ικανότητες ενισχύει τις αλληλεπιδράσεις και τη δυναμική που ενισχύουν τη μάθηση για όλους (Christou et al., 2009). Επιπλέον, δίνει έμφαση στην αναδιοργάνωση και αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων. Για παράδειγμα, οι Διαδραστικές Ομάδες, μια Επιτυχημένη Εκπαιδευτική Δράση, περιλαμβάνει εθελοντές από την κοινότητα (π.χ. οικογένεια, πρώην μαθητές, γείτονες...) που διευκολύνουν τις διαλογικές και ισότιμες αλληλεπιδράσεις σε μικρές, διαφορετικές ομάδες κατά τη διάρκεια σύντομων δραστηριοτήτων

	Μείγμα	Ροή	Συμπερίληψη	
Βάση	Ίση ευκαιρία	Διαφορά	Ισότητα αποτελεσμάτων/ισότητα διαφορών	
Ομαδοποίηση μαθητών	Ετερογενής	Ομοιογενής	Ετερογενής	
Ανθρώπινο δυναμικό	1 εκπαιδευτής	Περισσότεροι από 1 εκπαιδευτές	Περισσότεροι από 1 εκπαιδευτές	
Όλοι μαζί ή χωριστά;	Μαζί	Ξεχωριστά	Μαζί	Ξεχωριστά
	(1) Αίθουσες διδασκαλίας μεικτής ικανότητας	(1) Οι δραστηριότητες στην τάξη οργανώνονται ανάλογα με το επίπεδο ικανότητας	(1) Αίθουσες διδασκαλίας ετερογενών ικανοτήτων με ανακατανομή πόρων	(2) Συμπεριληπτικά χωριστά τμήματα με μαθητές μεικτής ικανότητας
		A) Διαφορετικές ομάδες ικανοτήτων σε διαφορετικές τάξεις		
		B) Όλες οι ομάδες ικανοτήτων στην ίδια τάξη		
(2) Ομάδες αποκατάστασης και συστήματα υποστήριξης που διαχωρίζονται από την κανονική τάξη				

Πίνακας 1: Χαρακτηριστικά ενός μείγματος, ροής και συμπερίληψης με βάση την ομαδοποίηση των μαθητών και τη λογική κατανομή πόρων. Διασκευή από: Flecha García (2015, σελ. 24).

Νέες προσεγγίσεις και έργα

Διαλογική Μάθηση

Οι κοινωνίες έχουν κάνει μια διαλογική στροφή, κατά την οποία ο διάλογος εκτιμάται ολοένα και περισσότερο τόσο μεταξύ τους όσο και με τον θεσμό. Αυτό επηρεάζει επίσης τη μάθηση, προωθώντας μια διαλογική στροφή στην εκπαιδευτική ψυχολογία. «Συνίσταται στη μετάβαση από τις συμβολικές αντιλήψεις του νου και τις εσωτεριστικές προοπτικές που εστιάζουν σε νοητικά σχήματα της προηγούμενης γνώσης, σε θεωρίες που βλέπουν τη διυποκειμενικότητα και την επικοινωνία ως πρωταρχικούς παράγοντες στη μάθηση» (Racionero et al., 2010, σ. 143).

Η προσέγγιση της διαλογικής μάθησης αναπτύχθηκε μελετώντας πώς η κοινωνική αλληλεπίδραση ενισχύει τη μάθηση των ανθρώπων. Αυτή η έρευνα βασίζεται σε βασικές γνώσεις από διάφορους κλάδους σχετικά με το διάλογο, υποδεικνύοντας ότι οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να επιτύχουν μεγαλύτερα επίπεδα μάθησης και να υποστούν προσωπικό και κοινωνικό μετασχηματισμό όταν αλληλοεπιδρούν σύμφωνα με επτά αρχές: ισότιμος διάλογος, πολιτισμική νοημοσύνη, μεταμόρφωση, οργανική διάσταση, έννοια δημιουργία, αλληλεγγύη και ισότητα διαφορών (Racionero et al., 2010).

Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες

Ξεκινώντας με την Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, έχει αναγνωριστεί ότι «η προσβασιμότητα είναι δικαίωμα και η έλλειψή της θεωρείται παραβίαση του δικαιώματος στην ισότητα των «ευκαιριών» (García Iriarte et al., 2014, σελ. 4). Όπως συζητήθηκε ανωτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 24, υπάρχει υποχρέωση στις κυβερνήσεις να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρία δεν αποκλείονται από το εκπαιδευτικό σύστημα. Η κοινωνία πρέπει να συνεχίσει να προσδεύει και μια εκπαίδευση των υψηλότερων προτύπων πρέπει να διεκδικείται ως δικαίωμα για όλους. Στις δηλώσεις του Jomtien και της Σαλαμάνκα το «δικαίωμα όλων των παιδιών να λαμβάνουν εκπαίδευση που τους παρέχει ένα αποδεκτό επίπεδο γνώσεων και ότι αυτό το δικαίωμα εφαρμόζεται στο πλαίσιο των συνηθισμένων σχολείων» (Molina, 2015, σ. 314).

Ωστόσο, ορισμένες πολιτικές που υποτίθεται ότι επιδίωκαν αυτόν τον στόχο έχουν μπερδέψει την ενσωμάτωση με την ένταξη. Στη σχολική ένταξη, οι μαθητές είναι αυτοί που πρέπει να προσαρμοστούν στο υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα με κάποιες υποστηρίξεις, συχνά ανεπαρκείς (Christou et al., 2009; Flecha García, 2015; Peetsma, 2011; Centeno, 2012). Σε αυτά τα πλαίσια, αν και οι μαθητές με αναπηρίες δεν είναι διαχωρισμένοι και μοιράζονται τον ίδιο χώρο με άλλους συμμαθητές, συνεχίζουν να υφίστανται τις συνέπειες των ελάχιστων προσδοκιών μάθησης όταν βρίσκονται στη συνηθισμένη τάξη, επειδή απλώς περνούν από μάθημα σε μάθημα, ακόμα κι αν δεν το κάνουν, αποκτούν τις ίδιες γνώσεις με τους συνομηλίκους τους -ακολουθώντας ένα μειωμένο πρόγραμμα σπουδών και όχι το γενικό πρόγραμμα σπουδών- μόνο και μόνο για να πάρουν ένα συμβολικό πτυχίο.

Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων

«Οι πρακτικές ένταξης περιλαμβάνουν βοήθεια από συνομηλίκους μέσω της αυξημένης αλληλεπίδρασης, υποστήριξη από εθελοντές και από μέλη της οικογένειας, λογιστικοποίηση της πολιτισμικής νοημοσύνης και προώθηση της διαλογικής μάθησης. Η ένταξη επιτρέπει επίσης πρόσθετη υποστήριξη στην τάξη και επέκταση του χρόνου μάθησης για άτομα με χαμηλές επιδόσεις, μαζί με υψηλές προσδοκίες και ανάθεση ρόλων, ικανοτήτων και ευθυνών»
– Flecha García (2015, σελ. 26).

Τα σχολεία ως μαθησιακές κοινότητες

Τα σχολεία ως μαθησιακές κοινότητες είναι ένα έργο που βασίζεται σε ένα σύνολο Επιτυχημένων Εκπαιδευτικών Δράσεων που περιλαμβάνει όλα τα άτομα της κοινότητας που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τη μάθηση και την ανάπτυξη των μαθητών (Flecha García, 2015; Díez-Palomar, 2008). Πρόκειται για το από κοινού όνειρο για το ιδανικό σχολείο και τον καθορισμό προτεραιοτήτων μέσω του διαλόγου και στη συνέχεια την εφαρμογή τους μέσω της σύστασης επιτροπών εργασίας και μιας ετερογενούς επιτροπής διαχείρισης. Πολλά άρθρα έχουν δημοσιευθεί που τονίζουν τα Σχολεία ως Κοινότητες Μάθησης ως ένα επιτυχημένο και χωρίς αποκλεισμούς μοντέλο για την εκπαιδευτική επιτυχία για όλους (Díez-Palomar et al., 2021· Molina, 2015· Molina et al., 2010).

Επιτυχημένες Εκπαιδευτικές Δράσεις

Οι Επιτυχημένες Εκπαιδευτικές Δράσεις (ΕΕΑ) που λαμβάνουν χώρα σε κοινότητες μάθησης, σύμφωνα με επιστημονικές μελέτες αντιπροσωπεύουν πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς, προάγοντας έτσι τη μάθηση για όλους. Οι ΕΕΑ χαρακτηρίζονται από τα παρακάτω:

- Συμβάλλουν στην καλύτερη μάθηση και στην αλληλεγγύη μεταξύ των συμμετεχόντων.
- Είναι καθολικές, καθώς παρουσιάζουν κοινές πτυχές όταν ισχύουν σε διαφορετικά πλαίσια.
- Μεταφέρονται σε διαφορετικά πλαίσια και επίπεδα εκπαίδευσης, με παρόμοια αποτελέσματα.
- Αυτό έχει αποδειχθεί από έρευνα που περιλαμβάνει τις φωνές της εκπαιδευτικής κοινότητας και έχει επικυρωθεί σε δημοσιεύσεις από την επιστημονική κοινότητα.

Αυτές οι ΕΕΑ περιλαμβάνουν διαλογικές συγκεντρώσεις, διαδραστικές ομάδες, οικογενειακή εκπαίδευση, εκπαιδευτική συμμετοχή της κοινότητας, διαλογικό μοντέλο για την πρόληψη και επίλυση συγκρούσεων και διαλογική παιδαγωγική κατάρτιση (Flecha García, 2015).

---

¹ Some examples of scientific studies include INCLUDE-ED 2006-2011, SEAs4All 2015-2017, Step4SEAs 2017-2019.

6. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΑ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Όταν πρόκειται για διαδικτυακή εκπαίδευση, αυτό σημαίνει αυτόματα ότι όλοι οι ενδιαφερόμενοι που θέλουν να μάθουν θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα μαθήματα και τις πληροφορίες ανεξάρτητα από την περιοχή στην οποία ζουν, την ώρα της ημέρας που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση στο μάθημα και την ανάπτυξή τους βλάβη. Για το λόγο αυτό, ο προσβάσιμος σχεδιασμός έχει μεγάλη σημασία και όταν πρόκειται για την προσβασιμότητα σε διαδικτυακά μαθήματα, αυτή η παράμετρος είναι τεράστιας σημασίας γιατί:

- Εκατοντάδες άτομα με αναπηρίες, είτε σωματικές είτε διανοητικές, θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ένα μάθημα εξ αποστάσεως όπου επωφελούνται από το γεγονός ότι δεν χρειάζεται να ταξιδέψουν σε κτίρια που ενδέχεται να μην παρέχουν όλες τις κατάλληλες ανέσεις για την είσοδο των ατόμων με αναπηρία.
- Με βάση το προηγούμενο σημείο, τα στοιχεία έχουν δείξει ότι τα άτομα με αναπηρίες προτιμούν να παρακολουθήσουν ένα διαδικτυακό μάθημα παρά ένα μάθημα αυτοπροσώπως. Αυτό τους δίνει τη δυνατότητα να συμμετέχουν ισότιμα με τους άλλους μαθητές «χωρίς να εφιστάται η προσοχή στις αναπηρίες τους».
- Οι ειδικές δυνατότητες προσβασιμότητας μπορεί να κάνουν τη ζωή πιο εύκολη για έναν σημαντικό αριθμό συμμετεχόντων και για όσους θεωρούνται ανάπηροι (UCDavis, 2020).

Άτομα και μαθητές με αναπηρία αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες όταν εργάζονται ή σπουδάζουν στο Διαδίκτυο.

- **Οπτικές προκλήσεις.** Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι χρήστες δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν το ποντίκι του υπολογιστή ή να διακρίνουν τα χρώματα. Πρέπει επίσης να μεγεθύνουν το κείμενο και τις εικονογραφήσεις για καλύτερη όραση. Τέλος, απαιτούν ένα πρόγραμμα ανάγνωσης οθόνης και ένα πληκτρολόγιο για πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες στον υπολογιστή.
- **Προκλήσεις ακοής.** Οι χρήστες με απώλεια ακοής ή μερική κώφωση δεν μπορούν να ακούσουν ήχο, όπως Podcast, βίντεο, φωνητικά έγγραφα κ.λπ.
- **Γνωστικές προκλήσεις.** Τα άτομα με γνωστικές αναπηρίες μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην ανάγνωση κειμένων ή στην ερμηνεία εικόνων/εικονογραφήσεων και να αποσπαστούν και να μπερδευτούν από περίπλοκες διατάξεις και σχήματα. Επιπλέον, δεν μπορούν να δώσουν προσοχή στο εστιακό σημείο κάποιου πράγματος, γεγονός που τους δυσκολεύει να κατανοήσουν ένα κείμενο, βίντεο, ήχο κ.λπ.
- **Κινητικές προκλήσεις.** Τα άτομα με τέτοιες αναπηρίες ενδέχεται να μην έχουν πρόσβαση σε περιεχόμενο που απαιτεί το ποντίκι. Μπορεί επίσης να μην αποδίδουν με τον ίδιο ρυθμό με άλλους, αλλά να έχουν αργή απόκριση. Τέλος, οι υποστηρικτικές τεχνολογίες όπως τα ραβδιά κεφαλής και η αναγνώριση φωνής είναι απαραίτητες (UCDavis, 2020).

Η συμπεριληπτική εκπαίδευση αποτελεί βασικό συστατικό για την παροχή ίσων ευκαιριών χωρίς διακρίσεις. Χώρες, όπως ο Καναδάς και το Λουξεμβούργο, έχουν εφαρμόσει πολιτικές συμπεριληπτικής εκπαίδευσης, ενώ άλλες χώρες παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένης της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Νέας Ζηλανδίας, έχουν εντάξει μαθητές με αναπηρία σε κανονικά σχολεία, προωθώντας περιβάλλοντα μάθησης χωρίς αποκλεισμούς.

Ποιο θα είναι το μέλλον της συμπεριλιπτικής εκπαίδευσης?

Πολλές κυβερνήσεις έχουν υποστηρίξει πιλοτικά έργα σχετικά με την ένταξη και έχουν υποστηρίξει τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της ένταξης και της ισότητας στο σχολικό σύστημα. Ωστόσο, η έρευνα δείχνει ότι χρειάζεται περισσότερη δουλειά. Για παράδειγμα, οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο πρέπει να παρακολουθούν τον αριθμό των ατόμων που αποκλείονται από την εκπαίδευση λόγω αναπηρίας, γιατί δεν συμμετέχουν και τι είδους εμπόδια στη μάθηση αντιμετωπίζουν. Επιπλέον, η συνεκπαίδευση θα πρέπει να αποτελεί μέρος του κύριου κυβερνητικού σχεδίου και προϋπολογισμού και οι δράσεις θα πρέπει να αναλαμβάνονται συστηματικά (Albright, 2018).

Τα ιδρύματα θα πρέπει να εξετάσουν τις ακόλουθες πτυχές σε πιο λειτουργικό επίπεδο για την επιτυχή ένταξη στην εκπαίδευση.

- Να προσφέρει περισσότερη υποστήριξη τόσο σε εκπαιδευτικούς όσο και σε μαθητές.
- Να φέρουμε στο προσκήνιο έναν απολογισμό για το τι είναι ικανοί να κάνουν αυτοί οι άνθρωποι αντί για το τι δεν μπορούν να κάνουν.
- Οι δάσκαλοι, οι διευθυντές και οι γονείς θα πρέπει να συνεργαστούν για πιο αποτελεσματικά αποτελέσματα.
- Οι δάσκαλοι θα πρέπει να γνωρίζουν εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας συμπεριλαμβάνοντας όλους τους μαθητές κατά τη μαθησιακή διαδικασία.
- Οι διευθυντές και οι διαχειριστές θα πρέπει να επικεντρωθούν στη διαρκή και σταθερή ηγεσία για σχολεία χωρίς αποκλεισμούς (Asian College of Teachers, 2020).

Μόλις εφαρμοστούν τα περισσότερα ή όλα αυτά τα σημεία, η εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρία θα είναι πιο προσιτή και θα διευκολύνει τη ζωή τους.

Τα ιδρύματα θα πρέπει να εξετάζουν τις ακόλουθες πτυχές σε πιο λειτουργικό επίπεδο για την επιτυχή ένταξη στην εκπαίδευση.

- Να προσφέρει περισσότερη υποστήριξη τόσο στους εκπαιδευτικούς όσο και στους μαθητές.
- Να φέρει στο προσκήνιο έναν απολογισμό για το τι είναι ικανοί να κάνουν αυτοί οι άνθρωποι αντί για το τι δεν μπορούν να κάνουν.
- Οι εκπαιδευτικοί, οι διευθυντές και οι γονείς θα πρέπει να συνεργάζονται για αποτελεσματικότερα αποτελέσματα.
- Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν τις εναλλακτικές μεθόδους διδασκαλίας, συμπεριλαμβάνοντας όλους τους μαθητές κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας..
- Οι διευθυντές και οι διοικητικοί υπάλληλοι θα πρέπει να επικεντρωθούν στη διαρκή και σταθερή ηγεσία για σχολεία χωρίς αποκλεισμούς (asian college of teachers, 2020).

Μόλις εφαρμοστούν τα περισσότερα ή όλα αυτά τα σημεία, η εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρία θα είναι πιο προσβάσιμη και θα διευκολύνει τη ζωή τους.

Νέες προσεγγίσεις και έργα

Ο ρόλος της τεχνολογίας προσφέρει ένα κρίσιμο πλεονέκτημα στη σύγχρονη μάθηση και διδασκαλία. Η τεχνολογική επανάσταση έχει χαρακτηριστεί από την παροχή ορισμένων κολοσσιαίων εξελίξεων και προόδων, οι οποίες επιτρέπουν πολλές ευκαιρίες μάθησης διαθέσιμες σε όλους. Για το λόγο αυτό, σε έναν ιδανικό κόσμο, οι άνθρωποι χρειάζονται ψηφιακή εκπαίδευση για να έχουν πρόσβαση σε αυτές τις μοναδικές και εναλλακτικές πρωτοβουλίες. Ωστόσο, οι νέες ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα με αναπηρία να συμπεριληφθούν σε τέτοια ψηφιακά περιβάλλοντα από την άνεση του σπιτιού τους, τα οποία στο γενικό πλαίσιο της ζωής με αναπηρία μπορούν να αλλάξουν το παιχνίδι.

Προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να παρέχουν με επιτυχία την κοινωνική ένταξη στον ψηφιακό κόσμο, ιδανικά, θα πρέπει να διαθέτουν κάποιο βαθμό εξειδίκευσης στην προηγμένη τεχνολογία. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να έχει εκπληκτικά αποτελέσματα όταν μιλάμε για συμπερίληψη. Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να λάβει τη μορφή αναγνώρισης ομιλίας, λήψης αποφάσεων ή οπτικής αντίληψης. Οι άνθρωποι που εργάζονται σε τέτοιες θέσεις γνωρίζουν ότι αυτές οι τεχνολογίες θα μπορούσαν να κάνουν τον κόσμο πιο καινοτόμο και λειτουργικό. μπορούν να κάνουν τους υπολογιστές να ενεργούν και να σκέφτονται σαν άνθρωποι και να κάνουν τη ζωή πιο εύκολη για τα άτομα με αναπηρίες μέσω «έξυπνου» λογισμικού, π.χ. εφαρμογές μετατροπής κειμένου σε ομιλία (Μπουρόνικος, 2022).

Όσον αφορά τη δημιουργία ενός αναλυτικού προγράμματος ή προγράμματος σπουδών για ένα μάθημα σχεδιασμένο να περιλαμβάνει τις ανάγκες των μαθητών με αναπηρία, οι εκπαιδευτές και οι συντονιστές θα πρέπει:

- Χρησιμοποιήστε υλικά και πόρους που προωθούν τις εκπαιδευτικές ανάγκες των ατόμων με αναπηρία.
- Έχετε επίγνωση της θετικής συνεισφοράς που έχουν τα άτομα με αναπηρίες σε κάθε πτυχή της μάθησης. Τα άτομα με αναπηρία έχουν κάνει πολυάριθμες συνεισφορές στις τέχνες, τις επιστήμες, την πολιτική, την κοινωνία, κ.λπ. Οι εκπαιδευτικοί που διδάσκουν μαθητές στη σύγχρονη εποχή θα πρέπει να είναι σε θέση να συμπεριλάβουν την ποικιλομορφία και τη διασταύρωση της ταυτότητας στο πρόγραμμα σπουδών τους.
- Ενσωματώστε μια ενότητα αναπηρίας στην ιστορική αφήγηση. Εστιάζοντας δηλαδή σε εμπειρίες ζωής και μαρτυρίες από άτομα με αναπηρία. Το Zinc Education Project προσφέρει περισσότερους πόρους για σχετικό περιεχόμενο, έναν ιστότοπο που παρουσιάζει ταινίες, βίντεο, άρθρα, καμπάνιες και άλλους ιστότοπους που σχετίζονται με διαφορετικές αναπηρίες για την ευαισθητοποίηση όλων. (Kilshore et al., 2022).

Νόμος, χρηματοδότηση και άλλες επίσημες δραστηριότητες

Εκτός από τις μεγάλες ευκαιρίες που προσφέρονται για τα άτομα με αναπηρία στον ψηφιακό κόσμο, υπάρχουν και ορισμένοι περιορισμοί. Τα πιο ζωτικά περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- Το κόστος των υπολογιστών και της υποστηρικτικής τεχνολογίας γενικότερα είναι υψηλό. Αυτές οι λύσεις που θα οδηγούσαν στη συμπερίληψη μπορούν επίσης να γίνουν εμπόδια για πολλούς ανθρώπους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, ενδέχεται να υπάρχουν κρατικές επιχορηγήσεις.

- Η σύνδεση στο διαδίκτυο δεν χαρακτηρίζεται ως σταθερή σε όλες τις περιοχές και περιοχές, δεν έχουν όλοι οι πολίτες πρόσβαση στο διαδίκτυο λόγω υψηλού κόστους και ορισμένες περιοχές έχουν περιορισμένη πρόσβαση λόγω τοποθεσίας.
- Οι κοινωνικοί φροντιστές δεν είναι συνήθως εκπαιδευμένοι για να βοηθούν τα άτομα με αναπηρίες στη χρήση εφαρμογών με τεχνητή νοημοσύνη.
- Η έλλειψη κινήτρων είναι το πιο δύσκολο εμπόδιο που πρέπει να ξεπεράσουν για μερικούς ανθρώπους. Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να προσπαθήσουν να προωθήσουν τη σημασία των πλεονεκτημάτων που προσφέρονται κατά τη χρήση της τεχνολογίας. Για παράδειγμα, όταν τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν ψηφιακά εργαλεία, μπορεί να τους γίνει αβίαστο να επιτύχουν στην κοινωνική αλληλεπίδραση και την ένταξη καθώς και στη δικτύωση. Έχουν διευρυμένη πρόσβαση σε πληροφορίες και μετακινήσεις με το κοινωνικό τους περιβάλλον (McMorrine, 2017).

Βέλτιστη πρακτική στην εκπαίδευση ενηλίκων

Σε αυτήν την ενότητα, συγκεντρώσαμε τα καλύτερα εργαλεία και υποστηρικτικές τεχνολογίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της καλύτερης ένταξης σε διαδικτυακά μαθήματα για άτομα με αναπηρία.

- **Βοηθητικά εργαλεία μετατροπής κειμένου σε ομιλία.** Αυτή η τεχνολογία σαρώνει και διαβάζει το κείμενο στον μαθητή με μια συνθετική φωνή, χρησιμοποιώντας μια τεράστια γκάμα ήχων ομιλίας.
- **Συστήματα Υποβοήθησης Ακρόασης.** Για άτομα που είναι κωφά ή παρουσιάζουν μερική απώλεια ακοής, αυτού του είδους η υποστηρικτική τεχνολογία μπορεί να τους βοηθήσει να ξεπεράσουν ακουστικά και μαθησιακά προβλήματα. Αυτά τα εργαλεία περιλαμβάνουν αξεσουάρ όπως μικρόφωνα και έναν «τύπο τεχνολογίας μετάδοσης και μια συσκευή για τη λήψη και τη μεταφορά του ήχου στο αυτί» (Neese, 2019).
- **Λογισμικό διόρθωσης.** Αυτή η τεχνολογία διόρθωσης περιλαμβάνει λειτουργίες για συστήματα επεξεργασίας κειμένου, όπως η διόρθωση των ορθογραφικών σφαλμάτων που γίνονται από μαθητές με δυσλεξία.
- **Μαθηματική συζήτηση.** Αυτό το πρόγραμμα λογισμικού χρησιμοποιεί αναγνώριση ομιλίας για τα μαθηματικά και προσφέρει βοήθεια σε πολλούς μαθητές με αναπηρίες. Οι χρήστες μπορούν να λύσουν ένα μαθηματικό πρόβλημα μιλώντας σε ένα μικρόφωνο υπολογιστή. Για τα άτομα με αναπηρίες στις κινητικές δεξιότητες, υπάρχει η λειτουργία φωνής σε κείμενο και για άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης, μπορούν να χρησιμοποιήσουν τον ενσωματωμένο μεταφραστή Μπράιγ (Neese, 2019).

ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΕΡΓΟΥ

ALL IN INCLUSIVE EDUCATION ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΕ ΚΛΑΥΣΕΝΗΦ

Κατάσταση στη Γερμανία

Περίπου 7,8 εκατομμύρια άτομα με σοβαρές αναπηρίες ζουν στη Γερμανία (Statistisches Bundesamt, 2022) που αντιπροσωπεύει το 9,4% του πληθυσμού. Άτομα με βαριά αναπηρία θεωρούνται εάν τους έχει χορηγηθεί βαθμός αναπηρίας τουλάχιστον 50 και τους έχει εκδοθεί έγκυρο δελτίο ταυτότητας. Οι αναπηρίες υπάρχουν σχετικά σπάνια από τη γέννηση ή στην παιδική ηλικία, αλλά συνήθως εμφανίζονται σε προχωρημένη ηλικία. Έτσι, περίπου το ένα τρίτο των ατόμων με αναπηρία ήταν ηλικίας 75 ετών και άνω. Το 90% των αναπηριών προκλήθηκαν από ασθένεια και περίπου το 3% των αναπηριών ήταν συγγενείς ή εμφανίστηκαν τον πρώτο χρόνο της ζωής τους. Μόνο λίγο λιγότερο από το 1% οφειλόταν σε ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια. Οι σωματικές αναπηρίες αντιπροσώπευαν το 58% των ατόμων με αναπηρίες, οι νοητικές ή συναισθηματικές αναπηρίες στο σύνολο του 14% και οι εγκεφαλικές διαταραχές ήταν παρούσες στο 9% των περιπτώσεων.

Συνολικά το 16% των ατόμων με αναπηρία ηλικίας 25 έως 44 ετών δεν είχε ολοκληρώσει το γενικό σχολείο. Τα άτομα χωρίς αναπηρία σε αυτή την ηλικία ήταν πολύ λιγότερο πιθανό να μην έχουν προσόντα (4%). Από την άλλη πλευρά, το 17% των ατόμων με αναπηρία και το 38% των ατόμων χωρίς αναπηρία αυτής της ηλικιακής ομάδας είχαν απολυτήριο λυκείου. Το 69% των ατόμων με αναπηρία ηλικίας 25 έως 44 ετών απασχολούνταν ή αναζητούσαν εργασία, έναντι 88% των ατόμων χωρίς αναπηρία της ίδιας ηλικίας. Τα άτομα με αναπηρία ηλικίας 25-44 ετών είχαν περισσότερες πιθανότητες να είναι άνεργα. Το ποσοστό ανεργίας ήταν 5%, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα χωρίς αναπηρία ήταν 3%.

Για να καταστεί δυνατή η συμμετοχή στην αγορά εργασίας, τα άτομα με αναπηρία μπορούν να εργαστούν σε ένα «εργαστήριο για άτομα με ειδικές ανάγκες (Werkstatt für behinderte Menschen WfbM)». Υπάρχουν 700 αναγνωρισμένα συνεργεία με 320.000 εργαζόμενους (REHADAT, 2021).

Το δικαίωμα συμμετοχής κατοχυρώνεται στη γερμανική νομοθεσία. Τα τελευταία χρόνια, έχουν γίνει προσπάθειες σε διάφορα επίπεδα, για παράδειγμα μέσω της βελτιωμένης προσβασιμότητας, της βελτιωμένης δυνατότητας πολιτικής συνδιάθεσης και συμμετοχής στις εκλογές και αναθεώρησης των νομικών ρυθμίσεων για την εφαρμογή τους στην πράξη.

Ειδικές οργανώσεις όπως η «Lebenshilfe» («Βοήθεια Ζωής») δραστηριοποιούνται για την υποστήριξη των ατόμων με αναπηρία στη διεξαγωγή πολιτικών πιέσεων. Υπάρχει μια κίνηση από τον αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία στην ένταξη και τη συμμετοχή. Ωστόσο, όπως δείχνουν τα παραπάνω στοιχεία, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά ελλείμματα για την επίτευξη των στόχων που ορίζονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

² Όλα τα στοιχεία βρίσκονται https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2022/06/PD22_259_227.html.

³ Όλα τα στοιχεία βρίσκονται στο <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bildung-Forschung-Kultur/Bildungsstand/Publikationen/Downloads-Bildungsstand/bildungsstand-bevoelkerung-5210002197004.html>.

Άτομα με αναπηρία και εκπαίδευση ενηλίκων

Υπάρχουν δεσμευμένες πρωτοβουλίες στη Γερμανία που έχουν δημιουργήσει έργα χωρίς αποκλεισμούς και προσφορές στην εκπαίδευση ενηλίκων. Αυτά είναι κυρίως επιλεκτικά και εξαρτώνται από την ατομική δέσμευση. Δεν υπάρχει γενικός νομικός κανονισμός ή εθελοντική δέσμευση, για παράδειγμα από οργανώσεις-ομπρέλα. Ακόμη και στον τομέα της οικονομικής στήριξης, ο οποίος έχει ομοσπονδιακή δομή στη Γερμανία, δεν υπάρχουν ειδικές απαιτήσεις για τα άτομα με αναπηρία. Κυρίως, οι ημέρες παρουσίας ή η εγκατάσταση ή το προσωπικό γενικά χρηματοδοτούνται. Υπάρχουν περιορισμένα στατιστικά στοιχεία ή έρευνα ουσιαστικής φύσης για το θέμα της συνεκπαίδευσης ενηλίκων.

Τα ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων στο σύνολό τους παλεύουν με οικονομικές δυσκολίες και ανεπαρκείς επιδοτήσεις. Πρόσθετες προκλήσεις, όπως η εφαρμογή της ένταξης, η οποία δεν χρηματοδοτείται, είναι επομένως δύσκολα δυνατά για τα περισσότερα ιδρύματα και αυτό επιδεινώνεται από υπαρξιακές δυσκολίες μετά την πανδημία. Μπορεί επίσης να σημειωθεί ότι πολλά δωμάτια και κτίρια δεν είναι χωρίς εμπόδια. Επιπλέον, υπάρχει μια στοχευμένη προσέγγιση στην «ομάδα-στόχο» των ατόμων με αναπηρία αντί της «αποκλειστικής ένταξης» (Raike, 2021).

Συνολικά, μια συνεχής τάση προς την εξοικονόμηση της εκπαίδευσης ενηλίκων μπορεί να παρατηρηθεί στη Γερμανία. Τα ιδρύματα πρέπει να αναζητήσουν το αντίστοιχο εισόδημα στην αγορά, με μόνο το ένα τρίτο του εισοδήματός τους να προέρχεται συνήθως από δημόσια ή/και νόμιμη χρηματοδότηση. Αυτή η εξοικονόμηση, η οποία συνήθως συνδέεται με σημαντικές αμοιβές συμμετεχόντων, συνεπάγεται τον κίνδυνο του *de facto* αποκλεισμού ατόμων με χαμηλό ή καθόλου εισόδημα από την εκπαίδευση ενηλίκων. Αυτό ισχύει επίσης ιδιαίτερα για τους συμμετέχοντες στα μαθήματα με μαθησιακές δυσκολίες. Συνήθως απασχολούνται στο σύστημα των «εργαστηρίων για άτομα με αναπηρία» (WfbM) και λαμβάνουν «χαρτζιλίκι» πολύ κάτω από τον κατώτατο μισθό. Ως αποτέλεσμα, «τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες συχνά δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά μαθήματα για ενήλικες και συνεχιζόμενη εκπαίδευση λόγω της κατάστασής τους» (Curdts, 2021, σ. 30).

Επιπλέον, πολλοί διδάσκοντες και εκπαιδευτές στη συμπεριληπτική εκπαίδευση ενηλίκων εργάζονται ως ελεύθεροι επαγγελματίες, οι οποίοι συνήθως αμείβονται ανεπαρκώς στη Γερμανία. Ως αποτέλεσμα των επισφαλών συνθηκών απασχόλησης, οι εκπαιδευτές μαθημάτων περιορίζουν στο ελάχιστο τις επενδύσεις στην περαιτέρω εκπαίδευσή τους - με αντίστοιχες συνέπειες στον επαγγελματισμό τους (Schreiber-Barsch et al., 2021, σ. 77).

Ένα καλό παράδειγμα είναι το «Δίκτυο για την Ενιαία Εκπαίδευση Ενηλίκων» στο Αμβούργο. Αυτό το δίκτυο συγκεντρώνει ένα ευρύ φάσμα παρόχων εκπαίδευσης ενηλίκων, υπηρεσιών ένταξης και ενώσεων αυτοβοήθειας για άτομα με αναπηρίες. Το δίκτυο προσφέρει αντίστοιχη περαιτέρω εκπαίδευση για τους επικεφαλής των μαθημάτων. Το Κέντρο Εκπαίδευσης Ενηλίκων του Αμβούργου προσφέρει μαθήματα για άτομα με και χωρίς αναπηρία με εργαστήρια κυρίως από τους τομείς της δημιουργικότητας και της υγείας (γιόγκα).

Το 2013, το VHS και το Lebenshilfe Bamberg άρχισαν να υλοποιούν μαθήματα χωρίς αποκλεισμούς στα οποία μπορούσαν να συμμετέχουν άτομα με μαθησιακές δυσκολίες. Δημιουργήθηκε ένα συμβούλιο VHS για άτομα με αναπηρία, σχεδιάστηκαν αντίστοιχα μαθήματα και, κυρίως, καταλύθηκαν τα όρια μεταξύ των ιδρυμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και αρωγής για άτομα με

αναπηρία, που μέχρι τότε σχεδίαζαν και υλοποιούσαν κάθε προσφορά «αποκλειστικά» για την πελατεία τους. . Περίπου 100 άτομα με αναπηρία ετησίως χρησιμοποιούν τις προσφορές (Hemm, 2018).

Στο χώρο δραστηριοποιούνται και άλλα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων. Το VHS Stuttgart, για παράδειγμα, έχει το φυλλάδιο του προγράμματος χωρίς αποκλεισμούς και το VHS Göppingen έχει δημιουργήσει μια συνεργασία με τον τοπικό οργανισμό Lebenshilfe παρόμοια με αυτή στη Βαμβέργη. Το αντίστοιχο φυλλάδιο προγράμματος είναι διαθέσιμο σε απλή γλώσσα.

Η Εταιρεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων και Αναπηρίας, (Gesellschaft Erwachsenenbildung und Behinderung eV, Πανεπιστήμιο Εφαρμοσμένων Επιστημών του Merseburg, www.geseb.de) δραστηριοποιείται σε εθνικό επίπεδο. Προσφέρουν συνέδρια και ένα περιοδικό για το θέμα, καθώς και συγκεκριμένες συμβουλές και βοήθεια για την εφαρμογή της συνεκπαίδευσης ενηλίκων. Η Ομοσπονδιακή Ένωση για άτομα με σωματικές και πολλαπλές αναπηρίες (Bundesverband für körper- und mehrfachbehinderte Menschen eV) είναι επίσης αφιερωμένη στο θέμα με έργα και εκδηλώσεις (<https://bvkm.de>).

Περιγραφή του οργανισμού -Κέντρο Εκπαίδευσης Ενηλίκων Konrad-Martin-Haus

Ο καθολικός Konrad Martin Haus στην Ανατολική Γερμανία κοντά στο Naumburg δραστηριοποιείται στον χώρο εδώ και πολύ καιρό. Το σπίτι έχει 56 κρεβάτια σε 34 δωμάτια. Πρόκειται για ένα οικιακό κέντρο εκπαίδευσης ενηλίκων, δηλαδή ένα ίδρυμα εκπαίδευσης ενηλίκων, όπου οι συμμετέχοντες μπορούν να παρακολουθήσουν σεμινάρια και να διανυκτερεύσουν ταυτόχρονα. Τέτοια εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο, ώστε όχι μόνο το εκπαιδευτικό έργο αλλά και η ατμόσφαιρα του σπιτιού, η διαμονή, οι δραστηριότητες αναψυχής κ.λπ. να συμβάλλουν στην εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Αυτό που είναι σημαντικό είναι η κοινωνική πτυχή του να περνάτε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μαζί σε ένα μέρος - πέρα από τη συνηθισμένη καθημερινή ρουτίνα.

Το σπίτι ιδρύθηκε το 1950 και, παρά τα κατασταλτικά μέτρα, επέζησε της περιόδου της ΛΔΓ επειδή διοικούνταν από την Καθολική Ένωση Κάριτας για το Επισκοπικό Γραφείο του Μαγδεμβούργου και ήταν σε θέση να διατηρήσει μια ορισμένη ανεξαρτησία. Στο διάστημα αυτό χρησίμευε, μεταξύ άλλων, ως εξοχική κατοικία για άτομα με κινητικές αναπηρίες και για «ψυχικά ασθενείς». Αλλά και οι κωφοί, οι τυφλοί, οι ηλικιωμένοι και οι οικογένειες βρήκαν εδώ ξεκούραση, ηρεμία και χαλάρωση. Από το 1982 και μετά πραγματοποιήθηκαν και οι πρώτες υποχωρήσεις ηλικιωμένων. Σήμερα διατίθενται 5 αίθουσες σεμιναρίων διαφορετικών μεγεθών για εκπαιδευτική εργασία. Μια ομάδα 16 υπαλλήλων στους τομείς της εκπαίδευσης, της διοίκησης, της κουζίνας, της καθαριότητας και των υπηρεσιών κτιρίου εγγυάται την καθημερινή λειτουργία του κέντρου. Τα σχέδια του Konrad Martin House, διοργανώνει και πραγματοποιεί περισσότερα από 130 σεμινάρια που διαρκούν πολλές ημέρες κάθε χρόνο. Οι κύριοι τομείς είναι η πολιτική εκπαίδευση: εκπαίδευση για άτομα με αναπηρίες/εργασία βασικής εκπαίδευσης και προσφορές για βιώσιμη ανάπτυξη. Η βασική ιδέα είναι να δοθεί η δυνατότητα στους ανθρώπους να έχουν νέες μαθησιακές εμπειρίες συναντώντας άλλους ανθρώπους σε μια καλή ατμόσφαιρα..

Περιγραφή των μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Το εκπαιδευτικό προσωπικό του οικιακού κέντρου εκπαίδευσης ενηλίκων Konrad-Martin-Haus υποστηρίζει εκπαιδευτικά προγράμματα για και με άτομα με αναπηρία από το 2003. Η εστίαση είναι στην ανοιχτή, σχετιζόμενη με τη ζωή, δια βίου μάθηση. Σε στενή συνεργασία με την οργάνωση Caritas για άτομα με αναπηρίες στην περιοχή του Μπούργκενλαντ, έχουν πραγματοποιηθεί πολλά σεμινάρια για την πολιτική εκπαίδευση όλα αυτά τα χρόνια, όπως «Ψηφίζω» και «Εκπρόσωπος των γυναικών, τώρα τι;». Το 2016, πραγματοποιήθηκε μια κοινή εκπαιδευτική εκδρομή στη Bundestag του Βερολίνου. Οι συμπεριληπτικές προσφορές για πολιτική εκπαίδευση χρησιμοποιούνται ευχαρίστως από ιδρύματα βοήθειας για άτομα με αναπηρία στην Κεντρική Γερμανία. Κατάφεραν να τις αναπτύξουν και να επεκτείνουν περαιτέρω σε συνεργασία με συναδέλφους από τα εργαστήρια «Lebenshilfe».

Ιδιαίτερα δημοφιλή το 2020 και το 2021 ήταν τα σεμινάρια τους «Για αυτό μιλάνε οι άνθρωποι» στον τομέα της σεξουαλικής αγωγής. Στους συμμετέχοντες άρεσε το γεγονός ότι υπήρχαν πάντα ξεχωριστές ομάδες για γυναίκες και άνδρες. Όλες οι ερωτήσεις σχετικά με τη σεξουαλικότητα, τα διαδικτυακά ραντεβού και τις σχέσεις ελήφθησαν σοβαρά υπόψη και απαντήθηκαν. Οι εικόνες και τα μοντέλα έκαναν το σεμινάριο πιο κατανοητό. Κατόπιν αιτήματος των φροντιστών σε κατοικίες, το Konrad-Martin-Haus 2022 έχει πλέον συμπεριλάβει την προσφορά στο πρόγραμμά του ως περαιτέρω εκπαίδευση για εξειδικευμένο προσωπικό. Αποσπάσματα από τους συμμετέχοντες στα διάφορα σεμινάρια:

“ Ο φίλος μου και εγώ βρήκαμε το σεμινάριο για το σεξ πολύ ενδιαφέρον. Νομίζαμε ότι ξέραμε τα πάντα, αλλά μάθαμε πολλά περισσότερα.
(*Max, 35).⁴

Η ημέρα διαμαρτυρίας είναι διασκεδαστική. Ειδικά όταν υπάρχει μια μπάντα ενώ περπατάμε και αφήνουμε μπαλόνια να πετάξουν.
(*Uwe, 42).

Με το σύνθημα «Η (γραπτή) γλώσσα δεν πρέπει να αποτελεί εμπόδιο», περιλαμβάνονται τακτικά στο πρόγραμμα σεμινάρια για την εύκολη και απλή γλώσσα. Ο οίκος είναι επίσης ενεργός εταίρος στο Δίκτυο Ένταξης Burgenlandkreis για τη διασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες (άρθρο 21, Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία) μαζί με τοπικούς παράγοντες. Το δικαίωμα συμμετοχής στη δημόσια και πολιτιστική ζωή (άρθρα 29 και 30) είναι σημαντικό. Κάθε χρόνο, ο οίκος γιορτάζει την 5η Μαΐου ως την Ευρωπαϊκή Ημέρα Διαμαρτυρίας για τα Άτομα με Αναπηρία και υποστηρίζει τον «Μήνα Ένταξης της Περιφέρειας Μπούργκενλαντ» με επαγγελματικές προσφορές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Δεδομένου ότι η περιοχή είναι πολύ σημαντική πολιτιστικά και υπάρχουν δύο Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε άμεση γειτνίαση, η ομάδα ανέπτυξε μια ιδέα για πολιτιστικές προσφορές χωρίς αποκλεισμούς σε δημόσιους χώρους την άνοιξη του 2017. Το Culture SIMPLE for all (Kultur EINFACH für alle) υλοποιήθηκε μαζί με ομάδα σεμιναρίων ατόμων με αναπηρία. Για τη συγκεκριμένη εφαρμογή, αυτό σήμαινε ότι τα άτομα με αναπηρίες προκρίθηκαν ως σύμβουλοι

⁴* υποδηλώνει ότι το όνομα άλλαξε για λόγους που σχετίζονται με το GDPR.

πολιτιστικών ιδρυμάτων κατά τη διάρκεια ενός μέτρου για το σχεδιασμό πολιτιστικών προσφορών χωρίς αποκλεισμούς. Ως εμπειρογνώμονες από μόνοι τους, ήλεγξαν την προσβασιμότητα των πληροφοριών και ξεναγήθηκαν επιτόπου, πρόσφεραν συστάσεις για δράση και έδειξαν, πώς η γλωσσική ένταξη μπορεί να πετύχει σε έναν πολιτιστικό χώρο μάθησης. Για παράδειγμα, σε συνεργασία με τον Καθεδρικό Ναό του Naumburg, δημιουργήθηκε μια ξενάγηση σε απλή γλώσσα και μια γραπτή προσφορά πληροφοριών σε κατανοητή γλώσσα. Αυτό μπορείτε τώρα να το βρείτε στον ιστότοπο του καθεδρικού ναού: <https://www.naumburger-dom.de/service-naumburger-dom-leichte-sprache/>.

Το 2019 ακολούθησε ένα ακόμη έργο βασισμένο στην έννοια του πολιτισμού SIMPLE for all. Κατόπιν αιτήματος του Ark Nebra, ξεναγοί και υπάλληλοι από τα εργαστήρια συνεργάστηκαν για την επικοινωνία αυτού του Μνημείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς στην εύκολη γλώσσα και μακροπρόθεσμα. Η αστρονομική πολυπλοκότητα του δίσκου του ουρανού ήταν μια μεγάλη πρόκληση για όλους μας και χρειαζόμασταν αρκετά βήματα δοκιμών μέχρι να μείνουμε πραγματικά ικανοποιημένοι. Στο μεταξύ, το φυλλάδιο σε εύκολη γλώσσα είναι διαθέσιμο στο περίπτερο του Ark Nebra και είναι πολύ δημοφιλές στους τουρίστες (<https://www.himmelsscheibe-erleben.de/barrierefreiheit/arche-nebra-in-leichter-sprache>)

Το 2021/2022, το σπίτι του Heinrich Schütz στο Weißenfels ζήτησε από το προσωπικό του Konrad-Martin-Haus να πραγματοποιήσει ένα έργο για την επέτειο του συνθέτη Heinrich Schütz (1585-1617) και του ποιητή Novalis (1772-1801). Δυστυχώς, η συνεργασία απέτυχε λόγω της δυσκολίας να μπορέσουμε να προγραμματίσουμε μακροπρόθεσμα και δεσμευτικά σε περιόδους πανδημίας. Σημαντικό στοιχείο του Culture SIMPLE για όλους είναι η καλή συνεργασία με τις τοπικές βιβλιοθήκες. Για παράδειγμα, δημόσιες αναγνώσεις σε απλή γλώσσα πραγματοποιούνται τακτικά, παρουσιάζοντας λογοτεχνία, όπως το Γερμανικό Μάθημα του Sigfried Lenz. Αυτές οι αναγνώσεις παρακολουθούνται από το ευρύ κοινό και ενθαρρύνεται ο δημόσιος πολιτιστικός διάλογος χωρίς αποκλεισμούς. Η τοπική συμμαχία για άτομα με άνοια έχει ήδη οργανώσει εκεί αναγνώσεις σε απλή γλώσσα.

Για να ενισχύσει τις πολλές καλές συνεργασίες μακροπρόθεσμα, το Σώμα εγκαινίασε τη Συμμαχία για τη Βασική Εκπαίδευση το 2019. Η συμμαχία στοχεύει να τονίσει τον αποκλεισμό μέσω του γραπτού λόγου και να κερδίσει περαιτέρω εταίρους για απλή γλώσσα. Μέχρι στιγμής, η συμμαχία έχει 30 μέλη που δίνουν προσοχή στα γλωσσικά εμπόδια στα θεσμικά τους όργανα.

Δεδομένου ότι η περιοχή θα είναι η περιοχή υποδοχής των Special Olympics 2023 στο Βερολίνο, η τρέχουσα εστίαση της συνολικής εργασίας τους είναι στον αθλητισμό. Η ομάδα θα ήθελε να υποστηρίξει τον αθλητικό σύλλογο της περιοχής στην υποβολή προσφορών χωρίς αποκλεισμούς. Με αυτόν τον τρόπο, βασίζονται στην έννοια του ενοποιημένου αθλητισμού και έχουν ήδη ξεκινήσει τη συνεχιζόμενη αθλητική εκστρατεία "Off to Berlin!" Πρόκειται για μια αθλητική εκστρατεία πολύ χαμηλού ορίου στην οποία μπορούν να συμμετέχουν όλοι μαζί και με αυτοαποτελεσματικό τρόπο. Από τον Ιανουάριο έως τον Ιούνιο του 2023, θα περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα σεμινάρια με θέμα «Easy English» για την υποστήριξη μιας καλής συνάντησης με τους διεθνείς καλεσμένους των Special Olympics.

Τα τελευταία 20 χρόνια, η εκπαιδευτική κατανόηση της ένταξης στον Konrad-Martin-Haus έχει αναπτυχθεί και αλλάξει. Εκεί που στην αρχή υπήρχε πολλή σκέψη και συζήτηση για τα φυσικά

εμπόδια, σήμερα όλοι προσπαθούν να προετοιμάσουν προσανατολισμένες στις ανάγκες, εξατομικευμένες προσφορές σε διάλογο με ομάδες. Μεταξύ άλλων, το προσωπικό χρησιμοποιεί μια λίστα ελέγχου (1) που μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις υπηρεσίες. Υπάρχουν πλέον αρκετές αίθουσες χωρίς εμπόδια στο σπίτι, 3 από τις 4 αίθουσες σεμιναρίων είναι εύκολα προσβάσιμες με αναπηρικό καροτσάκι και το προσωπικό μας είναι προετοιμασμένο για τις διαφορετικές ανάγκες των επισκεπτών μας. Υπάρχει επίσης μια παρουσίαση σπιτιού σε εύκολη γλώσσα (<https://konrad-martin-haus.de/leichte-sprache>). Υπό το σύνθημα Εκπαίδευση, Συνάντηση και Αναστοχασμός για Όλους, η Konrad-Martin-Haus θα γιορτάσει τα 20 χρόνια εργασίας της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης το 2023 και θα δημιουργήσει ένα ποικίλο πρόγραμμα. Αυτές οι προσφορές σίγουρα θα τους δείξουν περαιτέρω εμπόδια, τα οποία έχουν δεσμευτεί να εργαστούν.

Τα άτομα που ζουν με περιορισμένη κινητικότητα εγγράφονται επίσης με πολλούς τρόπους για προσφορές που δεν επισημαίνονται ρητά ως “συμπεριλαμβανομένου”. Αυτά περιλαμβάνουν συχνά μέλη ομάδων αυτοβοήθειας (π.χ. Ζώντας με Σκλήρυνση κατά Πλάκας) ή ηλικιωμένους που αναζητούν μια προσφορά όπου μπορούν να ξαπλώσουν κατά τη διάρκεια του μεσημεριανού τους διαλείμματος. Το σπίτι είναι επίσης συχνά κρατημένο για συνέδρια ή συναντήσεις δικτύου, καθώς οι αίθουσες τους είναι εύκολα προσβάσιμες. Εάν υπάρχει μικτή ομάδα, οι άλλοι συμμετέχοντες συχνά αναλαμβάνουν αυθόρμητα έναν βοηθητικό ρόλο, έτσι ώστε να μην γίνεται καν αντιληπτό ότι η προσφορά είναι «περιεκτική». Το προσωπικό καθαριότητας είναι επίσης υποστηρικτικό ως αυτόνοτο, καθώς είναι δική του ευθύνη να κάνουν όλους να νιώθουν άνετα μέσα στο σπίτι.

Δήλωση του παιδαγωγικού προσωπικού (Dr. Gisela Winkler)

«Η μεγαλύτερη πρόκληση, ωστόσο, παραμένει να ξεπεράσουμε τα εμπόδια στο μυαλό μας και να σπάσουμε τους φόβους της επαφής. Αυτό ισχύει για τους εκπαιδευτικούς, καθώς και για τους εργαζόμενους σε εργαστήρια, που συχνά δεν εμπιστεύονται τον εαυτό τους με μικτές εκπαιδευτικές προσφορές. Αλλά ισχύει και για το ευρύ κοινό μας, το οποίο εξαφανίζει τις προσφορές σε κατανοητή γλώσσα και δεν τις κάνει κράτηση. Έτσι μερικές φορές φαίνεται ότι η γενική εκπαίδευση ενηλίκων και η συμπεριληπτική εκπαίδευση ενηλίκων αναπτύσσονται παράλληλα στο σπίτι. Ωστόσο, ο στόχος εξακολουθεί να είναι να γίνουν οι προσφορές χωρίς αποκλεισμούς πραγματικά περιεκτικές, έτσι ώστε τα άτομα με και χωρίς αναπηρία να μπορούν να συναντιούνται επί ίσοις όροις.

Ως παιδαγωγός που είναι υπεύθυνος για την ένταξη στο σπίτι, έχω παρακολουθήσει περαιτέρω εκπαίδευση σε απλή γλώσσα και δραστηριοποιήθηκα επίσης σε προγράμματα βασικής εκπαίδευσης για πολλά χρόνια. Με τα χρόνια, έχουμε αναπτύξει την τεχνογνωσία μας στις επιτόπιες εργασίες συμπεριληπτικής εκπαίδευσης σε διάλογο με τους συμμετέχοντες και με τη συνοδευτική υπηρεσία των εργαστηρίων. Συνήθως σχεδιάζουμε τις εκδηλώσεις μαζί και ρωτάμε εκ των προτέρων για τη «σκοπιμότητα» των ιδεών μας. Μερικές φορές οι συμμετέχοντες φέρνουν μαζί τους και φροντιστές, οι οποίοι βοηθούν στο παρασκήνιο.

Είναι παρόμοιο όταν μια εκδήλωση χωρίς αποκλεισμούς συζητείται με την καθαριότητα και τη διοίκηση. Σκεφτόμαστε μαζί για πιθανά εμπόδια, παρεξηγήσεις και σημεία συμφόρησης, ειδικά όσον αφορά τον προγραμματισμό. Ορισμένα μέλη του προσωπικού έχουν προσωπική εμπειρία με άτομα με διανοητική αναπηρία, χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων ή συγγενείς με άνοια. Αυτές οι εμπειρίες συζητούνται και ενσωματώνονται στις προετοιμασίες μας. Εάν χρειαστεί, φροντίζουμε επίσης να εφημερεύουν άτομα με εμπειρία αυτές τις ημέρες σεμιναρίων. Μέσα από τις πολλές

ανοιχτές συζητήσεις, καθώς και την αξιολόγηση «όταν κάτι έχει πάει στραβά», έχουμε αναπτύξει μια καλή προσέγγιση από την πράξη, με την οποία μπορούμε να λύσουμε τα περισσότερα προβλήματα.

Πριν από μερικές εβδομάδες, είχαμε μια ομάδα γονέων εδώ που ήταν «σε διακοπές» μαζί μας με τα ενήλικα, διανοητικά ανάπηρα παιδιά τους. Για μια άλλη ομάδα που βρισκόταν στο σπίτι για περαιτέρω εκπαίδευση, αυτή η άμεση επαφή στο μεσημεριανό τραπέζι ήταν άβολη στην αρχή, αλλά στη συνέχεια τη συνήθισαν με τον καιρό. Η στάση μας ως σπίτι είναι ότι οι επισκέπτες μπορούν να εξισορροπήσουν την απόσταση και την εγγύτητα, ώστε να παραμείνουν στη ζώνη άνεσής τους. Θέλουμε να περιμένουμε συμπερίληψη από τους επισκέπτες μας και είμαστε έτοιμοι να τους συνοδεύσουμε στον μερικές φορές ανώμαλο δρόμο.

«Η ένταξη στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι ένας μακρύς δρόμος που με χαρά βαδίζουμε μαζί».

ΜΑΘΗΜΑ ALL IN INCLUSIVE EDUCATION ΣΤΗ ΣΛΟΒΕΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ GEOSS

Κατάσταση στη Σλοβενία

Δεν υπάρχουν επίσημα στοιχεία για τον αριθμό των ατόμων με αναπηρία στη Σλοβενία. ο αριθμός υπολογίζεται με βάση τα μητρώα κάθε κατηγορίας αναπηρίας. Υπολογίζεται ότι υπάρχουν μεταξύ 160.000 και 170.000 άτομα με αναπηρία στη Σλοβενία (12% και 13% του πληθυσμού). Περίπου το 8% των ατόμων με αναπηρία έχει απόφαση για την αναπηρία σύμφωνα με διάφορους νόμους. το υπόλοιπο 5% (σύμφωνα με εκτιμήσεις των οργανώσεων αναπηρίας και των μελών) είναι άτομα με μεγαλύτερη σωματική αναπηρία (Disability Insider, 2020).

Η Δημοκρατία της Σλοβενίας ως κράτος πρόνοιας που διέπεται από το κράτος δικαίου, με τη σύγχρονη πολιτική προστασίας της αναπηρίας είναι συγκρίσιμη με άλλες ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Η Δημοκρατία της Σλοβενίας εφαρμόζει επίσης τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ίσων ευκαιριών για όλους, τις οποίες απέδειξε στις 30 Νοεμβρίου 2006 με την έγκριση του πρώτου προγράμματος δράσης για τα άτομα με αναπηρία 2007–2013 και την έγκριση του δεύτερου προγράμματος δράσης για τα άτομα με αναπηρία. αναπηρίες 2014 -2021 στις 9 Ιανουαρίου 2014, βάσει του Νόμου για την Εξίσωση Ευκαιριών για Άτομα με Αναπηρία. Η Εθνοσυνέλευση της Δημοκρατίας της Σλοβενίας ενέκρινε στις 2 Απριλίου 2008 τον νόμο για την κύρωση της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και το προαιρετικό πρωτόκολλο της σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία. Με αυτό, η Δημοκρατία της Σλοβενίας έγινε μία από τις πρώτες χώρες που επικύρωσαν, χωρίς επιφυλάξεις, τη Σύμβαση και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο. Ως εκ τούτου, τα δύο έγγραφα έγιναν μέρος του εθνικού δικαίου και άμεσα εφαρμόσιμα.

Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία στη Δημοκρατία της Σλοβενίας δεν διασφαλίζονται βάσει ενός ενιαίου νόμου, αλλά βάσει ειδικής τομεακής νομοθεσίας, βάσει διαφορετικών πράξεων που ρυθμίζουν τα διάφορα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε διαφορετικούς τομείς:

- Νόμος για την εξίσωση των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία
- Νόμος για την προστασία από τις διακρίσεις
- Εφαρμογή του νόμου για την αρχή της ίσης μεταχείρισης
- Νόμος περί εργασιακών σχέσεων
- Νόμος για την Επαγγελματική Αποκατάσταση και Απασχόληση Ατόμων με Αναπηρία.
- Νόμος περί ασφάλισης συντάξεων και αναπηρίας
- Νόμος περί ιατρικών συσκευών
- Νόμος περί Κοινωνικής Φροντίδας Ατόμων με Ψυχική και Φυσική Αναπηρία.
- Κατασκευαστικός νόμος
- Νόμος για τη νοηματική γλώσσα της Σλοβενίας
- Νόμος για την πρόληψη της οικογενειακής βίας
- Νόμος για την τοποθέτηση παιδιών με ειδικές ανάγκες

- Νόμος περί Άσκησης Δικαιωμάτων σε Δημόσια Ταμεία
- Νόμος για τις οργανώσεις των ατόμων με ειδικές ανάγκες και πολλοί άλλοι.

Άτομα με αναπηρία και εκπαίδευση ενηλίκων

Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει μια σειρά νομοθετημάτων για την ένταξη και τη μη διάκριση γενικά, ωστόσο η πιο σχετική είναι ο νόμος για την προστασία από τις διακρίσεις. Το άρθρο 1 του νόμου αυτού προβλέπει την προστασία κάθε ατόμου από διακρίσεις ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, φυλής ή εθνοτικής καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας και έκφρασης φύλου, κοινωνικής θέσης, περιουσιακής κατάστασης, εκπαίδευση ή οποιαδήποτε άλλη προσωπική περίπτωση σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής, στην άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, στην άσκηση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και σε άλλες έννομες σχέσεις στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, αστικό ή άλλους τομείς. Το άρθρο 2 αναφέρει την προστασία από τις διακρίσεις ή την ίση μεταχείριση όλων, σε σχέση με την πρόσβαση σε όλες τις μορφές και όλα τα επίπεδα επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, περαιτέρω επαγγελματικής κατάρτισης και μετεκπαίδευσης.

Ο άλλος σημαντικός νόμος είναι ο νόμος για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία που ρυθμίζει τα δικαιώματα και τη διαδικασία απόκτησης της ιδιότητας του αναπήρου για άτομα με μόνιμες συγγενείς ή επίκτητες αναπηρίες που λόγω της αναπηρίας τους δεν μπορούν να ενταχθούν κοινωνικά στην κοινότητα χωρίς την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης και που δεν μπορούν να ανταποκριθούν ανεξάρτητα τις περισσότερες ή όλες τις ανάγκες της ζωής και να εξασφαλίσουν μέσα διαβίωσης, το δικαίωμα σε χρηματικές παροχές και τις ευκαιρίες που παρέχει το κράτος για την ισότιμη ένταξή τους στην κοινωνία.

Υπάρχει επίσης ο νόμος για την εξίσωση των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία, σκοπός του είναι η πρόληψη και η εξάλειψη των διακρίσεων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία λόγω της ίδιας της αναπηρίας. Στόχος αυτού του νόμου είναι η δημιουργία ίσων ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ζωής. Το άρθρο 11 αφορά την πρόσβαση στη συνεκπαίδευση - τα άτομα με αναπηρίες πρέπει να έχουν εγγυημένη ένταξη σε εκπαιδευτικά προγράμματα σε όλα τα επίπεδα και τη δια βίου μάθηση στο περιβάλλον στο οποίο ζουν. Στον συγκεκριμένο τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, η σχετική νομοθεσία είναι ο νόμος για την εκπαίδευση ενηλίκων στον οποίο το άρθρο 5 ορίζει ότι η υλοποίηση του δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων επιδιώκει διαφορετικούς στόχους, μεταξύ αυτών να μειωθούν τα διαρθρωτικά και ατομικά εμπόδια για την ένταξη των κατοίκων στην εκπαίδευση και τη μάθηση και να ενθαρρυνθούν οι λιγότερο μορφωμένοι και άλλες ευάλωτες ομάδες για εκπαίδευση και μάθηση.

Σύμφωνα με τον πρόεδρο της Ανδραγωγικής Εταιρείας της Σλοβενίας, η ένταξη των ενηλίκων με ειδικές ανάγκες στη δια βίου μάθηση και την εκπαίδευση ενηλίκων δεν αμφισβητήθηκε (RTV SLO, 2022). Το πρόβλημα εξακολουθεί να είναι η ανεπαρκής νομοθεσία για την ανατροφή και την εκπαίδευση, η οποία δίνει προτίμηση στα παιδιά με ειδικές ανάγκες και τυπική εκπαίδευση, και η έλλειψη ειδικών που δεν έχουν μόνο γνώσεις στον τομέα της αποκατάστασης και της ειδικής παιδαγωγικής, αλλά και γνώση της ανδραγωγικής ή των ειδικών της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Στη Σλοβενία, ειδικά στους επαγγελματικούς κύκλους, υπάρχει αυξανόμενη επίγνωση της σημασίας της δια βίου μάθησης. Η δια βίου μάθηση είναι επίσης δικαίωμα και δυνατότητα για τα άτομα με αναπηρία, αλλά μόνο σε δηλωτικό επίπεδο. Σε επίπεδο συστήματος, υπάρχουν πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζονται κατά την υλοποίηση. Υπάρχει ένα πρόβλημα με τον ορισμό της έννοιας της δια βίου μάθησης, με πολλούς επαγγελματίες που εργάζονται διχασμένοι ως προς τον ορισμό. Η δια βίου μάθηση συχνά λανθασμένα ταυτίζεται μόνο με την εκπαίδευση ενηλίκων. Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν προβλήματα ιδιαίτερα στην περαιτέρω εκπαίδευση και μάθηση μετά την ολοκλήρωση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπάρχει έλλειψη κατάλληλων προγραμμάτων και κατάλληλα εκπαιδευμένων επαγγελματιών. Το κράτος δεν δίνει επαρκή σημασία σε αυτό, η νομοθεσία είναι ελλιπής και δεν υπάρχουν οικονομικές ενισχύσεις. Έτσι, τα προγράμματα και οι δραστηριότητες της εκπαίδευσης των ατόμων με αναπηρία δημιουργούνται με δική τους πρωτοβουλία στο πλαίσιο αυτοτελών έργων, τα οποία συγχρηματοδοτούνται από διάφορες εθνικές, διεθνείς και ευρωπαϊκές πηγές. Όλα γίνονται λίγο πολύ στο πλαίσιο διαφόρων κέντρων κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευσης και εργασίας, κοινωνιών, σπάνιων ιδρυμάτων που παρέχουν αυτού του είδους την εκπαίδευση ως συμπληρωματική δραστηριότητα.

Στο μέλλον, είναι απαραίτητο να ρυθμιστεί η νομοθεσία, η οποία είναι ελλιπής στον τομέα της έννοιας της δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης. Τα περισσότερα από τα έγγραφα που αφορούν τον τομέα των ατόμων με αναπηρία στοχεύουν στην ανατροφή και την εκπαίδευση των παιδιών, όπως ο νόμος για την καθοδήγηση παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Η συνεχής εκπαίδευση και κατάρτιση των δασκάλων και των μελλοντικών δασκάλων και παρόχων εκπαίδευσης ενηλίκων, που οι ίδιοι εκφράζουν την επιθυμία για διεπιστημονική γνώση της ανδραγωγικής και της ειδικής παιδαγωγικής, είναι απαραίτητη. Αυτό είναι σημαντικό για εκείνα τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που εκπαιδεύουν μελλοντικούς δασκάλους, παιδαγωγούς και ανδραγωγούς, ώστε να συμπεριλάβουν συγκεκριμένο περιεχόμενο και γνώσεις για τις ιδιαιτερότητες των ατόμων με αναπηρία στα προγράμματά τους.

Όσον αφορά την εκπαίδευση ενηλίκων, πρέπει να τονιστεί η αρχή των ίσων ευκαιριών, διότι για παράδειγμα πολλοί ενήλικες με διανοητική αναπηρία δεν έχουν πρόσβαση σε καθημερινά επαγγελματικά κέντρα, όπου εφαρμόζονται μαθησιακά και εκπαιδευτικά προγράμματα, ιδιαίτερα μη τυπικά. Είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικό να συνδεθούν όλες οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και κοινωνίες σε αυτόν τον τομέα, ειδικά εκείνων που εφαρμόζουν προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης προσαρμοσμένα σε άτομα με αναπηρίες. Θα ήταν επίσης πολύ καλό να πραγματοποιηθεί μια ανάλυση της κατάστασης της εκπαίδευσης σε αυτόν τον τομέα και να προετοιμαστεί μια αναπτυξιακή και νομοθετική στρατηγική με βάση τα αποτελέσματα (RTO SLO, 2022).

Περιγραφή του οργανισμού - Εκπαιδευτικό Κέντρο Geoss

Το Εκπαιδευτικό Κέντρο Geoss είναι μη κερδοσκοπικό κέντρο εκπαίδευσης ενηλίκων που ιδρύθηκε και ανήκει στον Δήμο Litija. Εφαρμόζει δημόσια αναγνωρισμένα προγράμματα επίσημης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για ενήλικες, προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για ενήλικες, άτυπη δημόσια έγκυρη εκπαίδευση για νέους και προγράμματα μη τυπικής εκπαίδευσης για

διαφορετικές ομάδες-στόχους για περισσότερα από 60 χρόνια. Σε συνεργασία με το γραφείο απασχόλησης, κέντρα κοινωνικής εργασίας, ΜΚΟ, ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, σχολεία, αναπτύσσει και εφαρμόζει ανδραγωγικά προγράμματα και υλικό χωρίς αποκλεισμούς για τους εκπαιδευτές/μέντορες/συμβούλους τους και για ευάλωτες ομάδες με λιγότερες ευκαιρίες – μέλη/ πελάτες/ ομάδες-στόχοι (μετανάστες, πρόσφυγες, αγροτικός πληθυσμός, άτομα με νοητική υστέρηση, άνεργοι, άτομα κατώτερης εκπαίδευσης, εγκαταλειμμένοι, ηλικιωμένοι, , άτομα με ήπιες διαταραχές δυσλεξίας και άτομα με αναπηρίες).

Ο κοινός πυρήνας των προγραμμάτων σχετίζεται με την απόκτηση βασικών ικανοτήτων που σχετίζονται με τον αλφαριθμητισμό, τα μαθηματικά και τις δεξιότητες ΤΠΕ, τις κοινωνικές δεξιότητες, τις αρχές της δια βίου μάθησης, την απόκτηση διαπολιτισμικών, κοινωνικών και πολιτικών ικανοτήτων, την ενεργό συμμετοχή του πολίτη νέων και ενηλίκων, τη μάθηση ΤΠΕ, η εκμάθηση πώς να μαθαίνει, η αυτοπρωτοβουλία, η επιχειρηματικότητα και η κοινωνική επιχειρηματικότητα, η πολιτιστική ευαισθητοποίηση και οι οικογενειακές αξίες. Το συγκεκριμένο περιεχόμενο των προγραμμάτων απορρέει από τις εκπαιδευτικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα κάθε ομάδας στόχου. Οι συμπεριληπτικές μορφές της ανδραγωγικής διαδικασίας περιλαμβάνουν ΤΠΕ (e-classroom Moodle, διαδικτυακό υλικό) και καινοτόμες μεθόδους παρακίνησης για την ενσωμάτωση κοινωνικά αποκλεισμένων μαθητών σε εκπαιδευτικά προγράμματα και την αναβάθμιση καλών ανδραγωγικών πρακτικών για ενήλικες και την ανάπτυξη νέων.

Το Κέντρο συμμετέχει σε πολλά εθνικά και διεθνή έργα στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων, των ευκαιριών εργασίας για ευάλωτους ενήλικες και της απόκτησης διαπολιτισμικών ικανοτήτων. Αναπτύσσει επίσης διδακτικό υλικό για ευάλωτες ομάδες-στόχους. Οι δραστηριότητες της IC Geoss πραγματοποιούνται από 11 υπαλλήλους αρχικών συνεργατών με επίπεδο εκπαίδευσης VII, παιδαγωγική εκπαίδευση και πάνω από 100 συμβασιούχους συνεργάτες. Στο IC Geoss, περίπου 1.000 ενήλικες μαθητές ετησίως συμμετέχουν σε διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα. Στο έργο τους ακολουθούν τοπικές, περιφερειακές, εθνικές και ευρύτερες ευρωπαϊκές ανάγκες σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αξίες.

Ανάπτυξη ιδεών και συνεργασία με εταίρους μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Η IC Geoss ανέπτυξε το πρόγραμμα μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς με βάση τις εκφρασμένες ανάγκες της κύριας ομάδας στόχου - συμμετεχόντων με αναπηρίες που επισκέπτονται το καθημερινό επαγγελματικό κέντρο VDC Zasanje - Daily Unit Litija και σε συμφωνία με τη διοίκηση, οι οποίοι ενδιαφέρθηκαν να βελτιώσουν τις ψηφιακές και μαγειρικές δεξιότητες μέσω συμμετοχικά μαθήματα. Συζήτησαν το σχέδιο με τον εξωτερικό λέκτορα για τις ψηφιακές δεξιότητες που εξέφρασε την προθυμία να υλοποιήσει αυτό το συμπεριληπτικό μάθημα μαζί τους και με τους συμμετέχοντες του τελευταίου προγράμματος Κοινωνικής Ενεργοποίησης (SA) που είναι κυρίως μακροχρόνια άνεργοι. Ο εισηγητής ανέπτυξε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα σύμφωνα με τις ικανότητες των δύο ομάδων-στόχων, το αναμενόμενο ενδιαφέρον και το σχέδιο εργασίας του προγράμματος SA.

Περιγραφή των μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Το πρώτο μάθημα χωρίς αποκλεισμούς για τις ψηφιακές δεξιότητες διεξήχθη σε 4 συνεδρίες διάρκειας από 1,5 έως 2 ώρες στις εγκαταστάσεις του Education Center Geoss μεταξύ 13 Απριλίου και 18 Μαΐου 2022. Κάθε συνεδρία παρακολούθησαν και οι δύο ομάδες στόχοι – συμμετέχοντες

από το καθημερινό επαγγελματικό κέντρο VDC Zasavje - Unit Litija και συμμετέχοντες στο πρόγραμμα Κοινωνικής Ενεργοποίησης. Στις τέσσερις συνεδρίες συμμετείχαν συνολικά 29 συμμετέχοντες από την SA και 25 συμμετέχοντες από το VDC. Το μάθημα χωρίς αποκλεισμούς για τις ψηφιακές δεξιότητες κάλυψε θέματα βίντεο για κοινωνικά δίκτυα, επεξεργασία κειμένου και δημιουργία μουσικής ευχετήριας κάρτας.

Το δεύτερο μάθημα χωρίς αποκλεισμούς για τις μαγειρικές δεξιότητες πραγματοποιήθηκε σε 1 συνεδρία στις εγκαταστάσεις του Education Center Geoss τον Σεπτέμβριο του 2022. Παρακολούθησαν 19 συμμετέχοντες από το καθημερινό επαγγελματικό κέντρο VDC Zasavje - Unit Litija και εργαζόμενοι στο Education Center Geoss. Αυτό το μάθημα κάλυψε μαγειρικές δεξιότητες που σχετίζονται με την παρασκευή ζυμαρικών και πτηνών από ζύμη, σε συνδυασμό με δεξιότητες μαθηματικών και χημείας (προσθήκη και αφαίρεση με ζύγιση υλικών, χαρακτηριστικά των συστατικών) και υλοποιήθηκε με διαδραστικό τρόπο μέσω της μαγειρικής.

Εμπειρίες μάθησης – ανατροφοδότηση από τους συμμετέχοντες

Και για τα δύο μαθήματα χωρίς αποκλεισμούς, η IC Geoss ετοίμασε σύντομα ερωτηματολόγια για όλους τους συμμετέχοντες – ένα πριν από την έναρξη του μαθήματος και ένα μετά την ολοκλήρωσή του για να τεκμηριώσει τις προσδοκίες τους και να συγκεντρώσει την τελική ανατροφοδότηση. Τα ερωτηματολόγια προαξιολόγησης περιλάμβαναν τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. ποια δραστηριότητα θα εκτελέσετε (υπολογιστές/ψήσιμο),
2. τι περιμένετε να κάνετε σε αυτή τη δραστηριότητα,
3. τι νέο περιμένεις να μάθεις ,
4. πώς θα αξιολογούσατε τις τρέχουσες γνώσεις σας σε αυτή τη δραστηριότητα,
5. πώς νιώθετε για το γεγονός ότι το μάθημα θα διεξαχθεί στις εγκαταστάσεις του IC Geoss,
6. πώς αισθάνεστε για το γεγονός ότι το μάθημα θα διεξαχθεί μαζί με άλλους συμμετέχοντες (από το Social Activation/VDC Zasavje),
7. έχετε συμμετάσχει ποτέ σε κάποια εκπαίδευση που υλοποιήθηκε σε συνεργασία με ευάλωτες ομάδες,
8. τι περιμένετε από τη συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες από ευάλωτες ομάδες,
9. θα ήθελες να πεις κάτι άλλο.

Τα ερωτηματολόγια μετά την αξιολόγηση περιλάμβαναν τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. τι δραστηριότητα κάνατε (υπολογιστές/ψήσιμο),
2. σε ποιο βαθμό μείνατε ικανοποιημένος με τη δραστηριότητα – εξηγήστε,
3. τι έκανες σε αυτή τη δραστηριότητα,
4. τι έμαθες,
5. τι σου άρεσε πιο πολύ,
6. πώς σας φάνηκε το γεγονός ότι το μάθημα διεξήχθη στις εγκαταστάσεις του IC Geoss,
7. πώς σας φάνηκε το γεγονός ότι το μάθημα διεξήχθη μαζί με άλλους συμμετέχοντες (από το Social Activation/VDC Zasavje),

8. πόσο ικανοποιημένος είστε από τη συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες,
9. Θα ήθελες να πεις κάτι άλλο.

Περίληψη των σχολίων αξιολόγησης από τους συμμετέχοντες

Ερώτηση	Απαντήσεις VDC Zasanje	Απαντήσεις S.A
Τι περιμένετε να κάνετε σε αυτή τη δραστηριότητα;	• να μάθουν κάτι νέο • ασφαλής χρήση του διαδικτύου • νέα γνώση • διαφορετικά πράγματα στον υπολογιστή, για παράδειγμα PowerPoint και Word • γνώση της επεξεργασίας εγγράφων • μαγείρεμα	• να μάθουν νέα πράγματα στους υπολογιστές • βασικά πράγματα, διαδίκτυο • μάθετε κάτι νέο σχετικά με τη χρήση των υπολογιστών • προγράμματα υπολογιστών – εικόνες, βίντεο • βοηθούν τους χρήστες του VDC στη βασική χρήση του υπολογιστή • εκμάθηση Excel, Photoshop, Illustrator και άλλων δεξιοτήτων υπολογιστή
Τι καινούριο περιμένεις να μάθεις;	• PowerPoint • μουσική ευχετήρια κάρτα • χρήση και αποθήκευση ενός εγγράφου • αποθήκευση σε USB stick • πώς να βάλετε μουσική στο PowerPoint • πώς να δημιουργήσετε πρόσκληση και ευχετήρια κάρτα • χρήση Word, e-mail, προγραμματισμού • επεξεργασία εγγράφων • πολλά νέα πράγματα στη μαγειρική	• χρήση PowerPoint, Excel, προγραμματισμός • γιατί δεν ξέρω αρκετά, shifting, folders, internet. • κάποια νέα γνώση • προγραμματισμός, blockchain • περισσότερη εργασία με προγράμματα για την επεξεργασία εικόνων και βίντεο • συνεργασία, παροχή πληροφοριών και γνώσεων, προσαρμογή σε διαφορετικούς χρήστες • αποκτώντας νέες γνώσεις στον τομέα του Photoshop, του Illustrator και των υπολογιστών

Ερώτηση	Απαντήσεις VDC Zavanje	Απαντήσεις S.A
Πώς θα αξιολογούσατε τις τρέχουσες γνώσεις σας σε αυτή τη δραστηριότητα;	• υπολογισμός: πολύ καλός 4 • υπολογισμός: μέτριο καλό 3 • μαγειρική: πολύ καλή 2 • μαγειρική: μέτρια καλή 4	• υπολογισμός: πολύ καλός 4 • υπολογισμός: μέτριο καλό 2 • υπολογισμός: κακός 1
Πώς νιώθετε για το γεγονός ότι το μάθημα θα διεξαχθεί στις εγκαταστάσεις του IC Geoss;	• πολύ καλό, είναι μια χαρά • Καλός • πολύ καλά • έξοχος	• NA
Πώς αισθάνεστε για το γεγονός ότι το μάθημα θα διεξαχθεί μαζί με άλλους συμμετέχοντες;	• είναι καλά • πολύ καλά • Καλός • έξοχα • Το βρίσκω πολύ ενδιαφέρον και ελπίζω να συνεργαστούμε καλά • υπέροχο, θα μάθω κάτι νέο • κάτι θα μάθουμε μαζί • είναι εντάξει, να κοινωνικοποιηθούμε • Εντάξει, θα γνωρίσω νέους ανθρώπους	• χαρούμενος, μου αρέσει να μαθαίνω νέα πράγματα • όμορφα • μια χαρά • εξαιρετικά • Εντάξει, νέα εμπειρία • ενθαρρυμένος, χαρούμενος, χρήσιμος, κοινωνικός και κοινωνικά χρήσιμος • Νομίζω ότι το πρόγραμμα θα ήταν πιο αποτελεσματικό εάν διεξαγόταν χωρίς VDC
Έχετε συμμετάσχει ποτέ σε κάποια εκπαίδευση που υλοποιήθηκε σε συνεργασία με ευάλωτες ομάδες;	NA	• όχι 3 • ποτέ • Πριν από μερικά χρόνια είχα εμπειρία με ευάλωτες ομάδες • όχι αλλά με ενδιαφέρει

Σχόλια από τους συμμετέχοντες στο τέλος των μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς:

Ερώτηση	Απαντάει VDC Zavanje	Απαντήσεις SA
Τι περιμένετε από τη συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες από ευάλωτες ομάδες	• NA	• να μάθουμε όσα δεν γνωρίζουμε όσο το δυνατόν περισσότερο στους υπολογιστές • Περιμένω καλή συνεργασία και παρέα • βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων • να ανταλλάξω εμπειρίες και να βοηθήσω άλλους με τις γνώσεις μου • αμοιβαία μάθηση, μαθησιακή υπομονή, προσαρμογή σε διαφορετικούς χρήστες, νέες εμπειρίες • προσφέροντας αμοιβαία βοήθεια και συνεργασία με άλλα μέλη
Θα θέλατε να πείτε κάτι άλλο;	• Θα θέλατε να πείτε κάτι άλλο; • Αισθάνομαι πολύ ωραία στο IC Geoss • Εξαιρετικά	• Περιμένω περισσότερα τέτοια μαθήματα, ειδικά ήρεμα • Θα ήθελα περισσότερες τέτοιες εμπειρίες
Σε ποιο βαθμό μείνατε ικανοποιημένος με τη δραστηριότητα – εξηγήστε παρακαλώ.	• πολύ ικανοποιημένος 7 (ήταν πολύ ωραίο, και ελπίζω να πάω ξανά. Έμαθα να στέλνω συνημμένα στο e-mail) • μέτρια ικανοποιημένος 1	• πολύ ικανοποιημένος 4 (ήταν χρήσιμο να αποκτήσω γνώσεις για βασικές δεξιότητες υπολογιστή που είναι συνήθως χρήσιμες ανεξαρτήτως επαγγελματικού προσανατολισμού. Μου αρέσει να μαθαίνω κάτι νέο, ήταν μεγάλη μου χαρά να συνεργαστώ με την VDC, αν είχα την ευκαιρία να συμμετάσχω ξανά σε τέτοια έργα, θα χαρώ να ανταποκριθώ στην πρόσκληση· όλα εξηγούνται καλά, με ευγένεια) • κάπως ικανοποιημένος 2 (το πρόγραμμα ήταν πολύ σύντομο για όσους ήθελαν να μάθουν βασικούς υπολογιστές, το μάθημα θα πρέπει να επικεντρωθεί ειδικά στη χρήση πιο σημαντικών προγραμμάτων)

Ερώτηση	Απαντάει VDC Zsavnje	Απαντήσεις SA
Τι κάνατε σε αυτή τη δραστηριότητα;	• επεξεργασία κειμένου και πώς να προσθέσουμε μουσική • να γράφουμε στο Word, μουσική ευχετήρια κάρτα • εργασία με κείμενο στο Word • διαφορετικά πράγματα • λειτουργίες υπολογιστή • τοποθέτηση φωτογραφιών σε USB stick, εκμάθηση PowerPoint • χρήση του Prezi • εκμάθηση υπολογιστή και ακολουθώντας τις οδηγίες από τον καθηγητή σύμφωνα με το σχήμα του πάνελ	• διαφορετικές δεξιότητες υπολογιστών – εργασία σε Word, PowerPoint, Excel, γραφικά, επεξεργασία φωτογραφιών • εργασία σε προγράμματα σχεδιασμού • εκμάθηση βασικών στοιχείων στους υπολογιστές • Άκουσα στο Διαδίκτυο για ιστότοπους που δεν πρέπει να κάνετε κλικ, καθώς μπορεί να κολλήσετε ιούς, δουλέψαμε σε PowerPoint, Word, Excel • πρώτα, εμείς (ομάδα SA) μάθαμε τα βασικά των υπολογιστών και στη συνέχεια μοιραστήκαμε αυτή τη γνώση με τους χρήστες VDC • Χρησιμοποίησα παλιά δοκιμασμένη συνταγή ή νέα • ακολουθώντας τις οδηγίες και εργάζεστε στον υπολογιστή
Τι καινούργιο έμαθες;	• Έμαθα πολλά, για παράδειγμα πώς να βάζω μουσική • επεξεργασία κειμένου • καλύτερη χρήση του Word • εργασία με μουσική ευχετήρια κάρτα • προγράμματα εκμάθησης • πώς να τοποθετήσετε φωτογραφίες σε USB stick • πώς να χρωματίζω τη γραμματοσειρά • PowerPoint, ηχογραφήσαμε ένα τραγούδι και MP3, φτιάξαμε μια ευχετήρια κάρτα και την στείλαμε, πώς να πληκτρολογούμε κείμενο στο Word	• δημιουργία λογότυπου, επεξεργασία φωτογραφιών, βασικά στοιχεία του Blockchain • χρήση προγραμμάτων μοντάζ, πρόγραμμα μοντάζ ηχογραφήσεων, ομαδική εργασία • πώς να χρησιμοποιήσετε το Excel • προσαρμογή σε διαφορετικές ανάγκες και μαθησιακές ικανότητες των χρηστών • Δοκίμασα ιδιαίτερα νέες συνταγές • αποθήκευση εγγράφων, δημιουργία βίντεο και ευχετήριες κάρτες, πώς να φτιάξουμε το Europass
Τι σου άρεσε περισσότερο;	• Μου άρεσαν τα πάντα • Ο ομιλητής • Η δουλειά σε ομάδες • διαφορετικά προγράμματα • η ομάδα • Μου άρεσαν τα πάντα και ήταν ενδιαφέρον	• γραφική επεξεργασία στο Photoshop, Illustrator • βοηθώντας όσους δεν έχουν αυτές τις δεξιότητες • καλή εξήγηση από τον καθηγητή • ακούγοντας για την επένδυση πώς χρησιμοποιείται • συνεργασία με την VDC καθαυτή, γνωριμία με τους χρήστες τους και μεταφορά γνώσης • αν η ζύμη ήταν φθηνή, ωραία, νόστιμη • κατασκευή ευχετήριας κάρτας, άσκηση στην αντιγραφή κειμένου

Ερώτηση	Απαντάει VDC Zavanje	Απαντήσεις SA
Πώς σας φάνηκε το γεγονός ότι το μάθημα διεξήχθη στις εγκαταστάσεις του EC Geoss;	• πολύ καλά • έξοχα • Ένωσα καλά • εξαιρετική • Ένωσα καλά στο μέρος καθώς μου θύμιζε τις σχολικές μέρες	• NA
Πώς σας φάνηκε το γεγονός ότι το μάθημα διεξήχθη μαζί με άλλους συμμετέχοντες;	• τα πηγαίναμε πολύ καλά, αν δεν ξέραμε κάτι, μας έδειχναν • έξοχα • Ένωσα καλά • Γνώρισα πολλούς νέους φίλους • ανενόχλητος • καλά • Γνώρισα νέους ανθρώπους	• αυτή τη φορά το μάθημα έγινε πιο αργά • καλά: ίσως λίγο άβολα στο πρώτο μέρος του μαθήματος καθώς δεν έχω δουλέψει ακόμα σε τέτοιο περιβάλλον • που μάθαμε λίγο μαζί και βοηθάμε ο ένας τον άλλον • εξαιρετικά, περισσότερα τέτοια και παρόμοια έργα • Καλά • καλό συναίσθημα και κοινωνικοποίηση
Πόσο ικανοποιημένος είστε από τη συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες;	• πολύ καλά • έξοχα • Είμαι ικανοποιημένος • Καλά	• λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουμε διαφορετικές προηγούμενες γνώσεις υπολογιστών και δεν ήταν μια ομοιογενής ομάδα, η συνεργασία ήταν καλή • Είμαι ικανοποιημένος με τη συνεργασία με άλλους συμμετέχοντες, η συνεργασία δεν ήταν δύσκολη • ήταν καλά • ορισμένοι συμμετέχοντες από την SA είχαν αντίσταση στη συνεργασία με την VDC που αντικατοπτρίζεται στη στάση τους (παθητικότητα), σε κάποιους δεν αρέσει ο «ρόλος του δασκάλου» • Είμαι πολύ ικανοποιημένος, έχουμε ωραία συνεργασία, ευγένεια
Θα θέλατε να πείτε κάτι άλλο;	• Ελπίζω να το ξανακάνω και να μάθω κάτι άλλο στον υπολογιστή • Ήθελα να μάθω πώς να εγγραφώ στο Partis, αλλά δεν με άκουσαν • Όλα ήταν καλά	• Νομίζω ότι το πρόγραμμα μαθημάτων είναι αρκετά σύντομο και θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο, καθώς ο τελικός στόχος είναι η απόκτηση βασικών γνώσεων στην πληροφορική • Σε ό,τι με αφορά, αυτή η συνεργασία ήταν μια εξαιρετική ευκαιρία να γνωρίσεις άλλους ανθρώπους καθώς και τον εαυτό σου, καθώς και νέες δεξιότητες, επομένως προτείνω στο μέλλον να υπάρξει ακόμη μεγαλύτερη συνεργασία με άλλα ιδρύματα • συχνά δεν υπάρχει χρόνος για συνεργασία

Δηλώσεις από τους εκπαιδευτές

Πραγματοποιήσαμε μια συνέντευξη με τον εισηγητή ενός μαθήματος ψηφιακών δεξιοτήτων και τον εκπαιδευτή ενός μαθήματος μαγειρικών δεξιοτήτων με τις ακόλουθες ερωτήσεις:

Ποιες ήταν οι προσδοκίες σας πριν το μάθημα;

Πράγματι, δεν το σκέφτηκα πολύ, η ιδέα μου φάνηκε εξαιρετική, ειδικά για τους συμμετέχοντες στην κοινωνική ένταξη, που μπορούσαν να αποκτήσουν παιδαγωγικές δεξιότητες και τελικά αυτοπεποίθηση μέσω της καθοδήγησης. Ακόμη και πριν από την έναρξη της δράσης, με εξέπληξε πολύ η αντίσταση, ο φόβος και η προκατάληψη ορισμένων συμμετεχόντων, λέγοντας ότι δεν έχουν τα προσόντα να συνεργαστούν «με τέτοιους ανθρώπους» και δεν θέλουν να συμμετέχουν. Μετά την άφιξη των κατοίκων του VDC Litija, αυτές οι προκαταλήψεις διαλύθηκαν και νομίζω ότι όλοι μας εξέπληξαν πολύ ευχάριστα. Οι χρήστες του VDC έφεραν πραγματική χαλάρωση και χαρά στην τάξη.

Για το μάθημα της μαγειρικής ήταν μια πρόκληση σχετικά με πιθανούς κινδύνους στο μαγείρεμα. Περιμένα λιγότερη συνεργασία από τους συμμετέχοντες, αλλά ήθελαν να είναι ανεξάρτητοι, αν και κάποια πράγματα ήταν δύσκολα για αυτούς.

Πώς ήταν η δουλειά κατά τη διάρκεια του ίδιου του μαθήματος όσον αφορά την αμοιβαία συνεργασία, την αλληλοβοήθεια μεταξύ των συμμετεχόντων και από τις δύο ομάδες;

Τόσο εξαιρετικό, έπρεπε πραγματικά να θαυμάσω μερικούς από τους συμμετέχοντες για τις εξαιρετικές παιδαγωγικές τους προσεγγίσεις, και πάνω απ' όλα είναι σημαντικό ότι δεν έγιναν ανυπόμονοι, εάν ο συμμετέχων στο VDC δεν έλυνε αμέσως την εργασία. Ήταν υπομονετικοί και τους ενθάρρυναν και τους καθοδήγησαν να βρουν μια λύση μόνοι τους. Όπως φοβόμουν αρχικά, κανείς δεν άρχισε να τραβάει το ποντίκι του υπολογιστή από τα χέρια του συμμετέχοντα στο VDC. Φυσικά, δεν αποδείχθηκαν όλοι οι συμμετέχοντες στην SA με αυτόν τον τρόπο, ορισμένοι από αυτούς ήταν ακόμα αρκετά αβέβαιοι όσον αφορά τη χρήση υπολογιστών. Έδωσα συστάσεις σε όσους διακρίθηκαν, με μεγάλη χαρά, ότι είναι ικανοί να διδάξουν επιστήμη των υπολογιστών σε ηλικιωμένους, για τους οποίους είναι επίσης πολύ σημαντικό να έχουν μαζί τους κάποιον που είναι υπομονετικός και ξέρει πώς να ενθαρρύνει και να επαινεί.

Οι συμμετέχοντες του μαθήματος μαγειρικής χάρηκαν πολύ, έμειναν ικανοποιημένοι με τα προϊόντα και ότι τα κατάφεραν, τους άρεσε επίσης η γεύση των προϊόντων και ότι δοκίμασαν κάτι νέο. Με εξέπληξε θετικά. Θέλουν πολύ τέτοια εργαστήρια και θα ήθελαν να τα ξανακάνουν.

Επισημάνθηκαν προβλήματα, δυσαρέσκεια, εμπόδια από έναν ή άλλους συμμετέχοντες;

Όχι, όπως είπα και πριν, η δυσαρέσκεια υπήρχε πριν την έναρξη του μαθήματος, αλλά εξαφανίστηκε κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Ωστόσο, ήταν πολύ καλό που δύο από τους κηδεμόνες τους ήταν μαζί με τους κατοίκους του VDC που τους ήξεραν καλά και όλες τις ανάγκες τους - γιατί, για παράδειγμα, ένας από αυτούς νιώθει την ανάγκη να σηκωθεί και να βγει έξω και τέτοια. Μας μύησαν επίσης τις ιδιότητες του καθενός από τους συμμετέχοντες και μας βοήθησαν στην πορεία. Χωρίς αυτούς, μάλλον θα ήμασταν χειρότερα.

Όχι, παρά το γεγονός ότι κάποιιοι από αυτούς δυσκολεύονταν να κάνουν ορισμένα πράγματα λόγω της αναπηρίας τους, δεν το επέτρεψαν να τους περιορίσει και εργάστηκαν σκληρά και όλοι συνέβαλαν στον κοινό στόχο.

Εσείς προσωπικά έχετε προτάσεις, πώς να εφαρμόσετε τέτοια μαθήματα χωρίς αποκλεισμούς στο μέλλον ώστε να είναι ακόμη πιο συμπεριληπτικοί;

Μήπως θα μπορούσαμε να προσκαλέσουμε και ένα οικο ευγηρίας να συμμετάσχει;

Όχι, πέτυχαν τον σκοπό τους.

Συνεντεύξεις με μαθητές

Πραγματοποιήσαμε δύο σύντομες συνεντεύξεις σε μορφή ερωτήσεων ανοιχτού τύπου με μαθητές και από τις δύο εμπλεκόμενες ομάδες (VDC και SA).

Βασικές δηλώσεις του συμμετέχοντος από το VDC Zasavje, ηλικίας 35 ετών:

Προπονείται στο ποδόσφαιρο για τη VDC Zagorje, επισκέπτεται τη βιβλιοθήκη και διαβάζει βιβλία. Ήταν η πρώτη φορά που συμπεριλήφθηκε σε τέτοιο μάθημα χωρίς αποκλεισμούς. Πριν από το μάθημα πίστευε ότι θα ήταν μια χαρά και ότι θα γνωρίσει νέους φίλους. Στο μάθημα έμαθε, πώς να φτιάχνει μουσική ευχετήριες κάρτες, δεν το ήξερε πριν. Η συνεργασία με την ομάδα του Social Activation ήταν καλή, τους βοήθησαν, ξέρουν πολλά από τους υπολογιστές, δεν υπήρχε κακή εμπειρία, ήταν φιλικοί μαζί τους και απέναντι. Θα υποστήριζε τέτοια μαθήματα χωρίς αποκλεισμούς στο μέλλον, για παράδειγμα εργαστήρια μαγειρικής, αθλητικά παιχνίδια, κοινωνική ένταξη, περνώντας λίγο χρόνο μαζί.

Βασικές δηλώσεις του συμμετέχοντος από την κοινωνική ενεργοποίηση, ηλικίας 30 ετών:

Πριν από το μάθημα υπέθεσε ότι αυτοί (SA) θα μεταφέρουν γνώσεις στην άλλη ομάδα (VDC) και ότι δεν θα μάθουν πολλά, αλλά κατά τη διάρκεια του μαθήματος έμαθαν ακόμα κάτι νέο, αλλά σε βαθμό που θα μάθαιναν διαφορετικά, παρατήρησε ότι, επίσης, οι συμμετέχοντες από το VDC έχουν διαφορετικές γνώσεις. Η συνεργασία ήταν εντάξει, βοήθησε έναν συμμετέχοντα από το VDC, οι σχέσεις ήταν εντάξει, θετικές, δεν υπήρχαν κακές εμπειρίες. Στο μέλλον θα πρότεινε τέτοια μαθήματα με την έννοια των ανθρώπινων αλληλεπιδράσεων αλλά με την έννοια της απόκτησης γνώσης μόνο σε περιορισμένο εύρος καθώς η γνώση αποκτάται πιο αργά σε τέτοια μαθήματα. Ήταν η πρώτη φορά που έπαιρνε μέρος σε ένα τέτοιο μάθημα χωρίς αποκλεισμούς, δεν έχει προτάσεις για αναβαθμίσεις.

ALL IN ΜΑΘΗΜΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΝΕΡΓΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, ο αριθμός των ατόμων με αναπηρία υπολογίζεται σε περίπου 1 εκατομμύριο. Δεν υπάρχει επίσημη απογραφή, τα στοιχεία βασίζονται σε ποσοστά του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και των επίσημων φορέων του κράτους. Ένα σημαντικό ποσοστό αυτού του πληθυσμού (35%) ζει στην Αττική. Στην περίπτωση που υπολογίζουμε και τις δομές φιλοξενίας και φροντίδας για άτομα με αναπηρία, η συγκέντρωση στην Αττική ανέρχεται στο 50%. Τα περισσότερα άτομα με αναπηρία είναι άτομα με νοητική αναπηρία. Οι περισσότεροι από αυτούς, σύμφωνα με τα στοιχεία, κατοικούν σε μεγάλες αστικές πόλεις, αφού εκεί λειτουργούν Ειδικά Σχολεία (Νηπιαγωγεία, Δημοτικά Σχολεία), Προπονητικά κέντρα, εργαστήρια, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Ιδρύματα Πρόνοιας, Ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες, Νοσοκομεία κ.λπ.

Οι έξι πυλώνες στους οποίους αναπτύσσεται το Εθνικό Σχέδιο Δράσης είναι οι εξής:

1. Η Πολιτεία στην υπηρεσία του Ατόμου με Αναπηρία που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων: κωδικοποίηση δαιδαλώδους νομοθεσίας, ίδρυση Εθνικής Αρχής Προσβασιμότητας, ηλεκτρονική κάρτα αναπηρίας, αναβάθμιση του μηχανισμού αξιολόγησης και πιστοποίηση αναπηρίας.
2. Προστασία των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία που προβλέπει ειδική φορολογική πολιτική, αποϊδρυματοποίηση, ανεξάρτητη διαβίωση κ.λπ.
3. Προσβασιμότητα
4. Συμμετοχή σε κάθε πτυχή της ζωής
5. Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας και της Δημόσιας Διοίκησης
6. Συνέργεια και Ανάπτυξη

Άτομα με αναπηρία και εκπαίδευση ενηλίκων

Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα στην ελληνική κοινωνία. Δυσκολίες που συνδέονται με την προσβασιμότητα σε δημόσιους χώρους, τα μέσα μεταφοράς, τις διακρίσεις στην αγορά εργασίας, τους περιορισμούς που συνδέονται με τα οικονομικά οφέλη, την ένταξη στο σχολικό σύστημα είναι μερικά μόνο από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία. Ταυτόχρονα όμως, στην Ελλάδα, υπάρχουν πολυάριθμοι οργανισμοί που απευθύνονται σε άτομα με κάθε είδους αναπηρία και προσφέρουν υποστήριξη, συμβουλευτική και εκπαίδευση.

Τα συμβουλευτικά κέντρα είναι συνήθως η ιδανική πύλη εισόδου σε μεγάλους οργανισμούς και βασικούς παράγοντες στον τομέα της βοήθειας για άτομα με ειδικές ανάγκες. Οι περισσότεροι από τους οργανισμούς στην Ελλάδα που φροντίζουν ή υποστηρίζουν άτομα με αναπηρία συνήθως παρέχουν καθοδήγηση στους γονείς των ατόμων με αναπηρία (noesi.gr). Κύριος στόχος τους είναι να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τόσο των ατόμων με αναπηρία όσο και των οικογενειών τους. Προωθούν πρωτίστως θεραπευτικές μεθόδους, εργαλεία και προγράμματα για την επίτευξη του υψηλότερου επιπέδου λειτουργικότητας και κοινωνικοποίησης χτίζοντας μια αυτόνομη και πρακτική ζωή (karibou-care.gr). Τέτοια υποστήριξη προσφέρεται μέσω ψυχολόγων, ψυχιάτρων, κοινωνικών λειτουργών και ειδικών παιδαγωγών (eamargarita.gr). Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν πολλά κέντρα που εστιάζουν σε άτομα με νοητική και σωματική αναπηρία ή πρόσφυγες και στην

εκπαίδευση, την ένταξη, τη στέγαση και τις μελλοντικές τους δυνατότητες εργασίας σε όλη την Ελλάδα, ωστόσο τα περισσότερα από αυτά τα κέντρα υποστήριξης βρίσκονται στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, τις δύο μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, με ελάχιστα που βρέθηκαν σε επαρχιακές περιοχές της Ελλάδας. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι ότι τα περισσότερα ιδρύματα αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Η Ελλάδα πέρασε μια οικονομική κρίση για 10 χρόνια και οι περισσότεροι φορείς επλήγησαν σκληρά. Επίσης, η έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού είναι προβληματική σε συνδυασμό με τη συχνή εναλλαγή προσωπικού στον κλάδο.

Περιγραφή του οργανισμού – Συνεργασία Ενεργών Πολιτών (ACP)

Η Συνεργασία Ενεργών Πολιτών είναι μια ΑΜΚΕ με έδρα ΣΤΗΝ Ροδόπη και με γραφείο στην Αθήνα. Διαθέτει μεγάλη εμπειρία στην ανάπτυξη και υποστήριξη προγραμμάτων που καλύπτουν εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Συνεργασία Ενεργών Πολιτών έχει τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Ανάπτυξη και εφαρμογή τεχνολογικά βελτιωμένης εκπαίδευσης
- Πρόγραμμα ελληνικής γλώσσας για πρόσφυγες και μετανάστες
- Επιχειρηματική συμβουλευτική και καθοδήγηση με ιδιαίτερη έμφαση σε ανέργους και γυναίκες
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη και συμβουλευτική σε μετανάστες, πρόσφυγες, άστεγους, μακροχρόνια ανέργους, άτομα με θρησκευτικά ή πολιτιστικά χαρακτηριστικά κ.λπ.
- Συμβουλευτική σε εργαζόμενους για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας τους
- Συμβουλευτικά προγράμματα για μακροχρόνια άνεργες γυναίκες και γυναίκες που κινδυνεύουν από ανεργία
- Προγράμματα για νέους, μειονότητες με μαθησιακές δυσκολίες.
- Εκπαίδευση μεταναστών, προσφύγων, ατόμων με θρησκευτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά όπως Έλληνες μουσουλμάνοι, άστεγοι κ.λπ.
- Προγράμματα για την ενίσχυση της ικανότητας πρόσβασης στην απασχόληση για άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Έχει πιστοποιηθεί από την Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για το σύστημα διαχείρισης της ικανότητας πιστοποιημένο (Ελληνικό Πρότυπο ΕΛΟΤ 1429:2008, ΕΛΟΤ 1431-1:2008, ΕΛΟΤ 1431-2:2008). Διαθέτει τεχνογνωσία και εμπειρία στην ανάπτυξη μάθησης βελτιωμένης τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένων εφαρμογών, εκμάθησης μέσω φορητών συσκευών και πλατφορμών για την υποστήριξη κοινοτήτων πρακτικής και ανταλλαγής γνώσεων. Η Συνεργασία Ενεργών Πολιτών έχει πραγματοποιήσει πολυάριθμα έργα για την αναβάθμιση δεξιοτήτων και τον προγραμματισμό στην εκπαίδευση ενηλίκων, την κοινωνική δικαιοσύνη και ένταξη, την εκπαίδευση ενηλίκων, την εκπαίδευση των εκπαιδευτών, την ηλεκτρονική μάθηση, την εκπαιδευτική τεχνολογία και την ανάπτυξη πολιτικών κατάρτισης.

Περιγραφή του μαθήματος χωρίς αποκλεισμούς

Η Συνεργασία Ενεργών Πολιτών υλοποίησε ένα μάθημα ελληνικής γλώσσας με μετανάστες, πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο με μικτές ικανότητες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων με αναπηρίες, πολλοί από τους οποίους δεν επιτρέπεται να παρακολουθήσουν μαθήματα σε κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων και ιδρύματα κατάρτισης λόγω σωματικών, διανοητικών, διανοητικών

αναπηριών ή διαταραχής μετατραυματικού στρες (PTSD). Στόχος τους ήταν να παράσχουν εκπαίδευση που θα υποστηρίξει τους συμμετέχοντες να περάσουν από μια διαδικασία διαπίστευσης για να λάβουν ένα πιστοποιητικό επιπέδου A2.

Η Συνεργασία Ενεργών Πολιτών συνεργάστηκε με μια ομάδα 8 έως 13 νεαρών αγοριών, ηλικίας κοντά στα 18 που ζουν σε δομή φιλοξενίας στην Αθήνα. Οι συμμετέχοντες είναι ασυνόδετοι ανήλικοι ηλικίας 18 ετών, όπου πρέπει να εγκαταλείψουν το κέντρο υποστήριξης και να ζήσουν μόνοι τους. Οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες βρίσκονταν στην Ελλάδα για διάστημα από 6 μηνών έως 6 ετών με βασική έως χαμηλή γνώση της ελληνικής γλώσσας. Η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας είναι πολύ σημαντική ανάγκη για να καλύψουν τις προϋποθέσεις για να αποκτήσουν καθεστώς πρόσφυγα ή μόνιμη διαμονή στην Ελλάδα, να βρουν δουλειά και να ενταχθούν στην ελληνική κοινωνία.

Κατά την προετοιμασία για το μάθημα, το προσωπικό του έργου συνεργάστηκε στενά με τους ειδικούς του οργανισμού για να επιλέξουν συμμετέχοντες που πλησίαζαν τα 18α γενέθλιά τους και θα έφευγαν από τα κέντρα υποστήριξης. Όλοι οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για την εμβέλεια των εργαστηρίων και οι ενδιαφερόμενοι, με βασικές γνώσεις της ελληνικής γλώσσας, επελέγησαν να συμμετέχουν. Η συμμετοχή σε διάφορες άλλες δραστηριότητες, εργασίες και η διαθεσιμότητά τους λήφθηκαν επίσης υπόψη.

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, οι συμμετέχοντες έπρεπε να γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα για να εξασφαλίσουν το καθεστώς του πρόσφυγα ή τη μόνιμη διαμονή τους. Ο χρόνος αφιερώθηκε στο πρώτο μέρος των μαθημάτων σε Βασικές Δεξιότητες όπως:

- Προσωπική γνώση
- Επικοινωνία
- Συναισθηματική ρύθμιση
- Το κοινωνικό περιβάλλον και η συνύπαρξη
- Τη διαχείριση των συγκρούσεων
- Ανθεκτικότητα και ομαδική ένταξη και συνεχίσαμε με πολιτισμό
- Γλώσσα (ειδικό μάθημα ελληνικής γραμματικής, σύνταξης, λεξιλογίου και ορθογραφίας που είναι περίπλοκο για κάθε ξένο μαθητή)

Άλλα θέματα, όπως αυτά που δούλεψαν επίσης:

- Δέσμευση και προσωπική αλλαγή
- Κίνητρο προς άλλους ανθρώπους
- Αποδοτική επικοινωνία
- Επιχειρηματική πρωτοβουλία; εκπαίδευση για μετανάστες

Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων μας χρησιμοποιήθηκαν συγκεκριμένες μεθοδολογίες μάθησης. Για παράδειγμα, η μάθηση γινόταν κυρίως μέσω δραστηριοτήτων που βασίζονται σε εργασίες, όπως το παιχνίδι ρόλων. Με αυτόν τον τρόπο, οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία για πλήρη εμβάπτιση στην ελληνική γλώσσα (ιδιαίτερα στο λεξιλόγιο) και συνειδητοποίησαν τις διαφορετικές πτυχές του τρόπου λειτουργίας της ελληνικής γλώσσας.

Οι συμμετέχοντες εργάστηκαν σε ζευγάρια, χωρισμένοι με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- γλωσσικό επίπεδο της ελληνικής γλώσσας
- γλωσσικό επίπεδο στην αγγλική γλώσσα
- εκπαιδευτικό υπόβαθρο
- προηγούμενες εμπειρίες

Για παράδειγμα, ο στόχος ήταν να δημιουργηθούν μικτά ζεύγη για να επωφεληθούν και οι δύο μαθητές ο ένας από τον άλλο. Ως εκ τούτου, οι ομάδες αποτελούνταν από μαθητές που είχαν μερική γνώση της αγγλικής γλώσσας με μαθητές που μπορούσαν να μιλήσουν σχεδόν άπταιστα. Από την άλλη πλευρά, αναμίξαμε μαθητές που γνώριζαν την ελληνική γραμματική και σύνταξη με μαθητές που δεν γνώριζαν. Επιπλέον, ορισμένα ζευγάρια αποτελούνταν από μαθητές που είχαν συμμετάσχει στο σχολείο στη χώρα καταγωγής τους με μαθητές που σχεδόν ή ποτέ δεν είχαν εγγραφεί στο σχολείο ή σε κάποιο μάθημα.

Η χρήση έγινε από διαδραστικούς πίνακες, φορητούς υπολογιστές, smartphone και προσωπικούς υπολογιστές και όπου οι δραστηριότητες και οι εργασίες παραδίδονταν διαδικτυακά, αυτό επέτρεψε στους συμμετέχοντες να χρησιμοποιήσουν πολλά ψηφιακά εργαλεία βελτιώνοντας έτσι και τις ψηφιακές τους δεξιότητες.

Εφαρμόστηκαν επίσης παραδοσιακές μέθοδοι μάθησης, όπως η γραφή σε φωτοτυπίες ή η αντιγραφή πληροφοριών από τον πίνακα. Ο κύριος στόχος αυτής της πρακτικής ήταν να υποστηρίξει τους μαθητές να εξασκήσουν τις δεξιότητές τους στη γραφή και να εξοικειωθούν με την ελληνική ορθογραφία. Όσον αφορά την ύλη του προγράμματος σπουδών, η Συνεργασία Ενεργών Πολιτών δανείστηκε και προσαρμόσε τα θέματα και τα θέματα που παρέχονται από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, που είναι υπεύθυνο για τις εξετάσεις ελληνικής γλωσσικής γλώσσας, καθώς και υλικό που παρέχεται από την ελληνική κυβέρνηση, σχετικό με τις εξετάσεις ελληνικής ιθαγένειας.

Προκλήσεις ή/και δυσκολίες στην υλοποίηση του μαθήματος και πώς αυτές ξεπεράστηκαν.

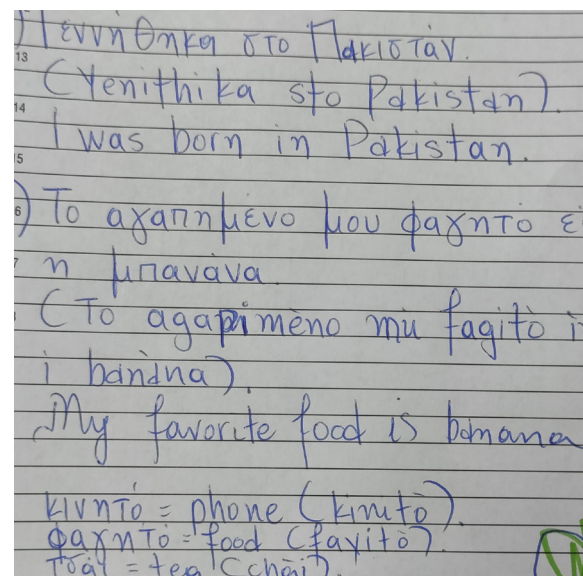
Καθ' όλη τη διάρκεια των εργαστηρίων η ομάδα των εκπαιδευτών προσπάθησε να ενδυναμώσει τους συμμετέχοντες, να δημιουργήσει έναν ασφαλή χώρο για να επιστρέψουν και να εκφραστούν και να τους δώσει την ευκαιρία να ονειρεύονται. Φυσικά, όταν εργάζεστε με μια ομάδα ασυνόδευτων ανηλίκων που αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα και, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν θέλουν να παραμείνουν στην Ελλάδα, αλλά μάλλον να ενωθούν με τα μέλη της οικογένειάς τους σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες η διαδικασία μάθησης μπορεί να είναι πολύ δύσκολη. Η προσπάθεια να μάθουν μια νέα γλώσσα που μακροπρόθεσμα μπορεί να μην τους βοηθήσει μπορεί να είναι πρόκληση. Αντίθετα, το προσωπικό του φορέα κατέβαλε επιπρόσθετη προσπάθεια και προσαρμόστηκε ανάλογα, ώστε να διευκολύνει τις ανάγκες των συμμετεχόντων. Πολλές φορές χρειάστηκε να προσαρμόσουν τον στόχο και το περιεχόμενο των μαθημάτων λαμβάνοντας υπόψη, τι συνέβη στο προηγούμενο εργαστήριο προκειμένου να συνεχίσουν να καλύπτουν τις ανάγκες των μαθητών.

Οι εκπαιδευτές έπρεπε να προγραμματίσουν τις συνεδρίες σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της ομάδας με την οποία συνεργάστηκαν, λαμβάνοντας υπόψη πολιτιστικές και θρησκευτικές πτυχές της ζωής των συμμετεχόντων, όπως το Ραμαζάνι. Η πρόκληση που αντιμετώπισαν προέκυψε, όταν εισήγαγαν ζητήματα που σχετίζονται με το φύλο. Πολλοί συμμετέχοντες δεν αισθάνθηκαν άνετα να μιλήσουν για τα δικαιώματα των γυναικών, τη δημοκρατική συμμετοχή, τις ευρωπαϊκές αξίες κ.λπ., έτσι οι εκπαιδευτές κάλεσαν άτομα από τις χώρες των συμμετεχόντων, που ζούσαν για πολλά χρόνια στην Ελλάδα και ήταν ενεργά μέλη της μεταναστευτικής κοινότητας να ηγηθούν οι συζητήσεις του εργαστηρίου για να δώσουν στους νέους μια νέα προοπτική σχετικά με αυτά τα θέματα.

Σχόλια από τους μαθητές

Από τα σχόλια που έλαβαν οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες απολαύσαν τον χρόνο τους κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μαθητές έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες, τέτοια παιχνίδια ρόλων και έδειχναν αρκετά αφοσιωμένοι σε όλη τη διαδικασία. Πολλοί συμμετέχοντες κατάφεραν επίσης να εργαστούν μαζί με την υπόλοιπη ομάδα, να εμπλακούν σε δραστηριότητες εκτός προγράμματος σπουδών, να αναπτύξουν τις γλωσσικές τους δεξιότητες τόσο στα ελληνικά όσο και στα αγγλικά, να συνειδητοποιήσουν, πώς λειτουργεί η ελληνική κοινωνία και πώς να προσεγγίζουν τους ντόπιους, να συμμετέχουν σε απλές καθημερινές συζητήσεις, να ψωνίζουν μόνος σου για παντοπωλεία στο σούπερ μάρκετ ή στα εμπορικά κέντρα χωρίς την ανάγκη μεταφραστή.

Από την άλλη πλευρά, ήταν ατυχές το γεγονός δεν υπήρχε σταθερή ομάδα συμμετεχόντων σε κάθε μάθημα. Αυτό συνέβη κυρίως επειδή πολλοί από αυτούς έπρεπε να ακολουθήσουν δραστηριότητες εκτός προγράμματος σπουδών, είχαν δουλειά ή συμμετείχαν σε θρησκευτικές γιορτές.

ΜΑΘΗΜΑ ALL IN INCLUSIVE EDUCATION ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ AGORA

Κατάσταση στην Ισπανία

Το 2020, πάνω από τρία εκατομμύρια άνθρωποι είχαν αναγνωρισμένο βαθμό αναπηρίας ίσο ή μεγαλύτερο από 33 τοις εκατό στην Ισπανία. Ο τύπος αναπηρίας που επηρεάζει τα περισσότερα άτομα ήταν οστεοαρθρικός, με περισσότερα από 916 χιλιάδες άτομα. Εν τω μεταξύ, ο αριθμός των ατόμων με αναγνωρισμένο βαθμό νοητικής αναπηρίας έφτασε τις 581 χιλιάδες άτομα στη χώρα. (Statista, 2023).

Άτομα με αναπηρία και εκπαίδευση ενηλίκων

Το εκπαιδευτικό και κοινωνικό σύστημα στην Ισπανία δεν έχει ακόμη αναλάβει τη συνολική ζήτηση υπηρεσιών που προωθείται από τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Όπως ισχυρίζεται το CERMI, μία από τις πιο σημαντικές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (HR) που συμβαίνουν στην Ισπανία αφορά τη συνεκπαίδευση (CERMI, 2020). Λείπει ένα νομοθετικό πλαίσιο συγκεκριμένων δράσεων για την προώθηση της ένταξης, την αποφυγή της σχολικής εγκατάλειψης και την αποτυχία πολλών μαθητών με αναπηρία.

Περιγραφή Οργανισμού - Agora

Η Agora είναι μια μη κυβερνητική οργάνωση που δραστηριοποιείται στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων. Παρέχει εκπαίδευση σε ενήλικες που δεν έχουν ακαδημαϊκή εκπαίδευση, ειδικά σε εκείνους που προέρχονται από ομάδες που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Ο σύλλογος ιδρύθηκε το 1986 για να καλύψει τις εκπαιδευτικές και πολιτιστικές ανάγκες της περιοχής.

Η Agora παρέχει ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον για περίπου 2.400 συμμετέχοντες και έχει περισσότερους από 150 εθελοντές. Προσφέρει ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών, όπως εκμάθηση ξένων γλωσσών, βασικές δεξιότητες, ομάδες κατάρτισης ΤΠΕ και εκδηλώσεις διαλόγου στη λογοτεχνία, τα μαθηματικά, την τέχνη και τις επιστήμες, μεταξύ πολλών άλλων δραστηριοτήτων. Η Agora συνεργάζεται επίσης με νέους ενήλικες και παραδίδει μαθήματα βασικών δεξιοτήτων για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Όλες οι δραστηριότητες και οι εκπαιδεύσεις που προσφέρονται είναι δωρεάν για όλους.

Ο κύριος στόχος του Agora είναι να επιτύχει εκπαιδευτική επιτυχία και κοινωνική συμμετοχή μέσω δημοκρατικών αρχών και να ανοίξει όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα άτομα που εμπλέκονται στον οργανισμό. Η προσφερόμενη εκπαίδευση βασίζεται στη διαλογική μάθηση, όπου ο ισότιμος διάλογος, ο μετασχηματισμός και η αλληλεγγύη είναι τρεις βασικές αρχές που συμβάλλουν στην υπέρβαση των ανισοτήτων. Επιπλέον, ο σύλλογος στοχεύει να δώσει φωνή σε όσους αποκλείονται περισσότερο από τον δημόσιο διάλογο και την κοινωνική συμμετοχή και να προωθήσει και να ενθαρρύνει την ένταξή τους σε όλους τους κοινωνικούς τομείς.

Περιγραφή των μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Όλα τα μαθήματα που προσφέρει η Agora είναι χωρίς αποκλεισμούς, με την έννοια ότι είναι ανοιχτά σε όλους (συμπεριλαμβανομένων ατόμων με αναπηρίες ή προβλήματα ψυχικής υγείας, μεταναστών και ατόμων από εθνοτικές μειονότητες, όπως οι Ρομά). Όλα τα μαθήματα πραγματοποιούνται με πλαίσιο τη Διαλογική Μάθηση, εφαρμόζοντας Επιτυχείς Εκπαιδευτικές Δράσεις που βελτιώνουν τόσο την οργανική μάθηση για όλους όσο και την αλληλεγγύη εντός της ομάδας- τάξης. Ορισμένα από αυτά τα μαθήματα που προσφέρονται διαρκούν τρεις μήνες, ενώ άλλα διαρκούν ένα ακαδημαϊκό έτος. Η Agora προσφέρει επίσης εντατικά μαθήματα τον Ιούλιο ως μέρος του καλοκαιρινού του προγράμματος σχολείων.

Μερικά παραδείγματα θεμάτων για τα προσφερόμενα μαθήματα, μεταξύ άλλων, είναι:

- Αρχάριοι (μαθήματα νεογραμματισμού και αριθμητικής, άτομα που μαθαίνουν, πώς να διαβάζουν, να γράφουν και να εκτελούν βασικούς αριθμητικούς υπολογισμούς).
- Πρόσβαση στο πανεπιστήμιο (εκπαίδευση για αίτηση στην εξέταση που διευκολύνουν τα ισπανικά πανεπιστήμια για άτομα άνω των 25 ετών χωρίς προηγούμενο ακαδημαϊκό πτυχίο)
- Τα καταλανικά ως δεύτερη γλώσσα και τα ισπανικά ως δεύτερη γλώσσα (για μετανάστες)
- Διαλογικές συγκεντρώσεις (Λογοτεχνικά, Μαθηματικά...)

Ο αριθμός των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι περίπου 30. Περιλαμβάνουν τόσο άτομα με σωματικές αναπηρίες όσο και άτομα με γνωσιακές αναπηρίες. Ένας από τους τελευταίους είναι και μέλος της σχολικής επιτροπής και συμμετέχει πλήρως στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για σχολικά θέματα.

Ποιες μέθοδοι χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ένταξης

Οι μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται για τη διασφάλιση της ένταξης όλων, καθώς και επιτυχών αποτελεσμάτων στη βελτίωση της μάθησης και της αλληλεγγύης, είναι:

Διαλογική Μάθηση

Η εκπαίδευση που παρέχεται από την Agora βασίζεται στη διαλογική μάθηση, στην οποία ο ισότιμος διάλογος, ο μετασχηματισμός, η αλληλεγγύη, η πολιτιστική ευφυΐα, η οργανική διάσταση, η δημιουργία νοήματος και η ισότητα των διαφορών είναι επτά βασικές αρχές που συμβάλλουν στην υπέρβαση των ανισοτήτων και στην επίτευξη των καλύτερων αποτελεσμάτων στη μάθηση διαδικασία (Flecha García, 2015).

«Οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν σε ισότιμο διάλογο, ανταλλάσσοντας την κατανόησή τους (με βάση την προηγούμενη προσωπική, επαγγελματική, πολιτιστική εμπειρία τους) γύρω από τα θέματα που συζητήθηκαν και έμαθαν στο μάθημα. Οι δάσκαλοι δίνουν τη δυνατότητα στους ενήλικες να συμμετάσχουν με αυτόν τον συγκεκριμένο τρόπο αλληλεπίδρασης μεταξύ τους, ενθαρρύνοντας τους ενήλικες μαθητές που το βρίσκουν πιο δύσκολο να συμμετάσχουν, να μοιραστούν τις απόψεις τους και έτσι να δημιουργήσουν περισσότερες ευκαιρίες για αλληλεπίδραση μέσω της ανταλλαγής διαλόγου.»

«Όλοι οι συμμετέχοντες στο μάθημα μπορούν να συνεισφέρουν στη μαθησιακή διαδικασία, αφού όλοι αυτοί (όλοι μας) έχουμε «πολιτισμική νοημοσύνη». Αυτή η «πολιτισμική ευφυΐα» διαμεσολαβείτε από προσωπικές εμπειρίες, καθώς και από γνώσεις που αποκτώνται μέσα στον εργασιακό χώρο, λόγω του ότι ανήκουν σε μια συγκεκριμένη πολιτιστική ομάδα, . . . Η μάθηση

γίνεται μια διαδικασία αλληλεγγύης στην οποία οι ενήλικες μοιράζονται τις πηγές κατανόησής τους, δημιουργώντας δρόμους για τον εμπλουτισμό της συλλογικής τους κατανόησης των θεμάτων που συζητούνται στο μάθημα. Ο διάλογος γίνεται ο τρόπος για να μοιραστούμε όλα αυτά τα «νόημα».

- Díez-Palomar et al. (2021, σελ. 5).

Αυτή η μαθησιακή προσέγγιση έχει ερευνηθεί και επικυρωθεί ευρέως σε πολλά ευρωπαϊκά έργα (INCLUDE-ED, 2006-2011) και σε διάφορες ερευνητικές εργασίες και βιβλία.

Διαδραστικές Ομάδες

Η Agora οργάνωσε όλα τα μαθήματα σε διαδραστικές ομάδες. Οι διαδραστικές ομάδες αποτελούν έναν περιεκτικό τρόπο οργάνωσης της τάξης που προσφέρει τα καλύτερα αποτελέσματα στη σημερινή κοινωνία όσον αφορά τη βελτίωση της γνώσης και της συνοχής στην τάξη. Ο στόχος των διαδραστικών ομάδων είναι όλοι οι μαθητές να επιτύχουν μαζί τις ίδιες μαθησιακές προσδοκίες. Διαφοροποιούν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των συμμετεχόντων, των δασκάλων και των εθελοντών από την κοινότητα, διευκολύνουν την επίτευξη της αριστείας για όλους και, ταυτόχρονα, αυξάνουν την αποτελεσματικότητα του χρόνου που αφιερώνεται. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες αναπτύσσουν επίσης αξίες, συναισθήματα και συναισθήματα όπως αλληλεγγύη ή φιλία.

«Στις Διαδραστικές Ομάδες, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αλληλεπιδρούν ισότιμα με άλλα άτομα και με βάση την αλληλοβοήθεια και την αλληλεγγύη, δημιουργείται μάθηση. Η αλληλεγγύη νοείται ως ένα σχετικό συστατικό της εκπαίδευσης ενηλίκων που έχει έναν μετασχηματιστικό στόχο».

- Díez-Palomar et al. (2021, σελ. 7).

Διαλογικές Λογοτεχνικές Συναντήσεις (DLG)

Η Agora κάνει διαλογικές λογοτεχνικές συναντήσεις εδώ και 40 χρόνια. Οι διαλογικές λογοτεχνικές συγκεντρώσεις έχει αποδειχθεί ότι αυξάνουν το λεξιλόγιο και βελτιώνουν την προφορική έκφραση, τη γραφή και την αναγνωστική κατανόηση. Είναι επίσης μια ευκαιρία να τονωθεί η εμπιστοσύνη, να ενισχυθεί ο αμοιβαίος σεβασμός και να δημιουργηθεί αλληλεγγύη. Επί του παρόντος, η Αγορά πραγματοποιεί άλλους τύπους διαλογικών συγκεντρώσεων, μαθηματικών, φεμινιστικών, επιστημονικών, μουσικών και καλλιτεχνικών.

Είναι μια συλλογική δημιουργία νοήματος και γνώσης μέσω διαλόγου για τις καλύτερες δημιουργίες της ανθρωπότητας σε κλάδους, όπως η λογοτεχνία, η τέχνη και η μουσική. Έχουν σχεδιαστεί για να φέρνουν τους μαθητές πιο κοντά – ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, πολιτισμού ή ικανότητας – στην παγκόσμια κλασική κουλτούρα και την επιστημονική γνώση που συγκεντρώνει η ανθρωπότητα με την πάροδο του χρόνου.

Οι συγκεντρώσεις βασίζονται στο να μοιράζονται – δείχνοντας απόλυτο σεβασμό στο δικαίωμα του ατόμου να μιλούν – εκείνων των ιδεών και των τμημάτων της ανάγνωσης που προηγουμένως επέλεξαν οι συμμετέχοντες επειδή τράβηξαν την προσοχή τους ή παρακίνησαν κάποιου είδους σκέψη. Αυτό δημιουργεί μια πολύ ικανοποιητική ανταλλαγή που επιτρέπει μεγαλύτερο βάθος στα θέματα που συζητούνται και προωθεί την οικοδόμηση νέας γνώσης που βασίζεται σε έναν ισότιμο διάλογο. Στις συνεδρίες, ένας από τους συμμετέχοντες αναλαμβάνει το ρόλο του συντονιστή. με μόνη ιδέα τη διευκόλυνση και την ενθάρρυνση της ισότιμης συμμετοχής όλων των μαθητών.

Ισότιμος διάλογος και συνδημιουργία

Η Agora έχει μεγάλη εμπειρία στην καθιέρωση συμμετοχικών διαδικασιών για την επίτευξη εκπαιδευτικής επιτυχίας και κοινωνικής συμμετοχής μέσω δημοκρατικών αρχών, ανοίγοντας όλες τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα άτομα που εμπλέκονται στον οργανισμό. Προκειμένου να συμπεριληφθεί η φωνή των πιο αποκλεισμένων και η συν-δημιουργία των αποτελεσμάτων του έργου, η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται σε όλα τα έργα που έχει διαχειριστεί η Agora είναι η επικοινωνιακή μεθοδολογία. Αυτή η μεθοδολογία βασίζεται στις αρχές της ισότητας, της ένταξης και της συνάφειας όλων των συμμετεχόντων στον ισότιμο διάλογο και συνδημιουργία που προωθείται με αυτήν την επικοινωνιακή μεθοδολογία με τέτοιο τρόπο, ώστε αυτή η συνεργασία να επιτρέπει σε επαγγελματίες και εθελοντές να συνδυάσουν τις γνώσεις τους με την πολιτιστική γνώση των ενηλίκων εκπαιδευομένων, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα αποτελέσματα και τα αποτελέσματα του έργου είναι χρήσιμα και έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή δυνατότητα να λύσουν το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν (Munté et al., 2011).

Απαιτήσεις εκπαίδευσης για το προσωπικό και τους εθελοντές στην Agora

Όλοι οι επαγγελματίες και οι εθελοντές στο σχολείο περνούν από μια εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία μαθαίνουν για τις παιδαγωγικές μας βάσεις: διαλογική μάθηση και Επιτυχείς Εκπαιδευτικές Δράσεις. Επίσης, μερικοί από τους επαγγελματίες είναι

εμπειρογνώμονες για την ισότητα των φύλων, κοινωνικούς λειτουργούς, κοινωνικούς παιδαγωγούς, κοινωνιολόγους κ.λπ. οργανώσεις που εργάζονται με άτομα με αναπηρία, το κέντρο πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, ένα κέντρο φροντίδας ψυχικής υγείας, τις κοινωνικές υπηρεσίες, την υπηρεσία επαγγελματικού προσανατολισμού κ.λπ.

Η Agora έχει εμπειρία στην εκπαίδευση εθελοντών και επαγγελματιών της εκπαίδευσης ενηλίκων στη Διαλογική Παιδαγωγική Κατάρτιση. Για την ανάπτυξη των Επιτυχημένων Εκπαιδευτικών Δράσεων, είναι σημαντικό να εκπαιδευόμαστε στις επιστημονικές βάσεις, τις θεωρίες και τα στοιχεία που υποστηρίζονται από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Η μετάβαση από τις υποθέσεις στα στοιχεία είναι ζωτικής σημασίας στην εκπαίδευση. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι απαραίτητο να αναφερθούμε απευθείας στις πιο σχετικές θεωρητικές πηγές στον κόσμο και στα αποτελέσματα του υψηλότερου επιπέδου έρευνας στον τομέα της εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερα οι δάσκαλοι πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να ξέρουν, πώς να επιχειρηματολογούν για την πρακτική τους και να κάνουν διάκριση μεταξύ απόψεων και επιστημονικής γνώσης. Έτσι ενσωματώνονται στην τάξη οι Επιτυχημένες Εκπαιδευτικές Δράσεις. Παρομοίως, οι δάσκαλοι θα αρχίσουν επίσης να αξιολογούν την εκπαίδευσή τους με βάση τα αποτελέσματα που έχουν αποκτήσει οι μαθητές τους. Για να επιτευχθεί αυτό, μια Επιτυχημένη Εκπαιδευτική Δράση είναι η Διαλογική Παιδαγωγική Συγκέντρωση. Η γνώση χτίζεται μέσα από βιβλία που η διεθνή επιστημονική κοινότητα έχει επικυρώσει ως σημείο αναφοράς. Με αυτόν τον τρόπο, μαθαίνουν από επικυρωμένες και πρωτότυπες πηγές αποφεύγοντας ερμηνείες, απόψεις και δοκίμια από άλλους συγγραφείς.

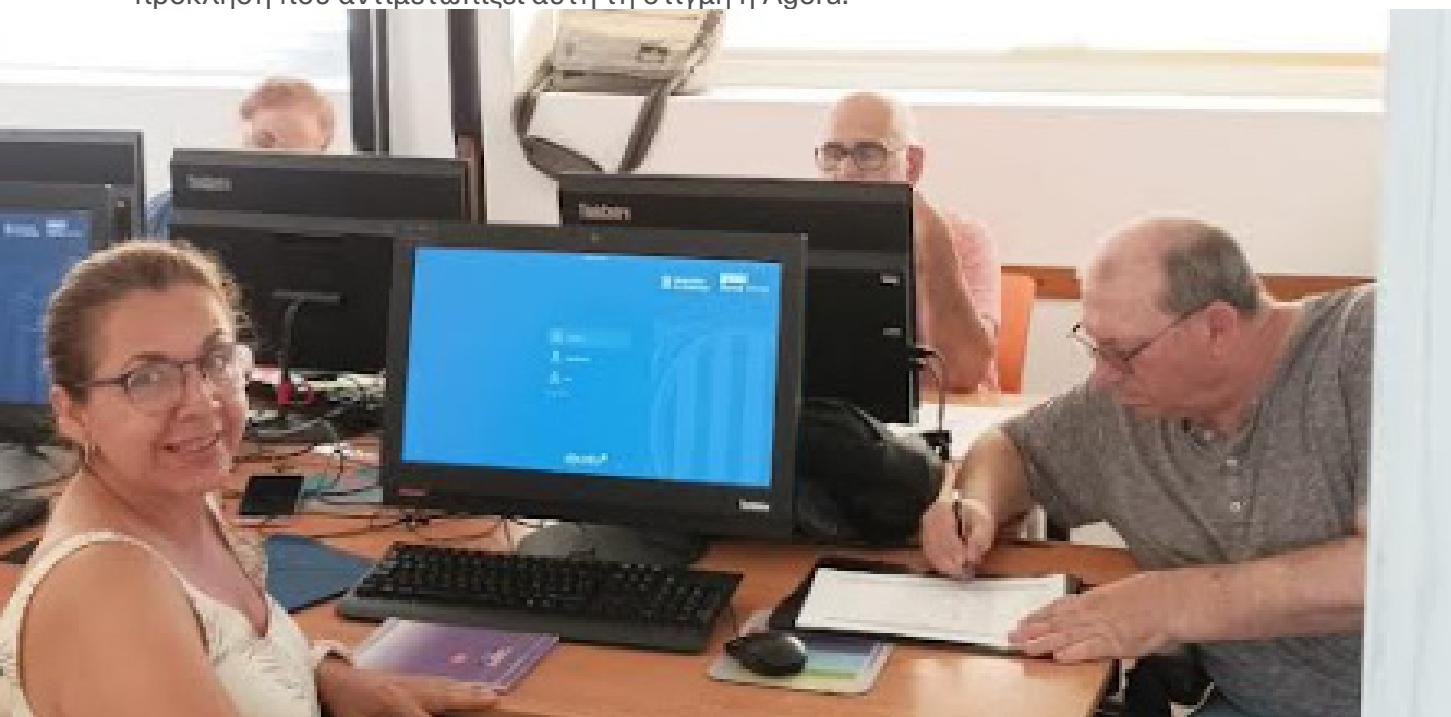
Εσωτερικές προκλήσεις που ξεπέρασε η Αγορά στην υλοποίηση μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Στο πλαίσιο μιας πανδημίας, όταν πολλές δραστηριότητες προσφέρονται στο διαδίκτυο, η ψηφιοποίηση ήταν μια πρόκληση όσον αφορά την ανάγκη να βοηθηθούν ορισμένοι μαθητές να

έχουν πρόσβαση στα μαθήματα του σχολείου, καθώς ορισμένοι από αυτούς δεν έχουν καμία γνώση ή πολύ βασικές γνώσεις για τις ΤΠΕ. Λύθηκε από:

- Παροχή τεχνικής υποστήριξης μέσω τηλεφώνου.
- Παροχή υποστήριξης πρόσωπο με πρόσωπο, όταν δεν ήταν αρκετό μέσω τηλεφώνου.
- Παροχή μαθημάτων πρόσωπο με πρόσωπο ΤΠΕ για τα αρχικά επίπεδα.
- Συμπερίληψη των ικανοτήτων ΤΠΕ στο κανονικό πρόγραμμα σπουδών άλλων μαθημάτων, ειδικά εκείνων για τον αλφαριθμητισμό και τον νεογραμματισμό, όπου οι άνθρωποι τείνουν να χρειάζονται τη μεγαλύτερη υποστήριξη.

Η εκπαίδευση εθελοντών και επαγγελματιών, ώστε να μπορούν να υλοποιούν διαδραστικές ομάδες (μία από τις Επιτυχημένες Εκπαιδευτικές Δράσεις) στο διαδίκτυο ήταν επίσης μια πρόκληση που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή η Agora.

ΜΑΘΗΜΑ ALL IN INCLUSIVE EDUCATION ΣΤΗΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΗΛ

Κατάσταση στην Ουγγαρία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής του 2001, 577.000 άτομα με αναπηρία ζουν στην Ουγγαρία (5,7% του πληθυσμού). Ωστόσο, οι ειδικοί εκτιμούν και διεθνή δεδομένα δείχνουν ότι κατά κανόνα περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού έχει κάποιο είδος αναπηρίας. Κατά συνέπεια, είναι πιθανό ότι ο πραγματικός αριθμός των ατόμων με αναπηρία είναι κοντά στο 1 εκατομμύριο στην Ουγγαρία (Emberi Jogok Kormany, nd).

Όσον αφορά τη δημογραφική σύνθεση αυτής της ομάδας, πρέπει να σημειωθεί ότι η πλειονότητά τους είναι ηλικιωμένοι, καθώς τα περισσότερα άτομα δεν γεννιούνται με αναπηρία αλλά καθίστανται ανάπηρα καθώς μεγαλώνουν, λόγω ασθενειών ή ατυχημάτων. Το 44,8% των ατόμων με αναπηρία είναι άνω των 60 ετών, ενώ το 17% γεννήθηκε με τις αναπηρίες του.

Άτομα με αναπηρία και εκπαίδευση ενηλίκων

Η Ουγγαρία ήταν από τις πρώτες χώρες που επικύρωσαν τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Η Ουγγαρία επικύρωσε επίσης το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης, το οποίο καθιστά τον μηχανισμό μεμονωμένων καταγγελιών προσβάσιμο για τους ενδιαφερόμενους. Όσον αφορά τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, το βασικό κομμάτι της ουγγρικής νομοθεσίας είναι ο νόμος XXVI του 1998 για τα δικαιώματα και τις ίσες ευκαιρίες των ατόμων με αναπηρία (νόμος για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία). Πρωταρχικός στόχος της πράξης είναι η διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και, κατά συνέπεια, η προώθηση των ίσων ευκαιριών, της ανεξάρτητης διαβίωσης και της ενεργού συμμετοχής τους στην κοινωνική ζωή.

Ως αποτέλεσμα των τάσεων της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης που εμφανίζονται στη διεθνή πρακτική, η ένταξη έγινε επίσης πιο εμφανής στην Ουγγαρία τη δεκαετία του 1980. Υπάρχουν πλέον μορφές εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς στους περισσότερους τομείς της εκπαίδευσης. Επί του παρόντος, το 72% των μαθητών με αναπηρίες που συμμετέχουν στο δημόσιο (και επαγγελματικό) εκπαιδευτικό σύστημα λαμβάνουν εκπαίδευση σε ένα μεθοδολογικό πλαίσιο χωρίς αποκλεισμούς (EASNIE, 2021).

Οι κύριες προτεραιότητες για την εκπαίδευση και την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς την περίοδο 2021–2027 στην Ουγγαρία καθορίζονται από το Εθνικό Πρόγραμμα Αναπηρίας 2015–2025, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού 2021–2027 και η Στρατηγική Ανάπτυξης Δημόσιας Εκπαίδευσης 2021–2027.

Περιγραφή του οργανισμού - Never Give Up Foundation

Το Ίδρυμα Never Give Up δεσμεύεται να υποστηρίξει την απασχόληση και την ένταξη στην αγορά εργασίας των ατόμων με αναπηρία. Για το σκοπό αυτό, το Ίδρυμα έχει ήδη δημιουργήσει αρκετά προγράμματα και πρωτοβουλίες. Αυτά συνοψίζονται παρακάτω:

- Πρόγραμμα Working in Progress για να βοηθήσει άτομα με αναπηρίες στην απασχόληση, παρέχοντας μοναδική υποστήριξη και συμβουλές σε άτομα που αναζητούν εργασία και βοηθώντας τους να βρουν θέσεις εργασίας που ταιριάζουν με τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά τους.

- Το πρόγραμμα Together for Work που βοηθά τα άτομα με αναπηρία να βρουν και να διατηρήσουν θέσεις εργασίας. Το πρόγραμμα υποστηρίζει επίσης τους εργοδότες και τους βοηθά να προσαρμοστούν στις ανάγκες των εργαζομένων τους με αναπηρία.
- Το Πρόγραμμα Κέντρο Γνώσης προσφέρει διαφορετικές ευκαιρίες κατάρτισης για να βοηθήσει στην προετοιμασία των εργαζομένων για την αγορά εργασίας.
- Το δίκτυο εργοδοτών δημιουργήθηκε από το Ίδρυμα για να βοηθήσει τα άτομα με αναπηρία να βρουν δουλειά. Το δίκτυο παρέχει την ευκαιρία στους εργοδότες να ανταλλάσσουν εμπειρίες και να υποστηρίζουν ο ένας τον άλλον για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Το πρόγραμμα απασχόλησης του Ιδρύματος έχει διαπιστευμένο μέντορα και άλλους έμπειρους επαγγελματίες που συμμετέχουν στην παροχή της εκπαίδευσης. Ο πρακτικός χώρος του No Giving Up Foundation είναι το No Giving Up Café στη Βουδαπέστη, το οποίο βρίσκεται δίπλα στο Ίδρυμα. Η υπηρεσία τροφοδοσίας χωρίς αποκλεισμούς απασχολεί σήμερα περίπου 30 άτομα με αναπηρία, που εργάζονται ως baristas, βοηθοί κουζίνας και σερβιτόροι.

Στο πρόγραμμα απασχόλησης «There's A Place For You Too» επικεντρώνονται στην πρακτική εκπαίδευση για νέους με αναπηρία που θέλουν να εισέλθουν στην ανοιχτή αγορά εργασίας. Η εκπαίδευση περιλαμβάνει συμβουλευτική, προσωπική καθοδήγηση και μη τυπική εκπαίδευση με την παροχή πρακτικής κατάρτισης. Περιλαμβάνει 3 ημέρες εκπαίδευσης αυτογνωσίας από εκπαιδευμένο επαγγελματία, μία φορά στο Never Give Up House στο Szendrődíád και μία στη Βουδαπέστη στο Never Give Up Cafe, όπου οι συμμετέχοντες πέρασαν έναν μήνα από την εκπαίδευσή τους. Η εκπαίδευση αυτογνωσίας ήταν πιο παιχνιδιάρικη στο Szendrődíád και πιο επαγγελματική στη Βουδαπέστη. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου, το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει τη σύνταξη βιογραφικού, την προετοιμασία για τη συνέντευξη εργασίας και την επικοινωνία με συναδέλφους, προϊσταμένους και πελάτες.

Στην αρχή της εκπαίδευσης, αξιολογούν την κατάσταση και τις δεξιότητες των συμμετεχόντων και θέτουν αναλόγως προσωπικούς στόχους. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης δημιουργήθηκαν τρεις θέσεις εργασίας: βοηθός κουζίνας, barista και σερβιτόρος. Μετά την αξιολόγηση των κατάλληλων δεξιοτήτων, οι υποψήφιοι και ο μέντορας του καφέ από κοινού επέλεξαν μία από αυτές τις θέσεις. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, τηρείται ημερολόγιο δραστηριοτήτων και συμπληρώνεται από τους συμμετέχοντες σχετικά με τις αντίστοιχες εργασίες τους. Η εκπαίδευση προγραμματίζεται για τέσσερις εβδομάδες και μόνο σπάνια παρεκκλίνουν από αυτό το σχέδιο, είτε κατόπιν αιτήματος ενός γονέα είτε μετά από πρόταση του μέντορα, για να συνεχίσουν να ασκούν μια συγκεκριμένη δραστηριότητα. Μετά την τοποθέτηση στην ανοιχτή θέση εργασίας και στον οργανισμό συνέντευξης, οι υποψήφιοι που είχαν ολοκληρώσει την εκπαίδευση συνοδεύονταν πάντα στις συνεντεύξεις. Και μετά την τοποθέτησή τους, υπήρξε τακτική παρακολούθηση.

Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, οι συμμετέχοντες έλαβαν συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την εργασία και την απόδοσή τους. Στο τέλος της εκπαίδευσης, ο μέντορας συνόψισε την εμπειρία σε μια επιστολή αναφοράς και τόνισε τα δυνατά σημεία των συμμετεχόντων.

Λεπτομέρειες της εκπαίδευσης (θέματα, ομάδα στόχος, διάρκεια, χρόνος κ.λπ.);

Η εκπαίδευση και η ομάδα στόχος είναι άτομα με αναπηρία, χωρίς περιορισμούς στο είδος της αναπηρίας. Για πρακτικούς λόγους, η μέτρια αναπηρία θεωρήθηκε ως ανώτατο όριο, πέραν του

οποίου δεν επιτρεπόταν η συμμετοχή ασκούμενων στην πρακτική εκπαίδευση. Η εκπαίδευση διήρκησε ένα μήνα και την παρακολούθησαν 30 συμμετέχοντες.

Πραγματοποιήθηκαν επίσης δύο ομαδικές προπονήσεις, με επικεφαλής εκπαιδευτές με ειδικά παιδαγωγικά προσόντα. Και οι δύο ομαδικές προπονήσεις διήρκησαν τρεις ημέρες. Η πρώτη εκπαίδευση επικεντρώθηκε στην αυτογνωσία και στον εντοπισμό δυνατών σημείων που μπορούν να βοηθήσουν στην αναζήτηση εργασίας και στην απασχόληση. Αυτά τα θέματα αναπτύχθηκαν σε ομαδικές εκπαιδευτικές συνεδρίες με τη βοήθεια δύο εκπαιδευτών ειδικής αγωγής και 6 έμπειρων επαγγελματιών που ζουν οι ίδιοι με διαφορετικές αναπηρίες. Η δεύτερη τριήμερη εκπαίδευση επικεντρώθηκε στην αναζήτηση εργασίας, τη σύνταξη βιογραφικού και τις συνεντεύξεις για δουλειά, με επικεφαλής έναν εκπαιδευτή ειδικής αγωγής και 6 έμπειρους επαγγελματίες. Στη διαδικασία εργασίας συμμετείχε επίσης το προσωπικό του No Giving Up Café, το οποίο καλωσόρισε τους αιτούντες και τους βοήθησε να βρουν την κατάλληλη δουλειά για την πρακτική άσκηση.

Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της ένταξης;

Το Ίδρυμα Never Give Up χρησιμοποιεί διαφορετικές μεθόδους για να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της συνεκπαίδευσης:

- Αλλαγή νοοτροπίας, αλλαγή νοοτροπιών: είναι σημαντικό να αλλάξουμε στάσεις, να αναγνωρίσουμε ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα στην ίση μεταχείριση και ευκαιρίες. Αυτό σημαίνει ότι τα ιδρύματα, οι πάροχοι υπηρεσιών και η κοινωνία στο σύνολό της πρέπει να δώσουν προτεραιότητα στις ανάγκες και τις επιθυμίες των ατόμων με αναπηρία. Προσφέρουμε εκπαίδευση διαμόρφωσης νοοτροπίας σε δασκάλους, σχολεία, επιχειρήσεις και άλλα ιδρύματα και παρουσιάζουμε αυτό το πρόγραμμα σε δημόσιες εκδηλώσεις και οικογενειακές ημέρες.
- Προσβασιμότητα: Η προσβασιμότητα βοηθά στην άρση των φυσικών και γνωστικών φραγμών για τα άτομα με αναπηρίες, διασφαλίζοντας ότι τα ιδρύματα, οι υπηρεσίες και τα περιβάλλοντα είναι προσβάσιμα σε όλους. Το καφέ και το Ίδρυμα μας παρέχουν ένα προσβάσιμο περιβάλλον.
- Ατομικές ανάγκες. Τα άτομα με αναπηρία μπορεί να έχουν συγκεκριμένες ανάγκες που μπορούν να καλυφθούν με κατάλληλη εκπαίδευση και υποστήριξη, οι οποίες παρακολουθούνται από τους μέντοράς μας.
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης: Η προώθηση της κοινωνικής ένταξης μέσω κοινοτικών έργων, αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων και δραστηριοτήτων αναψυχής διευκολύνει την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνία. Η ομάδα στόχος εμπλέκεται σε τέτοιες εκδηλώσεις, όπου μπορεί επίσης να βρει μια αίσθηση κοινότητας. Προσπαθούμε να οργανώσουμε όσο το δυνατόν περισσότερα προγράμματα χωρίς αποκλεισμούς.
- Κοινοτική συνεργασία: Η κοινοτική συνεργασία και ο διάλογος είναι σημαντικό μέρος του έργου μας για τη συνεκπαίδευση. Το 90% των εργαζομένων μας είναι άτομα με ειδικές ανάγκες και συμμετέχουν ενεργά στην ανάπτυξη και υλοποίηση των προγραμμάτων μας.

Το Never Giving Up Foundation επιδιώκει να παρακολουθήσει τη σταδιοδρομία των εργαζομένων με αναπηρία και να συγκεντρώσει διδάγματα, με ιδιαίτερη έμφαση στις καλές πρακτικές. Ο μέντορας του Never Give Up Café ανέφερε συστηματικά ιστορίες επιτυχίας εμπειριών ανοιχτής αγοράς εργασίας νέων με αναπηρία που έχουν ολοκληρώσει την πρακτική τους άσκηση στο Never Give Up Café. Για παράδειγμα, ένας νεαρός άνδρας εργαζόταν ως barista, ο οποίος με την πρώτη ματιά φαινόταν αρκετά συγκρατημένος, αλλά αφού τον τοποθετήσαμε σε ένα μεγάλο καφέ στην ανοιχτή αγορά εργασίας, όλοι του άρεσαν αμέσως. Και κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης, μας είπαν τόσο ο ίδιος όσο και ο εργοδότης του ότι είχε διαπρέψει στη δουλειά του πάνω και πέρα από κάθε προσδοκία. Απολαμβάνει επίσης τη δουλειά του μέρα με τη μέρα.

Διαθέσιμοι πόροι για την εκτέλεση των μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Στους εκπαιδευτές περιλαμβάνονται μέντορες, κοινωνικοί λειτουργοί και διαπιστευμένοι εκπαιδευτικοί ειδικών αναγκών. Στο υπάρχον καφέ παρέχονται ευκαιρίες πρακτικής. Στο Ίδρυμα διατίθενται επίσης κοινοτικοί χώροι για τις εκπαιδευτικές συνεδρίες. Επιπλέον, υπάρχει η δυνατότητα χρήσης του No Giving Up House στο Szendrőlád, το οποίο μπορεί να παρέχει διαμονή και γεύματα στους συμμετέχοντες στην εκπαίδευση. Αυτό μας επιτρέπει να παρέχουμε στοχευμένη, πολυήμερη εκπαίδευση για την ομάδα-στόχο.

Εσωτερικές προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν κατά την παροχή μαθημάτων χωρίς αποκλεισμούς

Στην Ουγγαρία, τα ιδρύματα στα δημοτικά σχολεία υποχρεούνται να παρέχουν ευκαιρίες ειδικής εκπαίδευσης σε μειονεκτούντα παιδιά και παιδιά με ειδικές ανάγκες. Ωστόσο, προγράμματα, υπηρεσίες και υποστήριξη που οργανώνονται από ενώσεις και ιδρύματα συχνά χρηματοδοτούνται από αβέβαιες πηγές και δεν είναι διαθέσιμα σε κάθε περιοχή της χώρας. Οι νέοι που δεν μπορούν να ολοκληρώσουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευσή τους λόγω αναπηρίας μπορούν να παραμείνουν στην επαγγελματική κατάρτιση μέχρι την ηλικία των 24 ετών, εάν δεν μπορούν να αποκτήσουν τα απαραίτητα προσόντα για το επάγγελμά τους με άλλο τρόπο.

Οργανισμοί και επαγγελματίες εργάζονται για τη βελτίωση της ζωής και των ευκαιριών των ατόμων με αναπηρία, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους και τη διαθεσιμότητα των κατάλληλων υπηρεσιών. Στην Ουγγαρία, οι ευκαιρίες επαγγελματικής κατάρτισης είναι διαθέσιμες για τα άτομα με αναπηρία και ανάλογα με το είδος της αναπηρίας και τις ατομικές ικανότητες, μπορούν να λάβουν κατάρτιση και προσόντα σε διάφορα επαγγέλματα.

Οι μαθητές με αναπηρία έχουν επίσης την ευκαιρία να μάθουν σε κρατικά και ιδιωτικά ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να παρέχουν ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες, δηλαδή να δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες μάθησης και κατάρτισης. Επιπλέον, πολλοί οργανισμοί και ιδρύματα προσφέρουν ευκαιρίες και πρόγραμμα επαγγελματικής κατάρτισης για άτομα με αναπηρίες με στόχο τη διευκόλυνση της εισόδου τους στην αγορά εργασίας και την επαγγελματική τους ανάπτυξη. Αυτά τα προγράμματα είναι συνήθως προσαρμοσμένα στις ειδικές ανάγκες και λαμβάνουν υπόψη τις ατομικές ικανότητες, ενδιαφέροντα και το είδος της αναπηρίας. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα δικαιώματα που δεν είναι πλήρως εγγυημένα για τα άτομα με αναπηρία, όπως η πρόσβαση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και οι ίσες ευκαιρίες στο χώρο εργασίας.

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΕΜΠΕΙΡΙΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ

Με βάση τις εμπειρίες των εταίρων του έργου στο πλαίσιο του έργου ALL IN, το οποίο επικεντρώνεται στην εφαρμογή της συνεκπαίδευσης για άτομα με αναπηρία, μπορούν να εξαχθούν τα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με τον αντίκτυπο της συνεκπαίδευσης:

1. Ομάδα στόχος και ανάλυση αγοράς:

- Οι περιφέρειες της Σλοβενίας, της Ισπανίας, της Γερμανίας, της Ουγγαρίας και της Ελλάδας διαθέτουν διάφορες υπηρεσίες υποστήριξης και οργανώσεις αφιερωμένες στη συνεκπαίδευση για άτομα με αναπηρία.
- Αυτοί οι οργανισμοί παρέχουν συμβουλευτική, υποστήριξη και κατάρτιση σε άτομα με αναπηρία και τις οικογένειές τους.
- Ενώ έχουν γίνει προσπάθειες για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και τη δημιουργία μαθησιακών δραστηριοτήτων για άτομα με αναπηρίες, σε ορισμένες περιπτώσεις λείπουν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση διαφορετικών αναπηριών.
- Τα μεγαλύτερα εμπόδια για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων τομέων είναι τα επαγγελματικά προσόντα του προσωπικού, η έλλειψη λύσεων συστήματος, η υποδομή και οι περιορισμένοι πόροι.

2. Ανάλυση δυνατοτήτων:

- Υπάρχει ανάγκη για πιο ολοκληρωμένη ένταξη των ατόμων με αναπηρίες, ιδίως εκείνων με νοητική αναπηρία, σε εκπαιδευτικά προγράμματα και δραστηριότητες.
- Τα προγράμματα επαγγελματικής ανάπτυξης και κατάρτισης για εκπαιδευτικούς και προσωπικό είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική εκπαίδευση των συμμετεχόντων με αναπηρίες.
- Χρειάζονται οικονομική υποστήριξη και εθνικές στρατηγικές για την εκπαίδευση του σχολικού προσωπικού, την ανάπτυξη προγραμμάτων χωρίς αποκλεισμούς και τη βελτίωση της υποδομής για καλύτερη προσβασιμότητα.
- Η παροχή εξοπλισμού και καταλυμάτων κατάλληλων για χρήστες με ειδικές ανάγκες, όπως οθόνες, ακουστικά και προσαρμοσμένα πληκτρολόγια, θα ήταν επωφελής.

3. Αυτοανάλυση:

- Η ένταξη θεωρείται ως ένα συνεχόμενο ταξίδι και όχι ως τελικός προορισμός.
- Καταβάλλονται προσπάθειες για να συμπεριληφθούν όσο το δυνατόν περισσότερα άτομα από διαφορετικές ομάδες-στόχους, ιδιαίτερα ευάλωτες.
- Αναγνωρίζεται ότι οι εκπαιδευτικοί και το προσωπικό στερούνται επαρκών γνώσεων και κατάρτισης για την αποτελεσματική εκπαίδευση των συμμετεχόντων με αναπηρίες.
- Η συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και η αύξηση της εκπροσώπησής τους θα συνέβαλλε σε μεγαλύτερη ένταξη και θα παρείχε μια νέα διάσταση στους οργανισμούς.
- Η συνηγορία για κεφάλαια, κατάρτιση και δραστηριότητες ευαισθητοποίησης είναι απαραίτητη για την προώθηση της ένταξης και τη διασφάλιση ότι δεν περιορίζεται σε μερικά εξειδικευμένα μαθήματα ή προγράμματα.

Συνολικά, η συνεκπαίδευση έχει θετικό αντίκτυπο στα άτομα με αναπηρίες παρέχοντάς τους ευκαιρίες για μάθηση, κοινωνικοποίηση και προσωπική ανάπτυξη. Ωστόσο, υπάρχει ακόμη δουλειά που πρέπει να γίνει για να ξεπεραστούν προκλήσεις, όπως η έλλειψη πόρων, υποδομών και εξειδικευμένης κατάρτισης για τους εκπαιδευτικούς. Με την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων και την προώθηση πρακτικών χωρίς αποκλεισμούς, η συνεκπαίδευση μπορεί να συνεχίσει να κάνει σημαντική διαφορά στη ζωή των ατόμων με αναπηρία.

**ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΝΕΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ**

Περίληψη και Προοπτικές

Συμπερασματικά, η συνεκπαίδευση και οι πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς είναι υψίστης σημασίας για την παροχή ίσων ευκαιριών και πρόσβασης στην εκπαίδευση για ενήλικες με αναπηρίες. Η αναγνώριση και η αντιμετώπιση των υφιστάμενων φραγμών είναι απαραίτητη για τη δημιουργία περιβαλλόντων χωρίς αποκλεισμούς που καλύπτουν τις διαφορετικές ανάγκες, επιθυμίες και δυνατότητες των ατόμων με αναπηρία. Για να εξασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση, προσαρμογές, όπως σωματικές, αισθητηριακές, μαθησιακές, επικοινωνιακές, κοινωνικές και συναισθηματικές προσαρμογές είναι απαραίτητα εργαλεία.

Η έρευνα και η επιστήμη έχουν δείξει ότι η αναπηρία μπορεί να επηρεάσει οποιονδήποτε σε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής του, τονίζοντας την ανάγκη να κατανοήσουμε τους διάφορους τρόπους με τους οποίους η αναπηρία μπορεί να επηρεάσει τη μάθηση. Η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς ενσωματώνει τη διαφορετικότητα, καλλιεργεί μια κουλτούρα σεβασμού και του ανήκειν και μεταμορφώνει τις προοπτικές που εισάγουν διακρίσεις, δίνοντας τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρίες να συμμετέχουν πλήρως στην κοινωνία.

Οι διεθνείς συμφωνίες και νόμοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (CRPD) . και η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία, τονίζουν τα πολιτικά δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και στοχεύουν στη βελτίωση της προσβασιμότητας, στην προώθηση της μη διάκρισης και στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών. Οι βέλτιστες πρακτικές στην εκπαίδευση ενηλίκων, που περιγράφονται από οργανισμούς, όπως ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για Ειδικές Ανάγκες και Συνεκπαίδευση και το πλαίσιο Universal Design Learning που αναπτύχθηκε από το CAST, δίνουν έμφαση στη συνεργασία, τη συμμετοχή, την ευελιξία και τη δημιουργία περιβαλλόντων μάθησης χωρίς αποκλεισμούς.

Η παροχή ίσης πρόσβασης σε ενήλικες με αναπηρίες στη γνώση και τις ευκαιρίες δια βίου μάθησης είναι ζωτικής σημασίας. Η υπέρβαση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες απαιτεί ολοκληρωμένες λύσεις, όπως η μετατροπή του εκπαιδευτικού υλικού σε εναλλακτικές μορφές, η προώθηση σαφών καναλιών επικοινωνίας, η υιοθέτηση διαφορετικών μορφών μάθησης και η ενίσχυση ενός υποστηρικτικού και χωρίς αποκλεισμούς περιβάλλοντος. Η εφαρμογή στρατηγικών μάθησης χωρίς αποκλεισμούς περιλαμβάνει την παροχή προσβάσιμου υλικού, τη χρήση υποστηρικτικών τεχνολογιών, την προσφορά εξατομικευμένων σχεδίων μάθησης και την υιοθέτηση ευέλικτων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων. Μια προσωποκεντρική προσέγγιση μάθησης είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική στην κάλυψη των μοναδικών απαιτήσεων, επιθυμιών και μορφών μάθησης των ατόμων με αναπηρία. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην προσαρμογή των μεθόδων διδασκαλίας τους, στην αξιολόγηση των ατομικών αναγκών και στην ενδυνάμωση των μαθητών μέσω μιας προσέγγισης με σεβασμό και ενσυναίσθηση.

Η ενεργοποίηση της συνεκπαίδευσης απαιτεί συνεχή διερεύνηση στρατηγικών για τη μείωση των φραγμών και την ενίσχυση της δέσμευσης. Η συνεργατική μάθηση σπάει την απομόνωση που βιώνουν τα άτομα με αναπηρίες, ενισχύοντας την ανεξαρτησία και την αυτοδυναμία. Μια αλλαγή προοπτικής που λαμβάνει υπόψη τις συγκεκριμένες μαθησιακές ανάγκες, τις κοινωνικές κατευθυντήριες γραμμές, τον προσανατολισμό της ομάδας-στόχου και τους οικονομικούς παράγοντες είναι απαραίτητη για τη συνεκπαίδευση.

Η οικονομική υποστήριξη και ο προσανατολισμός της ομάδας-στόχου είναι βασικοί παράγοντες για τον καθορισμό της σκοπιμότητας και της ένταξης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για άτομα με αναπηρίες. Η εξοικονόμηση της εκπαίδευσης θα πρέπει να εξισορροπείται με ευέλικτες δομές προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες, τις ικανότητες και τις δυνατότητες των ατόμων.

Η ένταξη απαιτεί κοινωνική και θεσμική συμμετοχή πέρα από τα νόμιμα δικαιώματα. Είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία και τα ιδρύματα να υιοθετήσουν μια προσέγγιση προσανατολισμένη στους συμμετέχοντες και να δημιουργήσουν ευέλικτες δομές προγραμμάτων που ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και δυνατότητες των ατόμων με αναπηρία.

Η κοινοπραξία εταίρων έχει παράσχει μια ποικιλία μεθόδων, έργων και οργανισμών βέλτιστων πρακτικών που χρησιμεύουν ως ένα φανταστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο εφαρμόστηκε πρακτική χωρίς αποκλεισμούς για να δώσει στα άτομα με αναπηρία την καλύτερη δυνατή ευκαιρία να συμμετέχουν σε όλους τους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και του ενεργού πολίτη.

Δέκα βασικά στοιχεία από αυτές τις πληροφορίες για εκπαιδευτικούς που θέλουν να εφαρμόσουν τη συνεκπαίδευση για ενήλικες με αναπηρίες στις τάξεις τους είναι:

1. Κατανοήστε τις αναπηρίες και τον αντίκτυπό τους στη μάθηση, τα χαρακτηριστικά, τις προκλήσεις και τα εμπόδια.
2. Μείνετε ενημερωμένοι για την έρευνα, τις υποστηρικτικές τεχνολογίες, τα δικαιώματα αναπηρίας, τους νόμους και τις πρακτικές χωρίς αποκλεισμούς.
3. Να είστε προσαρμόσιμοι και να τροποποιείτε τις μεθόδους διδασκαλίας για να ανταποκρίνονται στις ατομικές μαθησιακές απαιτήσεις.
4. Επικοινωνήστε αποτελεσματικά, απλοποιώντας σύνθετες έννοιες, χρησιμοποιώντας οπτικά βοηθήματα και παρέχοντας γραπτές οδηγίες.
5. Ασκήστε υπομονή και ενσυναίσθηση, κατανοώντας τις μοναδικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία.
6. Αγκαλιάστε τους 12 Πυλώνες της Ανεξάρτητης Διαβίωσης, οι οποίοι παρέχουν ένα πλαίσιο για τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων χωρίς αποκλεισμούς.
7. Αναγνωρίστε ότι η συνεκπαίδευση βελτιώνει την εκπαιδευτική επιτυχία για άτομα με και χωρίς αναπηρίες.
8. Επιλέξτε τη συμπερίληψη ως την πιο αποτελεσματική προσέγγιση, προωθώντας ετερογενείς ομάδες και αξιοποιώντας τους πόρους της κοινότητας.
9. Δώστε έμφαση στη διαλογική μάθηση, την κοινωνική αλληλεπίδραση και την επικοινωνία στην τάξη.
10. Εφαρμόστε υποστηρικτικές τεχνολογίες και προσβάσιμο σχεδιασμό σε διαδικτυακά μαθήματα για την προώθηση της ένταξης.

Με την ενσωμάτωση αυτών των βασικών οδηγιών και ικανοτήτων, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα μάθησης χωρίς αποκλεισμούς που δίνουν προτεραιότητα στα δικαιώματα και την ένταξη των ατόμων με αναπηρία. Η συνεργασία, η επινοητικότητα και η εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών ενισχύουν την ικανότητα των εκπαιδευτικών να δημιουργούν αίθουσες διδασκαλίας χωρίς αποκλεισμούς και να βελτιώνουν τη ζωή και τις ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία.

Θα πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και την προώθηση της ένταξης για τη διασφάλιση ίσης πρόσβασης στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση για τα άτομα με αναπηρία. Αγκαλιάζοντας τη συνεκπαίδευση, οι κοινωνίες μπορούν να δημιουργήσουν περιβάλλοντα μάθησης που εκτιμούν τη διαφορετικότητα, προωθούν τις ίσες ευκαιρίες και δίνουν τη δυνατότητα σε όλα τα άτομα να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους.

Μέσω συνεργατικών προσπαθειών και πρακτικών που βασίζονται σε τεκμήρια, μπορούμε να αγωνιστούμε προς τη συνεκπαίδευση που ανταποκρίνεται πραγματικά στις ανάγκες κάθε μαθητή και προωθεί κοινότητες χωρίς αποκλεισμούς και υποστήριξη. Αγκαλιάζοντας τη συνεκπαίδευση και αξιοποιώντας τη δύναμη της τεχνολογίας, μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα πιο περιεκτικό και προσβάσιμο περιβάλλον μάθησης για τα άτομα με αναπηρίες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να ευδοκιμήσουν και να συνεισφέρουν στην κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Άρθρα εφημερίδας

- Alvarez, P., García-Carrión, R., Puigvert, L., Pulido, C., & Schubert, TT (2016). Beyond the Walls: η κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων μέσα από τη διαλογική ανάγνωση της κλασικής καθολικής λογοτεχνίας στη φυλακή. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(4), 1043–1061. <https://doi.org/10.1177/0306624x16672864>
- Aubert, A., García, C., & Racionero, S. (2009). El aprendizaje dialógico. *Culture and Education*, 21(2), 129–139. <https://doi.org/10.1174/113564009788345826>
- Aubert, A., Villarejo, B., Cabré, J. J., & Santos, T. (2016).). Σχολείο ενηλίκων La Verneda-Sant Martí: Μια αναφορά για τη λαϊκή εκπαίδευση της γειτονιάς. *Teachers College Record*, 118(4), 1–32. <https://doi.org/10.1177/016146811611800402>
- Bentley, J. K. C. (2008). Μαθήματα από το 1%.: *International Journal of Inclusive Education*, 12(5–6), 543–561. <https://doi.org/10.1080/13603110802377599>
- Bourke, A., Strehorn, K. C., & Silver, P. (2000). Παροχή Εκπαιδευτικών Καταλυμάτων από Μέλη ΔΕΠ σε φοιτητές με ΑΠ. *Journal of Learning Disabilities*, 33(1), 26–32. <https://doi.org/10.1177/002221940003300106>
- Curdt, W. (2021)). Perspektiven auf Ökonomisierung in der inklusiven Erwachsenenbildung *Erwachsenenbildung Und Behinderung*, 32(2), 28–32. <https://www.fachportal-paedagogik.de/en/literatur/vollanzeige.html?Fld=1236615>
- Díez-Palomar, J., Del Socorro Ocampo Castillo, M., Pascual, A. M., & Oliver, E. (2021). Ενήλικες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες που συμμετέχουν σε διαδραστικά περιβάλλοντα μάθησης στην εκπαίδευση ενηλίκων: Εκπαιδευτικές, κοινωνικές και προσωπικές βελτιώσεις. Μια μελέτη περίπτωσης. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.662867>
- Díez-Palomar, J., & Flecha García, R. (2010). Comunidades de Aprendizaje : un proyecto de transformación social y educativa. *Revista Interuniversitaria De Formación Del Profesorado*, 24(67), 19–30. <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3148930.pdf>
- Faulstich, P., & Zeuner, C. (2015). Ökonomisierung und Politisierung des Feldes der Erwachsenenbildung : Die Rolle der Wissenschaft. *Erziehungswissenschaft*, 26(1), 25–36. <https://doi.org/10.3224/ezw.v26i1.19509>
- Ferrada, D., & Flecha García, R. (2008). El Modelo Dialogico De La Pedagogía : Un Aporte Desde Las Experiencias De Comunidades De Aprendizaje. *Estudios Pedagógicos (Βαλδίβια)*, 34(1). <https://doi.org/10.4067/s0718-07052008000100003>
- Flecha García, A. (2015). Isabel, από ενήλικη μαθήτρια έως ακτιβίστρια της κοινότητας. *Qualitative Inquiry*, 21(10), 865–871. <https://doi.org/10.1177/1077800415611693>

- Flecha García, R., & Soler, M. (2013). Μετατροπή των δυσκολιών σε πιθανότητες: εμπλοκή οικογενειών και μαθητών Ρομά στο σχολείο μέσω διαλογικής μάθησης. *Cambridge Journal of Education*, 43(4), 451–465. <https://doi.org/10.1080/0305764x.2013.819068>
- Flecha García, R., & Soler, M. (2014). Επικοινωνιακή Μεθοδολογία: Επιτυχείς δράσεις και διαλογική δημοκρατία. *Current Sociology*, 62(2), 232–242. <https://doi.org/10.1177/0011392113515141>
- García Iriarte, E., O'Brien, P., McConkey, R., Wolfe, M., & O'Doherty, S. (2014). Προσδιορισμός των βασικών ανησυχιών των Ιρλανδών Ατόμων με Διανοητική Αναπηρία. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 27(6), 564–575. <https://doi.org/10.1111/jar.12099>
- Gómez, A., Puigvert, L., & Flecha García, R. (2011). Κριτική Επικοινωνιακή Μεθοδολογία: Πληροφόρηση πραγματικού Κοινωνικού Μετασχηματισμού μέσω της έρευνας. *Qualitative Inquiry*, 17(3), 235–245. <https://doi.org/10.1177/1077800410397802>
- Kronauer, M. (2010a). Ένταξη – Αποκλεισμός. Eine historische und begriffliche Annäherung an die soziale Frage der Gegenwart. *Inklusion Und Weiterbildung. Reflexionen Zur Gesellschaftlichen Teilhabe* στο *Der Gegenwart*, 24–58. <https://doi.org/10.25656/01:2626>
- Μολίνα, Σ. (2015). Η ένταξη των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στις Κοινότητες Μάθησης. Άυλο Κεφάλαιο. <https://doi.org/10.3926/ic.642>
- Μολίνα, Σ. (2017). Συμπερίληψη μαθητών με αναπηρίες στις Κοινότητες Μάθησης. *Psychology, Society & Education*, 2(1), <https://doi.org/10.25115/psyse.v2i1.431>
- Μολίνα, Σ., & Χρήστου, Μ. (2009). Εκπαιδευτική ένταξη και κριτική παιδαγωγική. *Teoría De La Educación. Educación Y Cultura En La Sociedad De La Información*, 10(3). <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=201014898003>
- Munté, A., Serradell, O., & Sordé, T. (2011). Από την έρευνα στην πολιτική: Συμμετοχή των Ρομά μέσω επικοινωνιακής οργάνωσης. *Qualitative Inquiry*, 17(3), 256–266. <https://doi.org/10.1177/1077800410397804>
- Oliver, E., Tellado, I., Yuste, M., & Larena-Fernández, R. (2016). Η ιστορία του Δημοκρατικού Κινήματος Εκπαίδευσης Ενηλίκων στην Ισπανία. *Teachers College Record*, 118(4), 1–31. <https://doi.org/10.1177/016146811611800404>
- Peetsma, T., Vergeer, M., Roeleveld, J., & Karsten, S. (2001). Ένταξη στην Εκπαίδευση: Σύγκριση της ανάπτυξης των μαθητών στην ειδική και την κανονική εκπαίδευση. *Εκπαιδευτική Επιθεώρηση*, 53(2), 125–135. <https://doi.org/10.1080/00131910125044>
- Puigvert, L., Christou, M., & Holford, J. (2012). Κριτική Επικοινωνιακή Μεθοδολογία: συμπερίληψη ευάλωτων φωνών στην έρευνα μέσω διαλόγου. *Cambridge Journal of Education*, 42(4), 513–526. <https://doi.org/10.1080/0305764x.2012.733341>

- Pulido, C., & Zepa, B. (2010). La interpretación interactiva de los textos a través de las tertulias literarias dialógicas. *Revista Signos*, 43. <https://doi.org/10.4067/s0718-09342010000400003>
- Racionero, S., & Padrós, M. (2010). Η Διαλογική Στροφή στην Εκπαιδευτική Ψυχολογία. *Revista De Psicodidactica*, 15(2), 143–162. <http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/58467/1/585630.pdf>.
- Roldán, S. M. (2015). Η Άλμπα, ένα κορίτσι που ξεπερνά με επιτυχία τα εμπόδια της διανοητικής αναπηρίας μέσα από διαλογικές λογοτεχνικές συγκεντρώσεις. *Qualitative Inquiry*, 21(10), 927–933. <https://doi.org/10.1177/1077800415611690>
- Roldán, S. M., & Holland, C. (2010). Educación especial e inclusión: aportaciones desde la investigación. *Revista Educación Y Pedagogía*, 22(56), 31–43. https://ddd.uab.cat/pub/artpub/2010/202099/eduped_a2010v22n56p31.pdf
- Rouse, M., & Florian, L. (2006). Ένταξη και επίδοση: επίδοση μαθητών σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ολοένα και χαμηλότερα ποσοστά μαθητών που χαρακτηρίζονται ως με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. *International Journal of Inclusive Education*, 10(6), 481–493. <https://doi.org/10.1080/13603110600683206>
- Scott, S. S. (1997). Φιλοξενία φοιτητών κολεγίου με μαθησιακές δυσκολίες: Πόσο είναι αρκετό; *Innovative Higher Education*, 22(2), 85–99. <https://doi.org/10.1023/a:1025141306537>
- Tellado, I. (2017). Γέφυρες μεταξύ ατόμων και κοινοτήτων: διαλογική συμμετοχή που τροφοδοτεί ουσιαστική κοινωνική δέσμευση. *Hipatia Press*, 5(1), 8–31. <https://doi.org/10.17583/rasp.2017.2389>
- Valero, D., Redondo-Sama, G., & Saso, C. E. (2017). Διαδραστικές ομάδες για μετανάστες μαθητές: παράγοντας επιτυχίας στην πορεία των μεταναστών μαθητών. *International Journal of Inclusive Education*, 22(7), 787–802. <https://doi.org/10.1080/13603116.2017.1408712>
- Valls, R., & Kyriakides, L. (2013). Η δύναμη των Διαδραστικών Ομάδων: πώς η ποικιλομορφία των ενηλίκων που προσφέρονται εθελοντικά σε ομάδες τάξης μπορεί να προωθήσει την ένταξη και την επιτυχία για παιδιά ευάλωτων μειονοτικών εθνοτικών πληθυσμών. *Cambridge Journal of Education*, 43(1), 17–33. <https://doi.org/10.1080/0305764x.2012.749213>

Βιβλία

- Burgstahler, S., & Cory, R. (2008). Καθολικός σχεδιασμός στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Από τις αρχές στην πρακτική. Harvard Education Press.
- Flecha García, R. (2015). Επιτυχημένες εκπαιδευτικές δράσεις για την ένταξη και την κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη. Στο Springer briefs στην εκπαίδευση. Springer Nature (Ολλανδία). <https://doi.org/10.1007/978-3-319-11176-6>

- Flecha García, R. (2000). Κοινή χρήση λέξεων: Θεωρία και Πράξη της Διαλογικής Μάθησης. Rowman & Littlefield.
- Hemm, M. (2018). So gelingt inklusive Erwachsenenbildung: Der Bamberger Weg zu einer inklusiven Volkshochschule – ein Praxisleitfaden (1η έκδ.). Lebenshilfe Bamberg.
- Hodge, B. M., & Preston-Sabin, J. (1997). Διαμονή --'Η απλώς καλή διδασκαλία;: Στρατηγικές για τη διδασκαλία φοιτητών με αναπηρίες. Greenwood Publishing Group. <https://eric.ed.gov/?id=ED418646>
- Käpplinger, B., Robak, S., Fleige, M., Von Hippel, A., & Gieseke, W. (2017). Πολιτισμοί Προγραμματισμού Προγραμμάτων στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Βιβλία Peter Lang. <https://doi.org/10.3726/b11145>
- Kronauer, M. (2010b). Inklusion und Weiterbildung Reflexionen zur gesellschaftlichen Teilhabe in der Gegenwart [EBook]. Bertelsmann Verlag.
- Nicaise, I., Van Lancker, A., Verhaeghe, N., Faes, K., & Ruelens, A. (2022). Ο αντίκτυπος της κρίσης COVID-19 σε ευάλωτες ομάδες στην ΕΕ: Άτομα που βιώνουν έλλειψη στέγης, μετανάστες, Ρομά, άτομα με αναπηρίες και ευάλωτα παιδιά. Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Schreiber-Barsch, S., & Stang, R. (2021). Lernwelt Erwachsenenbildung/Weiterbildung. De Gruyter Saur. <https://doi.org/10.1515/9783110591002>
- UNESCO. (2017).). Οδηγός για τη διασφάλιση της ένταξης και της ισότητας στην εκπαίδευση. Εκδόσεις UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248254>
- Wahl, H. (2023). Radikale Inklusion - Ein Plädoyer für Gerechtigkeit [Εκτύπωση]. Leykam Buchverlag.

Νομικά μέσα

Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Απασχόληση, τις Κοινωνικές Υποθέσεις και την Ένταξη. (2021). Ένωση Ισότητας: Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2021 – 2030 (Έγγραφο ΚΕ-02-21-257-EN-N). Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376>

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, άνοιξε για υπογραφή στις 13 Δεκεμβρίου 2006, A/RES/61/106, (τέθηκε σε ισχύ στις 3 Μαΐου 2008). Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

Έγγραφα Έργου

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2011). INCLUD-ED: Στρατηγικές για την ένταξη και την κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη από την εκπαίδευση. Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας | Κοινωνικών & Ανθρωπιστικών Επιστημών. [European Policy Brief] Ανακτήθηκε από: <https://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2019/06/2011-INCLUD-ED-Strategies-for-Inclusion-and-Social-Cohesion-in-Europe-from-Education.pdf>

Διατριβές

Raika, U. (2019). Adressat*innenansprache in inklusiven Kursen der allgemeinen Erwachsenenbildung am Beispiel des ERW-IN-Programms an den Berliner Volkshochschulen [Μεταπτυχιακή Διατριβή, Σχολή Πολιτιστικών, Κοινωνικών και Εκπαιδευτικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου]. <https://doi.org/10.18452/20768>

Διαδικτυακοί πόροι, άρθρα και ιστολόγια

Ακαδημία Κλάουζενχοφ. (v). Wie geht Demokratie; Ακαδημία Κλάουζενχοφ. Ανακτήθηκε από: <https://www.akademie-klausenhof.de/projekte/wie-geht-demokratie/>

Albright, A. (2018, 3 Αυγούστου). Η συμπεριληπτική εκπαίδευση είναι το μέλλον. The Mail & Guardian Ανακτήθηκε την 1η Ιουνίου 2023, από <https://mg.co.za/article/2018-08-03-00-inclusive-education-is-the-future/>

Ασιατικό Κολλέγιο Δασκάλων. (2020, 4 Μαρτίου). Ο αντίκτυπος της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης στους μελλοντικούς ειδικούς παιδαγωγούς. Ασιατικό Κολλέγιο Δασκάλων. Ανακτήθηκε στις 31 Μαΐου 2023, από <https://www.senteacherstraining.com/blog/239-The-Impact-of-Inclusive-Education-on-The-Future-Special-Needs-Educators-blog.php>

- Μπουρόνικος, Β. (2022, 17 Ιανουαρίου). 5 Ψηφιακές δεξιότητες για την κοινωνική ένταξη Ατόμων με Αναπηρία το 2022. Ινστιτούτο Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας. Ανακτήθηκε την 1η Ιουνίου 2023, από <https://ied.eu/blog/5-digital-skills-for-social-inclusion-of-disabled-people-in-2022/>
- ΕΚΜΑΓΕΙΟ. (2022, 8 Φεβρουαρίου). Σχετικά με το Universal Design for Learning. ΕΚΜΑΓΕΙΟ. Ανακτήθηκε από: <https://www.cast.org/impact/universal-design-for-learning-udl>
- ΕΚΜΑΓΕΙΟ. (2018) UDL and the Learning Brain. ΕΚΜΑΓΕΙΟ. Ανακτήθηκε από: <https://www.cast.org/products-services/resources/2018/udl-learning-brain-neuroscience>
- Clark, A. (2021, 2 Μαρτίου). Σημάδια Μαθησιακών Δυσκολιών σε Ενήλικες | Μαθησιακή Δυσκολία Ενηλίκων. Κατανοητό. Ανακτήθηκε από: <https://www.understood.org/en/articles/checklist-the-signs-of-learning-and-thinking-differences-in-adults>
- Danielle, P. (2015, 25 Φεβρουαρίου). Διδασκαλία μαθητών με αναπηρία. Πανεπιστήμιο Vanderbilt. Ανακτήθηκε από: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/disabilities/>
- Disability Insider. (2020, 20 Δεκεμβρίου). Προφίλ χώρας - Σλοβενία. Disability Insider. Ανακτήθηκε από: <https://disabilityinsider.com/country/slovenia/>
- Emberi Jogok Kormany. (v). Άτομα με αναπηρία. Ανθρώπινα δικαιώματα. Ανακτήθηκε από: <https://emberijogok.kormany.hu/persons-with-disabilities>
- ΕΝΙΛ. (2022, 5 Μαρτίου). Ανεξάρτητη Διαβίωση. Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ανεξάρτητη ΡΔιαβίωση (ENIL). Ανακτήθηκε από: <https://enil.eu/independent-living/>
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τις Ειδικές Ανάγκες και τη Συνεκπαίδευση. (2021, 25 Μαρτίου). Πληροφορίες χώρας για την Ουγγαρία - Νομοθεσία και πολιτική. EASNIE. Ανακτήθηκε από: <https://www.european-agency.org/country-information/hungary/legislation-and-policy>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2021). Ένωση ισότητας: Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030 - Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις & Ένταξη - Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις & Ένταξη | Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en>
- Institut für Menschenrechte/Institute for Human Rights. (v). Άρθρο 29 UN-BRK (Teilhabe am politischen und öffentlichen Leben)/Άρθρο 29 UN-CRPD (Συμμετοχή στην πολιτική και δημόσια ζωή) | Institut für Menschenrechte. Institut Für Menschenrechte. Ανακτήθηκε από: <https://www.institut-fuer-menschenrechte.de/menschenrechtsschutz/datenbanken/datenbank-fuer-menschenrechte-und-behinderung/detail/artikel-29-un-brk>

- Harris, T. (nd). Στήλες ειδικών: Βοηθώντας τους ενήλικες με αναπηρίες να μάθουν νέες δεξιότητες. Ινστιτούτο Μαΐου. Ανακτήθηκε από: <https://www.mayinstitute.org/news/acl/asd-and-dd-adult-focused/helping-adults-with-disabilities-learn-new-skills/>
- Kishore, N., & Cooper, C. (2022, 20 Ιανουαρίου). Δημιουργία προγράμματος σπουδών που περιλαμβάνει αναπηρία. Μορφωτικό Ίδρυμα George Lucas (Edutoria). Ανακτήθηκε στις 31 Μαΐου 2023, από <https://www.edutopia.org/article/setting-disability-inclusive-curriculum>
- Lewis, I. (2018, 25 Ιανουαρίου). Βοηθώντας τους δασκάλους να δημιουργήσουν περισσότερες αίθουσες διδασκαλίας χωρίς αποκλεισμούς. Ιδρύματα Ανοιχτής Κοινωνίας. Ανακτήθηκε από: <https://www.opensocietyfoundations.org/voices/helping-teachers-create-more-inclusive-classrooms>
- Έργο MeTura. (2021, 22 Οκτωβρίου). MeTura: Επιστροφή στις ρίζες. MeTura. Ανακτήθηκε από: <https://www.erasmus-metura.eu/uk/>
- Ιδρύματα Ανοιχτής Κοινωνίας. (2019, Μάιος). Η αξία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Ιδρύματα Ανοιχτής Κοινωνίας. Ανακτήθηκε από: <https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/value-inclusive-education>
- REHADAT. (2021). Werkstatt für rißterte Menschen (WfbM). Institut Der Deutschen Wirtschaft Köln. Ανακτήθηκε από: <https://www.rehadat.de/lexikon/Lex-Werkstatt-fuer-behinderte-Menschen-WfbM/>
- Πρωτοβουλία Δικαίωμα στην Εκπαίδευση. (2017). Άτομα με αναπηρία. Πρωτοβουλία Δικαίωμα στην Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε από: <https://www.right-to-education.org/issue-page/marginalised-groups/persons-disabilities>
- So verwenden Sie die Schutzhülle für Gartenmöbel – Seas4All Gartenmöbel Schutzhüllen. (2023, 13 Φεβρουαρίου). Ανακτήθηκε από: <https://seas4all.eu/so-verwenden-sie-die-schutzhuelle-fuer-gartenmobil/>
- Statistisches Bundesamt (Destatis). (2022, 20 Ιουνίου). 7,8 Millionen schwerbehinderte Menschen leben in Deutschland [Δελτίο τύπου]. Ανακτήθηκε από: https://www.destatis.de/DE/Presse/Pressemitteilungen/2022/06/PD22_259_227.html
- Neese, B. (2019, 4 Φεβρουαρίου). 15 Εργαλεία & Πόροι Βοηθητικής Τεχνολογίας για Μαθητές με Αναπηρίες. TeachThought. Ανακτήθηκε 1 Ιουνίου 2023, από <https://www.teachthought.com/technology/assistive-technology/>
- Tomažin, A. (2022, 27 Ιανουαρίου). “Upajmo, da bo naša monografija odprla nekatere oči in usesa.” RTV SLO. Ανακτήθηκε από: <https://www.rtvlo.si/dostopno/clanki/upajmo-da-bonasa-monografija-odprla-nekatere-oci-in-usesa/610140>
- UCDavis. (v). Προσβασιμότητα για διαδικτυακά μαθήματα. Ανακτήθηκε την 1η Ιουνίου 2023, από <https://canvas.ucdavis.edu/courses/34528/pages/accessibility-for-online-courses>

UNESCO. (2021, 13 Σεπτεμβρίου). Πηγές για την Εκπαίδευση για Άτομα με Αναπηρία. Ανακτήθηκε από: <https://en.unesco.org/themes/inclusion-in-education/disabilities/resources>

Αναφορές

- Axelsson, C. (2019). Ένταξη των ατόμων με αναπηρία στους μηχανισμούς αναπτυξιακής συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο Bridging the Gap Project. Ανακτήθηκε από: <https://bridgingthegap-project.eu/wp-content/uploads/Inclusion-of-persons-with-disabilities-in-European-Union-development-cooperation.pdf>
- CERMI. (2020). Derechos Humanos y Discapacidad: Informe España 2019. Στο Comité De Apoyo De La Convención. Ανακτήθηκε από: http://www.convenciondiscapacidad.es/wp-content/uploads/2020/05/Informe-Espa%C3%B1a-2019_1.pdf
- Holm, U. (2012). Teilnehmerorientierung als didaktisches Prinzip der Erwachsenenbildung - aktuelle Bedeutungsfacetten. Στο Deutsches Institut Für Erwachsenenbildung. Ανακτήθηκε από: <https://www.die-bonn.de/doks/2012-teilnehmerorientierung-01.pdf>
- Jolly, D. (2015). Εγχειρίδιο ανεξάρτητης διαβίωσης. Στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Ανεξάρτητη Διαβίωση. Ανακτήθηκε από: <https://enil.eu/wp-content/uploads/2022/03/Independent-Living-Manual-FINAL.pdf>
- McMorrine, J. (2017). Ψηφιακή συμμετοχή μεταξύ ατόμων με αναπηρία: Εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν για να αυξηθεί η ψηφιακή συμμετοχή. Στο People Know How. Πανεπιστήμιο Napier του Εδιμβούργου. Ανακτήθηκε από: <https://peopleknowhow.org/wp-content/uploads/2017/12/Digital-Participation-Amongst-people-with-Disabilities.pdf>
- Εθνική Αρχή Αναπηρίας. (2021). Ανασκόπηση των Οργανώσεων Ατόμων με Αναπηρία και της Συμμετοχής τους στην Εφαρμογή και Παρακολούθηση της UNCRPD. Στην Ιρλανδική Εθνική Αρχή Αναπηρίας. Ανακτήθηκε από: <https://nda.ie/publications/a-review-of-disabled-persons-organisations-and-their-participation-in-implementing-and-monitoring-uncrpd>
- Statistisches Bundesamt (Destatis). (2020). Bildungsstand der Bevölkerung - Ergebnisse des Mikrozensus 2019. Στο Statistisches Bundesamt. Γερμανική Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία. Ανακτήθηκε από: <https://www.destatis.de/DE/Themen/Gesellschaft-Umwelt/Bildung-Forschung-Kultur/Bildungsstand/Publikationen/Downloads-Bildungsstand/bildungsstand-bevoelkerung-5210002197004.html>

ALL IN

"The European Commission's support of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission can not be held responsible for any use which may be made of the information therein." Project Number: 2020-1-DE02-KA204-007525